

قىزىل صحىفه لر

(كىتابدان سىچىلمىش يازىلار)

آذربايجان خالقى نىن مىلى آزادلىق يولوندا موبارىزه سى
تارىخىندن

مىر جعفر پىشه ورى

آذربايجان دموكرات فىرقه سى مركزى كومىته سىنىن صدرى و
آذربايجان مىلى حوكومتى نىن باش وزىرى

تبرىز علميه مطبعه سى 1324.- 1946

ايكىنجى بؤلوم

(دورد بؤلومده حاضىرلايان: آچىق سوز)

ايکينجی بۆلۈمۈنۈن ديزینی
(دۆرد بۆلۈمدە حاضر لایان: آچیق سۆز)

بیرینجی کونقره میز

موختاریت مسالەسی و انجۈمن ایالتی

مرانامەمیز

فیرقە کونقرەسی خالقیمیزین لیاقتینی ایثبات ائتدی

کونقرەنین ایکینجی گونونون گوزاریشی

یئنه ده مالیک و رعیت مسالەسی

وطن دیلی

هر ایش اوز و اختیندا

آذربایجان یاتمامیشدیر

آذربایجان دموکرات فیرقەسینین مرانامەسی

موقدیمه

عومومی سیاسی مسالەلر

ایقتیصادی و تیجارت مسالەلری حاقیندا

فلاحت حاقیندا

خالق ماعاریفی حاقیندا

خالق صحیەسی

ادبیات، اینجه صنعت و مطبوعات

میلی مسالە

محکمه ایشلری

آرتئش حاقیندا

تهران بارماغی

هؤویت هوجره و دوکان ایله تعیین اندیلمز

ایفتز آمیز تئلئقرافی کیم ایضا ائتمیشدیر؟

چاغریلمامیش قوناقلار بیلمه لیدیرلر

اينتيخابات فرمانيې خالقيميز اوزو صادير انتمهليدير
آذربايجان اوتوز ايل بوندان اولكي مؤوقعيني توتماليدير

دؤولت موقتدر يعني چه؟

حقيقي سياسي ايشچيلر تربيه انتمهلي

هارا گنديرسيز دورون!

كور دوستان دموكرات فيرقهسي نين بيرينجي كونقرهسي

گونون وظيفهلري

فيرقهميزين شهر كونفرانسي موناسبيتيله

حوزهلر فيرقهنين اساسيدير

گونون مسالهسي حاقيندا

دردي دئير چارهني دانيرلار

مصنوعى تعصوب

خالق اوز باشينا چاره اندير

دوشمنين حيله سيني آنلاماق لازيمدير

ايكينجي دؤورهنين شوعارلاري

آذربايجانين ثروتي آذربايجاندا قالماليدير

كارلار انشيتسين، كورلار دا گؤرسون

بيز اوز آنا ديليميزده اوخومالي بيق

بیرینجی کونقره میز

بیرینجی کونقره میز سه‌شنبه گونو باشلابیر. بو کونقره فیرقه بیناسینین پایاسی اولدوغو اوچون اونون قرارلارینا آرتیق درجه دیقت ائتمک لازیمدیر.

کونقره میز فیرقه صفلرینه داخل اولان مینلرجه زحمتکش و سایر طبقه‌لرین نوماینده‌لرینین بیغینجاغیدیر. اونا گوره میلی آز ادلیق و دموکراتیزم اساسلاری اوستونده فعالیتینه داوام ائدهجکدیر.

کونقره میز گلن نوماینده‌لر ایران ایستقلالیت و تمامیتینه علاقه دار اولدوقلاری حالدا آذربایجانین خصوصیاتینی نظره آلیب انجومن ایالتی و ویلایتی‌نین تاخیرسیز بیر صورتده دعوت ائدیلمه‌سی ایله محلی ایختیارات و داخلی آز ادلیغیمیزی قانون اساسی اوزرینده تامین ائتمک کیمی بؤیوک بیر مسالهنی حل ائدهجکلر.

آز ادلیق و دموکراتلیق دوشمنلری فیرقه‌میزین سریع پیشرفتیندن وحشته دوشوب علنیه‌میزه گنیش تیباغیات باشلامیشلار. بونلار صفلریمیزه سئل کیمی آخیب گلن خالقین فیکرینی زهرلهمک یولوندا هنج بیر ردالتدن گئری دورمورلار. یالانچی مجلس نوماینده‌لری و عؤمورلرینی اولدن آخیرا قدر اوغورلوق و زحمتکشلر قانینی سورماقلا صرف ائدن موقاطعه‌کارلار ایله بیزی داخلی و خارجی موستبیلره و اونلارین ایفتیرا و توهملرینه جاواب و ئرمگه صرف ائتمه‌یه‌جگیک. بیزیم جاوابیمیز عمل و ایش اولمالیدیر.

فوحشلر و ناسزلار نه قدر آرتارسا بیزیم فعالیتیمیز اون قات اوندان شدید اولمالیدیر. بیزی بنش- اوچ نفر ماجراجو آدلاندیرماقلا حقیقتین اوستونو اؤرتمک ایستهنلر قوی فیرقه‌میزین اطرافینا توپلانان خالق دستهلرینی گؤروب تیترسینلر. دوشمنلرین حمله‌سی صفلریمیزی داها دا مؤحکم‌لندیره‌جکدیر.

شوعارلاریمیز مرموز و گیزلی دئییلدیر.

وطنیمیزی گیزلی صورتده بیگانه‌لره ساتانلارین بیزیم آز ادلیق حرکاییمیزی چیرکلندیرمک‌لری چوخ طبیعیدیر. کونقره میز بو فیتنه‌انگیز سؤزلرین فیرقه ایچریسینه یول تاپا بیلمه‌سینین قاباغینی آلق اوچون اساسی تدبیرلر گؤره‌جکدیر.

آذربایجانا، فقط کندی سویماق و پول و شاللاق گوجو ایله نوماینده اولماقدان باشقا علاقه سی اولمایان و اورانین ثروتینی بیغیشدیریب آمریکا‌یا گؤندرن خاینلر قوی فیرقه‌میز ایله آچیق موباریزه‌یه گیریشینلر، و اونلاردان گؤزلهنیر چونکی دموکرات فیرقه‌سی اونلارین بیر داها پول و شاللاق گوجو ایله وکیل چیخمالارینا آخیر قویدو.

میر جعفر پیشه‌وری

(«آذربایجان» شماره 7، مهر 9، اکتوبر 1.)

موختاریت مساله سی و انجومن ایالتی

تئهرانین داد-فریادی یئرسیزدیر. بو داد-فریاد ایران میلیتی‌نین دئییل، مملکتین آثارتیندن سو-ایستیفاده ائدنلریندیر کی، هووچولوقلا، بیزیم باشلادیغیمیز میلی ایشی اثرسیز قویماق ایستهنلر. دموکراتیک بیر اولکده احزاب و عقاید آز ادیر. احزاب اوز فیکر و عقیده لرینی ایستهدیکلری کیمی یازیب اینتیشار و ئره بیلرلر. بو گونه قدر وطنیمیزین فئدراتیو و یا خودموختار ایالتلریندن تشکیل ائدیلمه‌سی مساله‌سی‌نین اوز مرانامه‌لرینده یازان جمعیتلر آز اولمامیشدیر. حتا سنئید ضیبانین شعائری-میلی آدی آلتیندا یازیب اینتیشار و ئردیگی اعلامیه‌ده آچقدان-آچیغا ایرانین موعهید دؤولتئر حالینا سالینماسی ایرملی سورولموشدو. بو گون بیزیم ایالت انجومن و اسیطه‌سی ایله داخلی ایختیاراتیمیزین تامین ائدیلمه‌سی شوعارینی آذربایجانین ایراندان ایریلماسی آدلاندیران یالانچی مجلس نوماینده‌لری او گون بیر

کلمه ده اولسون بو خصوصدا دانیشمادیقلاری حالدا، بو گون ریپاکار دول آروادلار کیمی گؤز یاشی تۆکمگه باشلامیشلار. بس گؤرونور مطلبین کؤکو آیری یئردهدیر.

اونلار ایالت انجونی یا آذربایجان دیلیندن وحشت ائتمیرلر. اونلاری قورخویا سالان بؤیوک آزادلیق مساله سی دیر. اونلار تاریخین تکراریندان وحشته دوشوشلر. اونلار قورخورلار آذربایجان مشروطه آدیغی کیمی اونودیر یلمگه قیام ائتسین. اونلار قورخورلار آذربایجان دموکرات فیر قهسی اونلارین زور و پول واسیطه سی ایله نوماینده چیخمالارینا خاتمه قویسون.

بو تصادوفو دئییل، علنیهمیزه اعلامیه صادیر ائدن خاینلر آذربایجانین ثروت و سامانینی تئهرانا چکیب آپار انلاردیر.

بیز اینکار ائتمیریک، الیمیزه قودرت دوشرسه آذربایجانلی ترک ائدیپ تئهرانا و یا آیری شهرلرده آذربایجانین گوندن-گونه گئنیشلنمگه اولان آزادلیق حرکتینا موخالیفت ائدن خاینلرین املاکینین موصادیره اولونوب میلّت ایختیارینا وئر یلمه سینی تامین ائده جه ییک.

بو تزه بیر ایش دئییلدیر. بؤیوک فرانسای ائتیلابی بونو بوتون دونیایا اؤیر تمیشدیر.

خالقین دسترنجی ایله توپلانمیش ثروت اونون آزادلیغی علنیهمیزه صرف ائدیله بیلمز و بونا یول وئرمک خیانتدیر. فیر قه میزین بو شو عارینی مولکیت علنیهمیزه تعبیر و تفسیر ائدنلرین موغریض و فیتنه کار اولدوغو معلومدور. تورپاق مساله سی و یئر ایصلاحتی بوتون موترقی دؤولترین بر نامه سینی تشکیل ائدیگی حالدا، بیر فیر قه نی کندلیبه حیمایت ائتمگه موقصیر حساب ائتمک اولماز.

اگر اعلا حضرت شاه ایله رویئر موخبرینین موصاحیبه سی دوغرو ایسه، اگر شاه یئر بؤلگوسونو شخصن مئیدانا اتمیش اولسا و بو تبلیغات اوچون و نوفوذ قازانماق اوچون دئییلمه میس اولسا، اونداسی سیاسی بیر فیر قه نین آزادلیق اوچون و وطنین ترقی سی اوچون پیشنهاد ائدیگی ایجتیماعی تدبیرلری نییه گرک سو-تعبیر ائدلسین؟ تزه بئش نفر موستبیدین یاخا پاره ائتمهلرینین نه اهمیتی اولای بیلر!

بیز اؤز آچیق و آیدین شو عارلاریمیز ایله نه تک آذربایجانین بلکه بوتون ایراندا یاشایان 15 میلیونلوق جامعاتین آزادلیغینی تامین ائتمک یولونا قدم قویموشوق. بو عالی و موقدس مقصده چاتماق اوچون بوتون آذربایجان خالقی بیزیم آرخامیزجا گنده جکدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 18، مهر 10، اکتیابر 2.)

مرامنامه میز

کونقره نین ایکینجی گونو باشدانباشا فیر قه مرامنامه سی نین اطرافیندا کئچدی. نوماینده لر اساس ماده اوزرینده چوخ شدید علاقه ایله بحث ائدیله ر. 48 ماده دن عیبارت اولان بو بؤیوک مرامنامه ده ایجتیماعی، سیاسی، ایقتیصادی، فرهنگی و مدنی حیاتی میزین یئنین قورولماسی، اولکهمیزنن ان موترقی و مو تدید بیر اولکله حالینا سالی نماسی اوچون اساس و عملی تدبیرلر گؤستر یلمیشدی. کونقره اونو شدید موذاکیره دن سونرا موختصر تغیرات ایله مو تفیق اوررای اولراق قبول ائتدی.

میلی موختاریت، دیل آزادلیغی و بیر ده تورپاق مساله سی چوخ حرارتله موذاکیره ائدیله دی. نوماینده لر بو مساله لرین تامامیله آچیلیب ائتلدیلمه سی اؤز سواللاری و چیخیشلاری ایله اورتایا سوروب، نهایت بیر چوخ تغیر ائتان سونرا قبول ائدیله ر.

نوماینده لریمیز مرامنامه میزین تکمیل لشمه سی اوچون الیدن زیاده تکلیف یاز میشدیلار. بونلارین بعضیلریندن ایستیفاده اولوندو. بعضی سی ایسه کیفایت قدر ایضاح ائدیله دکن سونرا رد ائدیله دی.

کونقره میز مرامنامه کیمی اساس و موهوم مساله نی اؤز آنا دیلیمیزده موذاکیره ائتدی و گؤستر دی کی، دیلیمیز شعیر و ادب دیلی اولدوغو کیمی، سیاسی، ایجتیماعی و دؤولتی مساله لری حل ائتمگه آرتیق درجه یارارلی بیر دیلدیر.

مرانامه‌میزین رسمی صورتده قبول ائدیلمه‌سی ایله فیرقه اوزنون یولونو تاپدی، دندی- قودولارا سون قویدو. اگرچه موراجیعتنامه‌میز بو واختا قدر مرانامه یئرینده ایشله‌نیلیر، تزه عوضولر اونون اساسینی قبول ائتمکله فیرقه سیرالارینا داخل اولابیلردی. لاکین بو کافی دئییلدیر. مرانامه‌سیز فیرقه اولابیلمزدی. بوندان سونرا بو نوقصان تامامیله آرادان قالخیر. کیم فیرقه‌یه گیرمک ایسترسه اولجه مرانامه‌میزی قبول ائدیر، سونرا درخاست وئریب عوضو اولور.

بیز دفعه لرله یازمیشیق: کیم ایفتیخار ائدرسه گلیب فیرقه‌میزه یازیلا بیلر. موترددید و ایکی اوزلو، قورخاق و بیر آیاهی موستبیدلر یاتیندا، او بیری آیاهی آزادیخاھلار اطرافیندا اولان سوست عونصور آداملارا بیزیم هئچ بیر صورتده احتیاجیمیز یوخدور.

مرکزده و شهرلرده تشکیلات ایشی ایله مشغول اولانلارین وظیفه‌سی بو گوندن سونرا آسانلاشیر. اونلار بیر کیمسه ایله بحث ائتمیه‌جک، شوبه‌لی آداملارین نازینی چکمک ایله واختلارینی ایتیرمیه‌جکلر. کیم مرانامه‌میزی قبول ائدرسه بویورسون، گۆرموز اوستونده یئری واردیر. کیم اوزنون شخصی سلیقه‌سینی بیزه قبول ائدیرمک فیکرینده ایسه، بویوروب گنده بیلر، دئییب تشکیلات ایشلرینی آپاراجاق هدف و مقصدیمیزه یئتیشمکدن اوترو باشلادیغی بؤیوک ایشی تعقیب ائدجکدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 21، مهر 13، اکتیابر 5.)

فیرقه کونقره‌سی خالقیمیزین لیاقتینی ایثبات ائدی

کونقره‌میزین آذربایجانین ان گۆرکملی سیمالاریندان تشکیل تاپمیش اولدوغو ثابت ائدیر کی، یئرلرده خالقین گۆزه گۆرونن، باشیلین و آدلی- سانلی قیسمی فیرقه‌میزین اطرافینا توپلانماقدادیر. اولینجی جلسده کونقره‌نین ایچری اوزو تامامیله آشکارا چیخدی. سلماس نوماینده‌سی آگاهی موکرم الملک، ماکو نوماینده‌سی آگاهی موراد بیات ماکو، اردبیل نوماینده‌سی آگاهی حسن جودت، سراب نوماینده‌سی آگاهی هاشیمی‌نین معنالی نیطقلری گۆستریر کی، کونقره موراجیعتنامه‌میزی ایمان و عقیده اوزره قبول ائدنلردن تشکیل اولونموشدور.

«بیز ایران و آذربایجانین نیجاتینی بو فیرقه‌نین بایراغی آلتیندا گۆروروک. اونون موقدس شوعارلارینی حیاتا کئچیرمک اوچون جانیمیز، مالیمیز و ناموسوموز ایله موباریزه ائدجه بیک».

بو ایدی شهرلریمیزدن گلن نوماینده‌لرین آخیر سۆزو. مخصوصن آگاهی موکرم الملکون دیل مساله‌سی حاقیندا سؤیله‌دیگی منطیقی و متین سۆزلری خالقین آنا دیلیمیزه اولان توجه و علاقه‌سینی چوخ گۆزل صورتده آشکارا چبخاردی.

آگاهی موکرم دندی: «آذربایجانلیلارا موقوللارین گوج ایله اوز دیلرینی تحمیل ائندیکلرینی ایديعا ائدنلر چوخ نادان آداملاردیر. موقوللار یوز ایلدن آرتیق آذربایجاندا حۆکومت ائده بیلهدیکلری حالدا اوز دیلرینی بیزه تحمیل ائتمیشسه، عجا آلتی یوز ایلدن زییاده حۆکومت ائدن فارسلا نه اوچون بو دیلی دبیشدیرمگه موقوف اولمامیشلار؟»

بو ایثبات ائدیر کی، دیلی زور و یا آیری واسیطه‌لر ایله دبیشدیرمک اولماز. دیلیمیزین موخالیفلری فقط بو پوچ ایديعالاری ایله آذربایجانین فرهنگینی بوغماق، بو واسیطه‌لر ایله خالقیمیزی جهالنده ساخلاماغا جان آتیرلار».

آگاهی موکرم بو سۆزلری اورکدن دندیگی اوچون اونون نیطقی کونقره‌میزین توجه‌ینی جلب ائندی. گورولتولو آلقیشلارلا کونقره گۆستردی کی، ناطیق اونون افکارینین موفسیری اولموشدو. کونقره‌میزده میلی موختاریت مساله‌سی چوخ بؤیوک یئر توتوموشدور. ایرانین ایستیقلالیت و تمامیتی محفوظ اولماقلا آذربایجانین اوز داخلی ایشلرینی آزاد بیر صورتده ایداره ائتمگه قادیر اولماسی و بونو عملی ائتمک اوچون بیلاتاخیر ایالت و ویلایت انجومنلرینین چاغیریلماسی اطرافدان گلن نوماینده‌لریمیزین کونقره‌دن طلب ائدیگی ان اساس بیر مساله‌دیر.

همین گون کندلردن و اطرافدان تبریزه گلن مینلرجه کند و شهر زحمتکشلری اوز شوعارلاری ایله بیلدیردیله کی، خالقیمیزین گنیش اکثریتی فیرقه‌میزه اعتماد ائدیر، اوندان اوز حیاتیینی یاخشیشلادیرماق یولوندا بؤیوک امید گۆزله‌بیر.

كونقره ساده بير ييغينچاق دئييل. فيرقه نين پايه و اساسيني مؤحکم زمينه اوزرينده قورماغا لاييق جيدي بير ايجماع اولدوغو اوچون سوزه يوخ، ايشه آرتيق درجه اهميت وئريب، اونا گوره تظاهور و اوزون نيطقلردن پرهيز انديب مرانامه و نيطانامه تصويبي کيمي بؤيوک و اساسي مؤوضوعلارلا مشغول اولماقدادير.

كونقره گؤتوردويو قدم و باشلاديجي ايشين قيمتيني و مسؤوليتيني چوخ گؤزل بير صورتده دوشونوب آنلاميشدير. اونا گوره نومايندهلرين هاميسي ايستر نيطقلرينده، ايستر سه پيشنهادلاريندا چوخ ديقت و متانتله ايظهار عقیده انديرلر.

بو واختا قدر آذربايجاندا سابقه سي اولماميش بير ايجماع اولدوغونا باخمايلاق، كونقره ميز تام معناسي ايله موعاصير و مونظم بير ييغينچاقدير. بونون اوزو ايثبات اندير كي، خالقميز اوزونو ايداره انتمگه لاييق و قادير بير خالقدير.

ايكي گون عرضينده مرانامه کيمي اساس بير مسالين حلي ايثبات اندير كي، بيزيم كونقره ميز، مرکزي پارلامان آدلانان مجلسدن، فعاليت و ياراديجيلىق جهتنده تصور گلمهين بير فاصيله ايرملي دوشموشدور..

مجلس ايل ياريمدا كيچيك بير قانون کنچيرمگه موفق اولاي بيلمهميشدير. چونكي اونو تشکيل اندلرين اکثري يالانچي خاين، خودپسند و موغريص آداملاردير. كونقره بير گونده گلجک بؤيوک بير فيرقه نين اساسيني قورماق، بلکه مملکتی مورتقى و موعاصير بير حالا سالماق يوللاريني تعيين انتمک کيمي بؤيوک ايشي انجام وئرمکله ايثبات اندير كي، اونو تشکيل اندلر، اونا ايشتيراک اندلر و احيد بير روح، و احيد بير مسلک، و احيد بير يول تعقيب اندن فداکار، جيدي و لاييق آداملاردير.

خالقاري آثارت آلتيندا ساخاليب گوج ايله حؤکومت سورمک ايستهين خاينلر گؤزلريني آچمالي و خالقين ايستعداد و لياقتيني تصديق انتمه ليديرلر.

كونقره ميزين معناسي اولدوقجا بؤيوک و اونون گؤردويو بؤيوک ايشلر اولدوقجا معنالي اولدوغونان بيز اونون باره سينده گلجک نؤمره لريميزده موفصل معلومات وئرمه لي بيک.

مير جعفر پيشه وری

(«آذربايجان» شماره 20، مهر 12، اکتیابر 3.)

كونقره نين ايکينجی گونون گوزاريشی

مهر ايني نين -11 ده صوبح ساعات 8.5- دا آذربايجان دموکرات فيرقه سي نين اوچونجو جلسه سي تشکيل تاپدی.

اول آغاي ريحاني زنجان اهالي سي طرفيندن كونقره نين ايفتيتاحيني تبریک انديلر. سونرا آغاي نورالله يئکانی خوی اهالي سي طرفيندن كونقره نين تشکيليني تبریک اندهرک قنيد انديلر کی، تبریزده بير گون وار ایدی کی، آزادليق کليمه سيني ديله گنيرنلرين ديليني ريشدن چيخاردير ديلار. ايندی ايسه هامان تاريخی تبریزده آزادليق آدينا كونقره تشکيل وئريلير. من بو ايفتبخاری صميمانه اوز فيرقه يولداشلار يما تبریک انديرم.

باخين، بو ديوارلاردا آسيلان تصويرلر آذربايجانين ايگيد اوغوللارين سيمالريدير. اولار آزادليق اوغروندا اوز جانلاريني فدا انديلر. آغالاردان خايش انديرم بو شهدانين احتيرامينا بير دقيقه ليک سوکوت ايله آياغا قالخسينلر... (جلسه اولانلار عوموميلیکه آياغا قالخيب بير دقيقه سوکوت انديرلر).

سونرا آغاي يئکانی آذربايجانين پارلاق تاريخيندن بحث اندهرک اوز نيطقيني «ياشاسين آذربايجان دموکرات فيرقه سي»، «ياشاسين وطنين نيچاتی اوغروندا شوجاعته موباريزه آپاران شرفلی ايگيتلر» جومله لری ايله خاتيمه وئردی.

آغاي يئکانی نين نيطقی قورتارديقدان سونرا آغاي برهانی علمدار- گرگر و مرند اهالي سي طرفيندن، آغاي وثوق مراغا اهالي سي طرفيندن، آغاي يوسف باباخان آذربايجاندا ياشايان آسوريلر طرفيندن كونقره نين آچيليشيني تبریک انديلر.

نومیدلرین تریکلری خاتیمه تاپدیقدان سونرا آغایی پیشهوری تریبون دالیندا قرار دوتاراق دئدی: «نیظامنامه موجیبینجه بو گون مرانامه‌نین اطرافیندا بحث اولوناجاق. بونا گوره ده بیر پارا شیفاهی توضیح‌لرین لازیم اولماسی مونساییتیه مرانامه اطرافیندا مختصر دانیشاجام. اول کمال تاسوفله یاد اندیریم کی، دونن بیر پارا ماجراجو آدمالار فیرقه‌نین علییه‌نه توطیه ائتمک فیکرینده اییدیلر. اما بیز بنله آدمالارا فورصت و ئرمیه‌جه‌بیک و اوزوموز شیدنله اولناری تعقیب ائدیپ، اوز جزالارینا یئتیرمه‌جه‌بیک. هر کس اولورسا اولسون، اونون توپانچا آتماغی امنیتی خللدار ائتمکدیر.

بیزیم دوشمنلریمیز چون پول خرج ائتمک واسیطه‌سیله ایستیرلر کی، اوز شوم نقشه‌لرینی عملی ائتسینلر. اما اولنار هرگیز موفق اولمایاجاقلار». آغایی پیشهوری سونرا مرانامه‌نین اولنجی قیسمتینی شرح و ئردیلر و اونو آیدینلاشدیرماق اوچون بنین‌المیلی شرایطدن و موافیق دؤولت‌لرین منشور لاریندان بیر نچه میثال‌لار ذیکر ائتدیلر. مرانامه‌نین ایکنجی قیسمتی حاقیندا قئید ائتدیلر کی، بو مرانامه‌ده خصوصیه آذربایجانین دیلی، عادت و روسومی، جوغرافیایی و تاریخی خصوصیاتی اطرافیندا چوخ صؤحبت اولاجاقدیر. بیز ایرانین ایستقلاللی و آذربایجانین داخلی موختاریتینی ایستیریک. کیمین بو مراملارا علاقه‌سی وار قالسین. کیم بو شو عارلار ایله موخالیف‌دیر ایندین گنتسین!

آذربایجانلی‌نین اوز اولک‌ه‌سینی ایداره ائتمگه لیاقتی وار و اونو عملی ائتمگه ده قادیر دیر. یئنه تکرارن دئییریم بیز بیر آز عیده ده اولساق، بو مرانامه‌نی باشا یئتیرمه‌جه‌بیک (گورولتولو آلتیشلار). او آدمالار کی، بو مرانامه ایله موخالیف‌دیرلر بیزیم آرمیزدان چیخسینلار». مرانامه‌نین اوچونجو قیسمتینی شرح و ئردیکدن سونرا آغایی پیشهوری دئدی: «ایرانین بعضی نؤقله‌لرینده جماعات آزدیر و بعضی یئرلرینده چوخ‌دور. مجلس نوماینده‌لرینین سایه قانون موجیبینجه گرک اهالی‌نین چوخ و آزلیغی ایله مونتاسیب اولسون. ولی بو قانونا ایراندا ابدن موراعات ائتمه‌ییبیلر و اونا گوره ده همیشه بیزیم نوماینده‌لرین سایه مجلسده آز اولوب‌دور. بوندان سورا گرک مجلس نوماینده‌لرینین اوچده بیرینی آذربایجان نوماینده‌لری تشکیل و ئرسینلر. بیزیم گرک 50 نفر مجلسده نوماینده‌میز اولسون! پول زورو ایله، شاللاق گوجو ایله نوماینده اولنلارین قباغی آلیمالیدیر. بوندان سونرا مجلس نوماینده‌لری گرک شاللاق گوجو ایله اینتیخاب اولماسینلار. میلت اوز رغبتی ایله اولناری اینتیخاب ائده‌جکدیر.

بیز بوندان سونرا ایجازه و ئرمیه‌جه‌بیک کی، موهندیس پناهی‌لر و یا تفته‌الاسلامی‌لر کیمین تحمیلی نوماینده‌لر آذربایجانلی نامینا مجلسده دانیشسینلار. آذربایجانین آنا دیلینه چوخ اهمیت و ئرمه‌لی‌بیک. گله‌جکده اوشاقلاریمیز اوز آنا دیل‌لرینده اوخومالی‌دیرلار. ایدارلرده گرک اوز دیلمیزدن ایستیفاده اولونسون. او آدمالار کی، اوزلرینی آذربایجانلی نیشان و ئریب ریضاخانین منحوس سیاستینی ایرلی سورمگینه کؤمک ائدیرلر، آذربایجانلی دئییلر. ساعد نه مراغه‌لیدیر نه آذربایجانلی. او و اونون امثالی اوزلرینی آذربایجانلی حساب ائتمگه حاققلاری یوخ‌دور.

بیز بورادا جهد ائده‌جه‌بیک کی، مرکزی حؤکومتیندن اوز حاققلاریمیزی آلاق. بیاننامه‌ده قئید اولونان کیمی ایقتیصادیاتیمیزی گوندن گونه گنیش‌لندیرمه‌لی‌بیک. اوندان اؤترو کی، ایقتیصادی ایستقلالیتی اولمایان میلت همیشه بدبخت بیر حالدا یاشامالی‌دیر. بو خطا بیر فیکر دیر کی، دئییلر: ایران کشاورزی بیر مملکت‌دیر. اونو صنعتی ائتمک اولماز. عکسینه اولراق بیزیم مرانامه‌میز ایرانین ایستقلاللی و آذربایجانین آز ادلیغینی اونون ایقتیصادی ایستقلالیندا تشخیص و ئربیدیر.»

آقایی پیشهوری کارگر و کارفرمانین مونساییاتی حاقیندا و آذربایجانین بهداشت و فرهنگ‌ینی اسف‌انگیز وضعیتیندن بحث ائتدیکدن سونرا اوز نیطقلرینه داوام و ئردیلر:

«تئهراندا یاشایان آذربایجانلیلار کی، اوز عئیش و عیشرت قصرلرینی آذربایجان فهله و کندچیلرینین ال‌نین زحمتیه قالدیریرلار، بونو بیلمه‌لیدیرلر کی بیر داها اولنارا فورصت و ئریلمه‌جه‌جک کی، آذربایجانین ثروتین تئهرانا آپاریب اورادا خرج ائتسینلر.»

آغایی پیشهورینین نیطقی قورتاردیقان سونرا آغایی فرشی مرانامه اوخوماغا باشلادیلار. مرانامه‌نین موقدیمه‌سی بوتون نوماینده‌لرین رایه ایله قبول اولوندو.

سونرا مرانامه‌نین ماده‌لرینی آغایی پادگان اوخودولار. مرانامه 48 ماده‌دن عیبارت‌دیر و عوموم نوماینده‌لر طرفیندن قبول اولوندو. مجلس آخسام ساعات 6 یاریمدا قورتاردی. بشینجی جلسه مهر آیی‌نین 17 سینه موکول اولدو.

(«آذربایجان» شوماره 21، مهر 13، اکتیابر 5)

یئنه ده مالیک و رعیت مسالہسی

فیر قہمیز امنییت و آسایشی اوزونون ان موہوم وظیفہلریندن حساب ائتدیگی اوچون بیرینجی قدمده کنلی ایله ارباب آراسیندا چیخان ایختیلافلاری حل ائتمگه ایقدام ائتدی.

بونون اوچون اوزونون ان مسولیتلی و سوزو کئچن عوضولریندن نئچه نفر اینتیخاب ائتدیلر کی مسول دؤولت مامورلاری و بعضی مالیکلر ایله دانیشیغا گیریشیلدی. اونلارا بو واختا قدر چوخ یئرلرده خرمنلرین بیغیلماسینی آنلاتدیلار. نتیجہده هر اوچ طرفین ریضاسی ایله بیر بخشنامه تنظیم ائیلدی، بخشنامہنین ایجراسی اوستاندارین شخصینہ موحول اولوندو. بو واسیطہ ایله اومید اولونوردو کی، ایختیلاف اورتادان قالدیریلسین. موتاسیفانہ هر بیر یاخشی عملدن سوا ایستیفاده ائتمگه چالیشان طماع عونصورلر و بوینو یوغون تجاویزکارلار بو قییمتلی ایشہ دایم انگل تورهتمکده دیرلر.

ایدارہمیزه بعضی مالیکلر طرفیندن موباشیرلرہ و کدخدالارا یازیلیمیش بعضی مکتوبلار گلیب چیخمیشدیر کی، اینسان اونلاری گوردو کده اسارت و بربریت دؤورہسی خاطرینہ گلیر.

مالیکلردن بیر یازیر: رعیت چوخ غلط ائدیر، ایالت ده همچنین، آریلاری دا بو مینوال. یئر منیم دیر، ایستہدیگیم وئرگینی آجاغام. یومورتا دا گرک بیغیلسین، یاغ دا، یورغان پولو دا، بایراملیق دا، یونجا دا، سردیرختی ده، بهرنی ده اگر چوخ دانیشسالار دؤرتدن بیر عوضینده اوچده بیر بیغمالی سیز.

بو آدامجیغاز انلہ ظن ائدیر کی، ایندیکی کندلی یوز ایل بوندان قاباغین کندلیسی دیر. آنلاماق ایستہمیر کی، کندلینین گوزو آچیلیمیشدیر. اونون قاباغیندا مونظم بیر تشکیلات واردیر. بوندان علاوه مملکت باشلی باشینا دئییلدیر کی، هر کس هر نه ایسترسه اوز کئی ایستہدیگی کیمی انده بیلسین. حیرص و طاماح و لجاجتین ده اندازہسی واردیر.

بیز و بیزیم یولداشلاریمیز البتہ کندلی ایله ارباب آراسیندا چیخان ایختیلافلارین صلوح و سازیش یولو ایله حل ائدیلہسینہ چالیشیریق. بو او دنمک دئییلدیر کی، وحشیلیگه و قان ایچمگه ده ریضایت وئرہجہیبیک.

ائشیتدیگیمیزه گوره بعضی کندلرده اربابلار ژاندارم گؤجوندن ایستیفاده ائتمگه باشلامیشلار. بو دوغرو بیر حرکت دئییلدیر. ژاندارم حوقوقی ایشلرہ قاریشا بیلمز. او فقط عدلیہنین قووهیی موحریہسی دیر، محکمہنین رسمی حؤکمو ایله رفتار انده بیلر.

وانگهی ژاندارمین کندلی ایله مالیک ایشینہ قاریشماسی مالیکلرین ده خئیرینہ دئییل.

بیز تجروبهده گورموشوک کی، ژاندارن و دؤولت مامورلارینین الینہ دوشن ایش اونلار اوچون تازا بیر غارت یولو اولور و اونلارین تجاویزکارلیغی، ظولم و شرارتینہ تازا بیر مئیدان آچیر.

ژاندارما روجوع ائدن مالیک هم کندلیلری سویماغا و هم اوزونون منافعینی محو ائتمگه چالیشیر.

ژاندارمئری و یا امنیہ یاخشی ایداره اولونورسا، اگر موغریض و موستبید شخصلرین هاوا و هوسلرینی تامین ائتمگه خیدمت ائتمزسه چوخ یاخشی بیر موسیسه دیر.

ولی افسوس کی، بو آخیر واختلاردا، مخصوصن مرکزده اونو خالقین آز ادلیق حرکتینی بوغماق یولوندا ایشلتمگه باشلامیشلار.

ایراندا ژاندارم موسیسه سینین اوزون بیر تاریخی وار. بیرینجی نؤوبهده خارجی موسئشارلار واسیطہسیلہ تشکیل اولونان ژاندارمئری میلی بیر قووه حساب اولونوردو. استیباد کؤمکچیسی اولان قازاق قووه سینین ضیدینہ اولدوغو اوچون خالق اونو سنور و چوخ محبتلہ اونون ایشلرینین پیشرفتینہ چالیشاردی.

کئچن جنگ زمانی (17-1914) بو قووه چوخ گوزل ایمتاحتان وئردی و اونون ایچریسیندن چیخان وطنپرست قهرمانلار میلئتین رغبتینی قازاندی.

دونيادا ياخشىليغا و خالقين خوشو گلن هر بير ايشه و هر بير ايداره و شخصه دوشمن اولان ريزاخان او ميلى قوهنى اورتادان قالديردى. غالب چيخان بير رقيب كيمي اونون ريشهسنى كسدى، باشيندا دورانلارى جورجور آدلار ايله اورتادان آپاردى. و حتا اونون آدينين بئله قالماسينا يول وئرمهدى. اونون يئرلنده آناسينين امجكلرينى كسن قولدورلاردان امنيه تشكىلاتى ووجودا گتيردى.

امنيه ايگيرمى ايل تامام خالقا جلالد كسلىدى، كندلرده ووردو، بيخدى، داغيتدى، باسدى، كسدى، يئدى و كيمسهنين اونا موخاليقت و يا اعتراض انتمگه قودرتى اولمادى.

شهر يوردن سونرا خالقى اوميدوار انتمك مقصدى ايله اونون آدينى دگيشديرديلر. قديم ژاندارمين تاريخى شوهر تيندن ايستيفاده انتمك اوچون تازا تشكىلاتا او آدى وئرديلر.

موحاربه زامانى، مووقتى دموقراتلىق زامانى مويستيدلر و بوينو يوغونلارين موتقيق دؤولتارين قوهلر يندن قورخوب سيچان دليگى آراييب گيزلنديكلرى گونلرده ژاندارم چوخ مولاييمتله رفتار انتمگه باشلادى.

بو چوخ طبيعى بير ايش ايدى.

لئىكن ايرتيجاع باشينى قالديران كيمي آمريكا پالتارى گنديريليمش كؤهنه امنيه اؤزونون فيسقىنى بوروزا وئردى. ريزاخان دؤور هسينده گوردوگو ايشلرى تازادان داها شديد بير صورتده گورمگه باشلادى.

تئهراندا و ايرانين آيرى يئرلرينده ايش ايندى بو حالدا دير. آذربايجانين بعضى كندلرينده بالا بالا زمزمه لر ائشيديلير، دئيرلر بو دستورى صدر مستقيم اوزو صادير انديب اولارا گوندرميشدير.

بيزيم هله تئهران مسالهسى ايله مشغول اولماق ايمكانيميز يوخدور، لئىكن آذربايجاندا بو ايشه يول وئريلمهيه جكدير.

بيز واختيندا ژاندارم ايدارهسى باشيندا دورانلارا خوصوصى صورتده اوز نظريميزى دئميشيك. اولار ظاهرده امنيتى بيطرفانه صورتده حيفظ انديب ژاندارم قوهسنيين سياسى ايشلره موداخيله انتمهيه جگيني ايديعا انتميشلر. الله انله سين وئردىكلرى قول دوغرو چيخسين، الله انله سين كى، تئهراندا آپاريلان ايرتيجاعى حيله نين بورادا باشلانماسى دوغرو اولماسين. بئله اولورسا ژاندارم كندلره يول تاپا بيلمز و امنيت بوزولدوقدا ژاندارم رييسلرى چوخ دا فايده لى چيخا بيلمزلر.

امنيت حيفظ انديلمى، ژاندارملار قانونا ريعايت انتملى، ماليكلر تاماحلاريني آز الديب كندلى ايله سازيشه گيريشملى.

آذربايجان خالقينين سعادتى بونو طلب اندير. كيم بونون علنيه نه اولورسا او خالقين دوشمنى حساب اولونا جاقدير.

آديغيميز تازا خبرلرده دئيلير كى، هشته روددا عجم كندى ماليكى صادق مجتهدى ژاندارملارين كؤمگى ايله رعييتى بير اوتاغا بيغيب اون بير نفرى يارالاميش و ايكى نفرى اوز اليه اولدورموشدور. ژاندارما امر انديب دؤيون كندليلرى. ژاندارم امرينه ايپاعت انتمه ديگى اوچون ژاندارمى دا قتله يئيرميشدير.

مير جعفر پيشه ورى

«آذربايجان» شوماره 22، مهر 15 اوقتيابر 7

وطن دىلى

آذربايجان ديلينده بيرينجى درس كيتابينا داير

بيز كئچن مقاله ميزده قزنتين 11 جي نؤمره سينده آذربايجانين بؤيوك خالق ماعاريف خاديمي روشديه نين موختصر شرح- حاليني يازيب قئيد اننديك كى، روشديه بؤيوك تجروبه لى بير معلم ايدى. او، تعليم و تربيت اوصولونون اساسى اولان آناديليني تبليغ و ترويج انديردي. بئله

کي، او هر شئيدن اول آذربايجان اليغاسيني آسانلاشديرماق فيکرينه دوشموش و صوتي اوصول ايله آذربايجان ديليني درس دئتمک تشبوتونده اولموشدور. بو اوصولون کؤمگي ايله اوشاقلار اؤز آنا ديللريني 60 ساتليق تدریس مودتینده يازيب- اوخوماغي اؤيرنه بيليرلر.

آذربايجان ديلينين تدریسي اوچون روشديهين تالیف ائتديگي مشهور کيتاب، قيرخ ایل بوندان قاباق تيريزده چاپ و نشر اولموش «وطن ديلي» آدلي تاريخي اثردير. بو اثرين موختصر علمي تحليليندن قاباق ديگر ائتمک لازيمدير کي، حاجي ميرزه حسن روشديهين آذربايجان ديلينده تعليم آلان شاگيردلري بو گون آذربايجانين ان معروف گورکملی معاريف خادimlerيني ووجودا گتيرميشلر. اونلار ريشا شاه دؤورونده حال حاضریدا «فارسيدان فارسييا» تحصیل آلان بعضي بديخت جاوانلار کيمي ساواديير، ايراده سيز و سوست دئييلدیلر. اونلار ياشاييب ياراتماغا اؤيرنميشلر. اونلار اؤز آنا ديللريني، آذربايجان ديليني گوز بگي کيمي سئويب قوروماغي اؤزلرينه ان موهم بير وظيفه حساب ائديرلر.

يئري گلشکن قئيد ائتمک لازيمدير کي، بير چوخ ساتقين و خاين دؤولت باشچيلاري و تئهرانين ديگر يازيچي و قزنتچيلري بيزي آذربايجان ديليني، خالقين اؤز ديليني اوخوماغي و بونولا آذربايجان خالقينين ميلي مدنيت و موختاريتينين بونورسيني ياراتماقدا «خاين» حساب ائديرلر. بيز فيرقهميزين قراری اوزره بونلارين هزيانلارينا جاواب وئرميهجه بيک. لاکين دئتمک ايستهييريک کي، خوب آغالار! يوز ايلدن آرتيق عؤمرونو معاريف و مدنيتين اينکيشافي اوغروندا وقف ائتميش ميرزه حسن روشديهلر ده خاين ايديلر؟ حؤرمتلي يازيچي و قزنتچيلر، آيا 3 مين ايلدن آرتيق مدنيت تاريخي اولان چوخ ميليونلو بؤيوک ميلتين اؤز ديلينده يازيب اوخوماغي و ساوادلانيب ترقی ائتمهسي خيانتدير؟

«وطن ديلي» آنا ديلي دئتمکدير. بؤيوک معاريفچور بو کيتابي يازارکن حقيقي بير روانشوناس کيمي اوشاقلارين ياش سوييه سيني، قلبيني و احوال- روحيه سيني نظره آلاق اونون ايدراک قابيليتينه موافيق صورتده حئکايه و ميثاللاري ترتيب ائتميشدير.

مؤليف داها چوخ کيتابين ديل و اولسوبونا فيکير وئرميشدير. ديلين ساده، طبعي اولماسيني، اوشاق اوچون چتيلک تورتيمه جگيني و حياتي درک ائتمک اوچون سؤزون بؤيوک اهميتيني نظره آلان روشديه آذربايجان ديلينين صافليغيني قوروماغا خصوصي سعي ائتميشدير.

او، آيري- آيري شئيلر و مفهوملاري اوشاغين ذهنينه حک ائتمک اوچون ان جانلي و حياتي بير اوصول سئچير. بو دا آتالار سؤزلري واسيطه سي ايله مفهوملاري آناشديرماقدير. اوشاق عايله ده انشيتديگي آتالار سؤزو واسيطه سي ايله مؤليفين آشيلاماق ايسته ديگي تزه بير مفهوم داها تنز منيمسه بير، اوزون مودت ذهنينده ساخلايير.

نصحتچيلک کيتابدا اساس مساله دير. لاکين روشديهين نصحتچيلگي خورافاتدان خاليدير. مؤليفين مقصدي يالنيز جانلي اينسان تربيه ائتمک اولدوغو اوچون او، ان تاثيرلي واسيطه لردن ايستيفاده ائتميشدير. کيتابدا درج اولونان حئکايه و منظومه لره اخلاقي نتيجه لر علاوه قئيد اولونور. «وطن ديلي» کيتابي آذربايجاندا، دوغما آذربايجان ديلينين بيرنجي درس کيتابي کيمي تاريخده قالاجاق و خالق اونون مؤليفيني قدير دانليقلا ياد ائده جکدير.

سمندر

(«آذربايجان» شماره 23، مهر 16، اکتوبر 8.)

هر ايش اؤز واختيندا

بيقتيدليک و بوگونون ايشيني صاباحا قويماق واختي، ساعات و دقيقه ني نپردن اوزاق ساخلاماق ايجتيماعی ايشلرين ايرله ميه سينده بؤيوک انگلرين تورهنيشينه سبب اولاييلر.

مويط و ايجتيماعی حياتيميز عطالت، تنبليک و لاوباليلق يارادان بير مويط اولدوغو اوچون فيرقه ميزده مسؤوليتلي ايشلري بويونلارينا گؤتورنلر بو خطرناک خسته ليکلردن دايم پرهيز ائتمه ليديرلر.

اگر بو گونه قدر فیرقه میز بویوک مووفقیته نایل اولموشسا، او شو عار لاری میزین دوغرو و دوزگونلوگوندن علاوه، فیرقه نی یاراتماق ایستیه یلرین دیقتلری و مو عین نقشه، برنامه اوزره ایشله مکلرینین نتیجه سیدیر. هر ایش اوز و اخت و ساعتیندا گورولمه لیدیر. بو اولماسا ایش آخسار، آخیردا نتیجه سیز قالار.

ایندی بیز باشلانغیج و تاسیس دؤوره سینی کنچیر می شیک. بیرینجی کونفره نین قورتار ماسیله موقدیمه بی تیپ قورتاردی. تشکیلات رسمیت تاپدی. اساسلی مرانامه و نیظامنامه یه مالیک اولدوق. قانونی و رسمی مرکزی کومیتة وجودا گتیردیک.

بودان سونرا تشکیلات دؤورو باشلانیر. تشکیلات اینتیظام سیز، نقشه سیز و برنامه سیز اولا بیلمز. بیر ده سییاسی بیر فیرقه اوز عوضولریندن فیرقه اخلاقی طلب انتمزه مقصد و هدفینه یئتی شه بیلمز.

فیرقه اخلاقی، فیرقه ایداره و روسومو میلتین و اولکه نین گله جگی و موقدراتینی تعیین انتمک اوچون ان واجیب شرطلر دندیر. هر بیر دموکرات گرک خالق ایچری سینده دوز، عادل، مونسیف و غرض سیز تانینماقلا، خالقین اعتیما دینی قازانا بیل سین. بو بیرنجی شرط دیر. ایکینجی شرط ایسه بعضن داها موهوم حساب اولونور. بو شرط فیرقه یه علاقه، ایشه جان یاندیرماق، اینتیظام و نقشه نی چوخ شدید بیر دیقتله گوزله مکدیر. کومیتلر، کونفرانس لار و حؤوزه ایجلاس لاری گرک مو عین ساعتدا تشکیل تاپ سین و مو عین مساله لری برنامه و پلاندا تعیین اولدوغو کیمی حل ائدی ب اوز وظیفه سین یئرینه یئتیر سین.

آبان (1) آیینین اونونجو گونونه قدر بوتون ویلایت و شهر کونفرانس لاری باشا چاتمالی و قانونی فیرقه کومیتلری اینتخاب اولونمالیدیر. بونو بیر دقیقه بئله تاخیره سالماق اولماز.

یئرلی فیرقه کومیتلری گرک ایشلرینی ائله باشلاسینلر کی، مرکزی کومیته نین بو قراری یوزه- یوز عملی اولا بیل سین. هر ساعتین بیر تقاضاسی و هر گونون بیر طلبی وار. گون و ساعتیمیزین طلب و تقاضاسی بودور.

هر کس اوز وظیفه سینی دیقتله یئرینه یئتیرمه لی. قبول انندیگی ایشی مو عین ساعتدا گؤستر یلدیگی کیمی گؤرمه لیدیر.

فیرقه بوشبوغاز لار بیغینجاغی دئییلدیر. اودیری، فعال، فداکار اینسانلارین آمال و هدفی اله انتمک اوچون مال، جان و وارلیغی ایله مباریزه مئیدانینا قدم قویان مواهیدلرین اوردوسودور. بو اوردونون سیلاحی بیلک، ایمان، مسلک، اینتیظام و فعالیتدیر.

هر بیر دموکرات اوز ایشینده بو شو عاری نظرده توتمالیدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 17، مهر 9، اکتوبر 1.)

1- نویابرین بیر ی.

آذربایجان یاتمامیشدیر

انشیتدیگیمیزه گوره دوکتور مو صدقین اوغرو لار یوواسی آدلاندیردیغی مجلس شورا ایران خالقین فقیر و یوخسول جیبیندن آذربایجان زحمتکنش لرینین فرهنگ، بئهداشت کیمی عمومی احتیاج لاری میزا صرف انتمک مقصدیله وئردیگی وئرگیدن آیدا یوز اللی مین ریبال سئید مهدی فروخون (فرخ) ایختیارینا قویموشدور کی، گلیب آذربایجاندا آزادلیق و دموکراتیک حرکاتی بوغوب اورتادان آپار سین.

فروخا بودان علاوه گنیش ایختیار وئر یلمیشدیر. حتا دئییر لر امنیبه و نیظامی قوه سی ده اونون الینه تاپشیر یلاجاق. بو واسیطه ایله آذربایجاندا دیکتاتور لوق مقامی کسب ائده جکدیر.

هله تئهرانین دارواز اسیندان خاریج اولمامیش اونون بورادا آپارماق فیکرینده اولدوغو خاینانه و مستبیدانه سییاستین اثری ضاهیر اولماقدادیر.

اوستاندارلیق کفیلی آغایی نیکخو تئهرانا چاغیر یلمیش، شهرداری رییسی آغایی ایلهامی خیدمتدن چبخاریلمیشدیر.

از قرار معلوم آغالار آذربایجاندا اولان دؤولت ایدارلرینی آذربایجانلیلاردان تمیزلهمک فیکریندهدیرلر.

بونو ایجرا ائتمک اوچون فرورخ بوتون ایدارلریمیزی اوز آداملارینین اینه تاپشیراجاقدیر. ائشیندیگیمیزه گوره او اوزو ایله اون نفردن آرتیق اوجا روتبعلی مأمور گتیریر. بو مأمورلار ایدارلریمیزده صداقتله چالیشان آذربایجانلیلارین یئرلرینی ایشغال ائدمجکلر.

گورونور، آذربایجانلیلارین دیلرینی کسمک لازیمدیر، دنین خاین نومایندهلر بیر نفر ده اولسون آذربایجان دیلی بیلن ایشچی ایدارلریمیزده یول وئرمیهجک، گوج و زور ایله میلنیمیزی فارسلاشدیرماق ایستیمیلر بو واسیطه ایله آذربایجان خالقینی دؤولت ایدارلریندن تامامیله ال اوزمگه وادار ائدمجکلر.

بیز مخصوصن دؤولت مأمورلارینین فیرقهیمیزه داخل اولمالارینا چوخ دا هوس گؤسترهمیشدیک. اوندان اوترو کی، تئهران حؤکومتینین تام معناسی ایله مورتجع عونصورلر و بیگانهلرین کورکورانه بیر صورتده آلتی اولان شخصلرین اینده اولدوغونو بیلیردیک.

بیز بیلیردیک کی، صدر حؤکومتی اصل معنادا سئیید ضیایانین گنتدیگی یول ایله گندیر. بو گون ایرانین ال-قولونو باغلایب بیگانهلره تسلیم ائتمگه چالیشر. اونا گوره ده فرصتدن ایستیفاده ائدیپ، السیز، آیاقسیز دؤولت مأمورلارینی آلیغا محکوم ائده بیلر. ایندی ایسه پرده قالدیر یلمیش، حمله باشلانمیشدیر. بنله بیر موقعدده فیرقهیمیز بیطرف دورا بیلمز. آذربایجانین حؤکومتی آذربایجانلیلارین اوز اللرینده اولمالیدیر. بیز وار قوهیمیز ایله هموطنلریمیزین حوقوقوندان دیفاع ائدهجهیک.

آذربایجان خالقینین میلی مرکز ثقلی اولان فیرقهیمیزین گوزو آچیق اولدوغو اوچون بو خالقی قافیلیگیر ائتمک اولماز.

آذربایجانلی اویاقدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 25، مهر 19، اکتیابر 11.)

آذربایجان دموکرات فیرقهسینین مرانامهسی

موقدیمه

عصریمیزده ووجودا گلن جهانشمول بؤیوک سیاسی و ایجتیماعی حادثهلر گؤستریدی کی، خالقلاری اسارت آلتینا آلیب اولنلارین زحمتیندن سو ایستیفاده ائتمدن کئچینه بیلمهین کؤهنه شمش و چوروموش ایجتیماعی وضعیتین محو اولماسی دؤورو گلیب چاتمیشدیر.

بو گون دونیانین خالقلاری آچبقدان- آچبغا ظولم و فشار زنجیرلرینی ابدی اولراق قیریپ، بشریتین بؤیوک قوربانلار باهاسینا قازاندیگی آزادلیغی هر قیمتده الورسا اولسون ساخلاماق ایستیمیلر. اونا گوره هر یئرده دموکراتلیق طرفدارلاری ایله ابرتیجاج آراسیندا و اوز حاکیمیتینی ساخلاماغا جان آتان بیر اوج ظالیملر ایله آزادلیق ایستیمین خالق آراسیندا قیزغین مباریزه گونو گوندن شیدتلینیر.

بو گون ایجتیماعی، ایقتیصادی و فرهنگ جهندن ایبتیدایی حالدا یاشایان طایفالار و قبیهلر بنله هر جور فشار و تضییقین علنیینه چیخیب اوز حیاتلارینی مستقل و آزاد طرزده قورماق ایستیمیلر.

بنینالمیل ابرتیجاج مرکزی اولان فاشیست آلمان جاهانگیرلیگی اوزرینده موتقیقلرین و دموکراتیک قوهلرین غلبه چالماسی، نینکی اوروپانین ایرملیده گندن خالقلارینی وحشت و ایضطیر ابدان خیلاص ائتدی، بلکه بوتون دونیانی و او جوملهدن شرقین صنایع جهندن دالدا قالمیش ضعیف اولکلرینده یاشایان خالقلارین آزاد اولماق و دموکراتیک دؤولت یاراتماق او میدینی گوجلندیردی.

آذربایجان اؤز گلهجگینه بؤیوک اومیدله باخان آزاد و دموکراتیک حیات یاراتماق اوچون هر جور فداکارلیغا حاضر اولان اولکلردن بیریدیر.

یوز ایلرله خالقیمیزی اسارت آلتیندا ساخلماق سیاستینی تعقیب ائدن داخلی و خارجی جینایتکارلار میلیونلارجا آذربایجانلیلارین قان تر ایله وجودا کئیردیکلری ثروتینی چکیب آپارماقلا کیفایتلنمهبیب، اونون بؤیوک تاریخی، قدیم مدنیتینی، آهنگدار دیلینی، بیر سؤزله میلی وارلیغینی اینکار ائدیر و اونو اسارت حالیندا ساخلاماغا چالیشیرلار. لاکین خالقیمیز هنج بیر زمان دوشمنلرینه باش اگمه میشدیر. او آغیر موباریزلرده اؤز توپراغین، شرافتینی ساخلاماغا موفق اولوب اؤز تاریخی، دیلینی و مدنیتینی حیفظ ائتمیشدیر.

ستارخان و شیخ محمد خیابانی کیمی بؤیوک سیمالار، آذربایجان خالقینی آزادلیغی اوغروندا آپاردیقلاری موباریزلرده بؤیوک فداکارلیقلار گؤستریش و دونیانی حئیرته سالمیشلار.

ایستیداد و ایرتیجاج علنیه موباریزده آذربایجان خالق بون اؤز هموطنلرینه کؤمکر ائتمیشدیر. ایندی ده ایراندا حقیقی آزادلیق- ایستقلال و دموکراسی اوصول ایداره یاراتماق آذربایجان خالقینی عالی هدفی دیر. او، ایراندا اقلیت تشکیل ائدن بوتون خالقارین، از جومله کوردلر، اثرمنیلر و غیرملرینن آپاردیقلاری آزادلیق حرکتینی پیشوالاریندان ساییلیر. ایرانلیلارین هامی سینی بیرلشدیرن و دوست ائدن بو آرزو و آمالدیر. چونکو رضاخان ایستیدادینن ظولمو بو خالقارین هامی سینی آیاقدان سالمیشدیر. بو ماجرا بیر ده تکرار اولورسا یئنه هامی ایران خالق ایستیناسیز بیر صورتده فلاکته سؤوق ائدیلهجکدیر. رضاخان ایستیدادی هیئتترین فاشیست فکار و آمالینی وطنیمیزه کچیپ مرک ظولم و اسارتی گولندیردی. ایران داخیلینده یاشایان آذربایجانلی، کورد، آسوری و اثرمنیلر دوغما آنا دیلینده یازیب اوخوماق، کیتاب و روزنامه لر نشر ائتمک، صنعت و تیاتر اثرلری یاراتماق، یئرلی ایداره و محکمهلردن ایستیفاده ائتمک ایمکانینی منع و قاداغان ائندی. نتیجهده خالقار آراسیندا بؤیوک نیفاق ووجودا کئیردی. بو ایستیداد هیکلی نین بیخیلماسیندان 4 ایل کئچدیگینه باخمایراق، یئنه ده او منحوس سیاست داوام ائتمکده، بلکه اونو منیدانا چیخاران مورجع عونصورلر گئت- گنده حیاسیز لاشراق خالقا هوجوما کچیپ اونون دموکراتیک حرکاتینی بوغماقدادیر.

ایرتیجاج مملکتیمیزین صنایع جهندن ترقی ائدیپ گوجلو و قودرتلی اولماسینی ایسته میر، اونو نوح ایامیندان قالما وضعیتده ساخلاماغا جهند ائدیر. خصوصن خالقیمیزین ترقی شرحینی گئری دؤنریمک ایسته مین بو مورجعانه سیاست علنیه جیدن قیام ائتمهلیدیر.

بوتون ایران خالقارینن عمومی آرزولاریندان باشقا آذربایجانین بیر چوخ یئرلی خصوصیتلری ده وار دیر کی، خالقیمیزین فیکری بو بؤیوک سیاسی، ایقتیصادی و مدنی خصوصیتلرله مشغولور. بیز وار قوممیزله اؤز میلی وارلیغیمیزی ایثبات ائدیپ، وطنیمیزین طالع و موقدراتینی اؤز گوج و ایراده میز ایله تعیین ائتمه لی بیک. دنیا وضعیتینی یاراتدیغی فورصدن ایستیفاده ائدیپ حیاتی میز ایستدیگیمیز کیمی، یعنی حقیقی دموکراسی اوصولو داخیلینده آزاد یاشاما ق اساسی اوزره قورمالی بیق. بو فورصدن ایستیفاده ائتمک اوچون طبقه و صینف ایریلیغی نظرده دوتماییب هر بیر آزادیخواه آذربایجانلی نین چالیشماسی لازیم دیر. بوتون آذربایجاندا یاشایان جماعت میللیت، دیل ایریلیغینی نظره آلماییب بو یولدا ال-اله و نریب سعی و تلاش گؤسترمه لیدیر. دموکراتلیق و آزادلیق ایدنالی یولوندا بوتون وطنداشلار واحید بیر تن کیمی بیرلشمه لی و هر جور موباریزه یه حاضر اولمالیدیر.

آذربایجان ایرانین ایری یئرلری کیمی مو عاصیر و مدنی مملکتلردن یوز ایلرله دالی قالمیشدیر. عصریمیز ماشین، الکتریک، علم عصری و بؤیوک صنایع و ماشینلار ایله تجهیز اولونموش صنعت و فلاحت عصریدیر. بیز ایفتیخارلارلا دولو تاریخیمیزه لایق اولماق، اجدادیمیزین عظمت و شوهرتینی یئنین جانلاندیرماق فیکرینده بیک. وطنیمیزی مورتقی صنایع و حقیقی بیر اولکهمیه چئورمه لی بیک. یوخسا گوجلورین اسارتی آلتیندان قورتارا بیلمه ییب چوخ تنز بیر زاماندا محو اولما بیلرک.

سیاسی، ایقتیصادی و مدنی حیاتی زامانین تقاضاسینا گوره قورا بیلمه مین و چوروموش کؤهنه ایجتیماعی وضعیتین منگنه سینده اسیر قالان بیر میللت اوزون بیر مودت اؤز ایستقلال و آزادلیغینی ساخلاماغا موفق اولوب ایمپریالیست دولتلرین اسارتیندن خیلاص اولما بیلیمز. بو ایجتیماع و طبیعتین پوزولماز قانونلاریندیر.

اونا گوره آذربایجان دموکرات فیرقه سی آذربایجانین صنایع، تیجارت و علمی فلاحت جهندن ترقیسی حقیقی خالق حاکیمیتی و میلی دموکراتلیق اوصولونون غلبه سی اوچون ضروری شرطلردن ساییلیر.

فیرقه میز ائله بیر زاماندا ایشه باشلاییر کی، بوتون دونیادا دموکراتلیق جبهه سینین غلبه چالیدیگی کیمی، دونیانین ضعیف و گوجسوز میللتلری آتلانتیک منشوری اساسی اوزرینده اؤز حیاتلارینی ایستدیکلری کیمی قورماق حوقوقونو اله ائتمگه موفق اولموشدور. میلی دموکراتیک بیر تشکیلات اولان آذربایجان دموکرات فیرقه سی ایرانین و بالاخص آذربایجانین خصوصیتلرینه گوره اوزونون ان یاخین وظیفه لرینی آشاغیداکی شکله تعیین ائدیر.

عمومی سیاسی مسالهلر

- 1- آذربایجان دموکرات فیرقهسی ایرانین تامامیت و ایستیقلالینی مودافیعه ائتمکله برابر، آذربایجانین میلی و یئرلی خصوصیتلرینی نیره آلاق اونون ایقتیصادی، سیاسی و میلی مدنی ترقی سینی سورعتلندیرمک مقصدی ایله بیلاتاخیر ایالت و شهر انجمنلرینین اینتیخابینا باشلانماسینی طلب ائدیر.
- 2- آذربایجانا ایران داخیلینده مدنی، ایقتیصادی، تیجارت، دیل و فرهنگ جهتن محلی خودمختاریت و اوز حیاتی نی ایستهدیگی کیمی قورماق اوچون گنیش حوققلار تحصیل ائتمک فیرقه میزین اساس وظیفهلریندیر.
- 3- فیرقه میز فرد آزدلیغی نین تامین ائدیلمه سینی اینسانلیق و هموطنلیک حوققونون موقدس اساسلاریندان ساییر و اونون یولوندا مباریزه ائدیر.
- 4- مملکتی فلاکته سؤوق ائتمیش، اونون ایقتیصادی، ایجتیماعی و سیاسی تنزولونه سبب اولوب خالق ظولم و جهالنده ساخلایان مستبیدلر حاکیمیتی جیدی صورته محو ائدیلمه لیدیر و بیر داها دیکتاتورلوغا یول وئریلمه لمه لیدیر.
- 5- خالقا سوز آزدلیغی وئریلمه لیدیر. مستبیدلر و فاشیزم افکارینی تبلیغ ائدن مورتعلمر بو بویوک نعمتلردن محروم ائدیلمه لیدیر.
- 6- خالقین عمومی رای وئرمه سی یولو ایله مملکتین دردلرینی قانان و اونون یارالارینی ساغالتماق ایستهمین و بونا قادیر اولان حقیقی دموکراتیک دؤولتی یار دیلمه لیدیر.
- 7- ایستیتناسیز اولماق اوزره ایگیری یاشینا چاتمیش بوتون کیشی و آروادلار اینتیخاب ائتمک، 27 دن 80 یاشینا چاتانلارا اینتیخاب اولماق ایختیاری وئریلمه لیدیر. اینتیخاباتدا تهدید و تطمیع کیمی خایانه حرکتلرین قطعی صورته قاباغی آلینمه لیدیر. خالق مستقیم، موتناسیب، مخفی بیر صورته اوز قانونی رایینی بیدیرمک ایمکانینا مالیک اولمالیدیر. آنجاق بو یول ایله حقیقی خالق نو ماینده سی اولان وطن و میلت خادیملرینی اینتیخاب ائتمک مومکون اولما ییلر.
- تصیره اینتیخابات بوتون مملکته تاخیر سیز اولراق معین و قیسا بیر مودته انجام تاپمالیدیر.
- 8- بوتون مو تفیق و دموکراتیک میلنلر و خصوصن یاخین قونشوموز اولان شورا جومهوریتلری ایتیفاقی ایله اولان صمیمی دوستلوقوموزو ساخلاما ق، خارجی سیاستیمیزین اساسینی تشکیل ائتمه لیدیر.
- 9- دؤولت تشکیلاتی ایستیداد و دیکتاتورلوق طرفدارلاریندان و فاشیست فیکرلی آداملاردان تمیزلنمه لیدیر. دؤولت قوللوقچولاری، مثلن ژاندارم و پولیس مامورلارینین قانونسوز و تجاوزکارانه حرکتلرینه هنج وجه ایله یول وئریلمه لمه لیدیر. ایختیلاس و روشوتخورلوق تامامیله آرادان قالدیر یلمه لیدیر.

ایقتیصادی و تیجارت مسالهلری حاقیندا

- آذربایجان دموکرات فیرقه سی مملکتی ترقی یولونا چیخارتماق و خالقین آزدلیغینی خارجی و داخیلی ایرتیجاعین تعرضوندن قوروماق اوچون وطنیمیزین ایقتیصادیاتی نین اساسلی صورته دییشیلمه سینی و آشاغیداکی ایقتیصادی تدبیرلرله حیاتا کئچیر یلمه سینی لازیم و واجب بیلیر:
- 10- دؤورونو کئچیریب چوروموش ایقتیصادی اوصول عالی و معاصیر ایقتیصادی- ایجتیماعی شرایط ایله عوض اولونمالیدیر. خالقیمیز اوز میلی و آغیر صنایعینی ووجودا گنیریب، اونو معاصیر بیر حالا سالمالیدیر و انله تدبیرلر گؤرمه لیدیر کی، چوخ تنز بیر زماندا اولکهمیزین صنایع محصولونا اولان احتیاجینی اوز کارخانالاری واسیطه سیله تامین ائتمک مومکون اولسون و مملکت دوچار اولدوغو فقر و فلاکتدن نیجات تاپیب موترقی ثروتمند مملکتلر ردیفینه کئچه بیلسین.
  - 11- ایستیداد دؤورونده آپاریلان خایانه سیاست نتیجه سینده آذربایجانین ثروتلری چکلیب آپاریلمیش و اورادا نه بیر گؤرکملی کارخانا و نه بیر فابریک، نه ده آیری بیر مهم صنعت اوجاغی ووجودا گلهمیشدیر. بونو نظره آلاق آذربایجان دموکرات فیرقه سی آذربایجاندا میلی صنایع یارادیلما سینی، فابریک، مکتب و مریضخانا ووجودا گنیریب، یوللار چکیمه سی اوچون وسیله لر ووجودا گلهمه سینی جیدن طلب

اندير و ايالت و ويلايت انجومنلرى و اسيله سيله بونا نايل اولاجاغينا اينانير. آذربايجانين گليرنين بويوك قيسىمى بو بوخاريداكى تدبيرلرله آذربايجانين آبالديغينا صرف انديلمه ليدير.

12- تيجارتى هر جور واسيله لرله گنئيشلنديرمك و خالقين مادى حياتىنى ياخشىلاشديرماق اوچون ايشيزليك علئيهينه قلعى تدبيرلر گورولمه ليدير.

ايقتصادى حياتى و تيجارت ايشلرلى ائله آپارماق لازيمدير كى، عومومن تيجار، خصوصن خيردا و اورتا آلورچى و اصناف ايقتصادى چتينا ليگه راست گلمه سين. بوتون مملكتده ايقتصادى ديرليك جانلانسين، بوتون خالقين مادى حيات شرايطى ياخشىلاشسين.

13- پولون قيمتدن دوشمه سى نين قاباغىنى آماق اوچون تدبيرلر گورولمه ليدير.

14- زحمتكش و يوخسوللارين ايشتيراكى ايله توليد و تعاوونى شيركتلر و خيردا كارخانالار ياراتماق و مؤوجود دستگاهلار و ال كارخانالرينا كؤمك انديب اولارين ايفلاسدان قورتارمالارينا هيئت صرف ائتمه ليدير.

15- صنايعين ترقى و تكاملونو سورعتلنديرمك، كارگرلرين وضعيتىنى ياخشىلاشديرماق مقصديله آشاغيداكى ماده لرى قانون شكلينه سالمق لازيمدير:

آ. بوتون اولكده 8 ساعاتلىق ايش تعيين انديلمه لى و ايفاضى ايشه موتناسيب علاوه موزد وئريلمه ليدير.

ب. فعله، قوللوقچى و متخصصلر اوچون ايجتماعى بيمه قانونى يارديب حياتا كنجيرمه ليدير.

ت. ايتيحاديهر و تمام زحمتكش تشكىلاتلارى حقينده خصوصى قانون ياراتماليدير.

پ. اون دورد ياشينا قدر اوشاقلارين ايشله ديلمه سى قاداغان انديلمه ليدير، 14 ياشيندان 18 ياشينا قدر اولان اوشاقلار اوچون ايش مودتى 6 ساعاتدان آرتيق اولماليدير.

ج. بيئتيم و احتياجى اولان اوشاقلارين ايشدن چيخاريليب كوچلرده قالماسى اوچون دولتين حسابينا خصوصى بيئتيمخانالار آچماق و مكنترلده يوخسول اوشاقلارينا تحصيلى داوام ائتديرمك اوچون پولسوز يئمك و پالتار وئريلمه ليدير.

چ. 14 ياشيندان 18 ياشينا قدر اولان اوشاقلار اوچون خصوصى صنعت مكنتلرى آچيلماليدير. بورادا اوشاقلار گونده 4 ساعات ايشله مكله صنعت اوپرنملى و 4 ساعات دا درس اوخوماليدير.

د. بوتون كارگر و مستخديملرين حوقوقلارى محفوظ اولماق شرطيله گفته ده بير دفعه ايستراحت گونو، آزادلىق گونلرى، ميلى و دينى بايراملاردا ايستراحت و ايله بير آى مورخصلىك وئرمله لى.

ذ. حاميله اروادلارا وضع حمله 6 هفته قالميش، وضع حملدن 6 هفته سونرايا قدر مورخصلىك وئريلمه ليدير، بوتون حوقوقلارى محفوظ اولماق شرطيله

16- خالقين منافعنى نظره آماق شرطيله وئرگى اوصولونا يئنين باخمالى، هر وطنداشين ايقتصادى وضعيتى و گليرينه گوره وئرگى تعيين انديلمه لى، غير مستقيم وئرگيلر باجارديقا آزالماليدير.

17- كؤستريلن ايقتصادى تدبيرلرى حياتا كنجيرمك اوچون كافى سرمايا ايله آذربايجان ميلى بانكى تشكىل انديلمه ليدير.

فلاحت حاقيندا

آذربايجان دموكرات فيرقه سى آذربايجان كندلى سينين آج، يوخسول حالا دوشمه سينين گوناھىنى ايندييه قدر كندلرده اولان فودال (دره بگلىك) اوصولوندا گورور، بونا گوره ده فيرقه حساب اندير كى:

18- نئز بير زاماندا كندلى ايله ارباب موناسيباتىنى معين ائتمكدن اوترو خصوصى قانون وضع انديلمه ليدير. دولت يئرلرلى فوروريتله كندليره، پولسوز اولماق شرطيله پايلامق لازيمدير. همچنين ايستيباد دورونون طرفدارى اولان و آذربايجانى قويوب قاچميش آيرى مولكدارلارين دا املاكى موصاديره اولونوب كندليرين ايختيارينا وئريلمه ليدير.

19- کندلیله فلاحتی جانلاندیرماق و اکینهجگی آرتیرماق مقصدیله اوزون مودتلی و نازیل تنزیل ایله چوخ بورج وئرمک اوچون بانک کشاورزینین ایش شرایطینی دییشدیرب اونی بو احتیاجی تامین ائتمگه قادیر بیر حالا سالماق لازیمدیر.

20- بعضی اربابلار طرفیندن تحمیل ائدلمیش بیدعتلر، بیرحمانه وئرگیلر قالدیریلماق و ائله بیر شرایط یارانمالیدیر کی، کندلی اوز محصولو ایله عایله سینی ایداره اندیب اینسانا لایق حیات قورا بیلسین.

21- فلاحت ایشینی نیظاما سالماق، زحمتکش کندلینین وضعیتینی یاخشیشدیرماق اوچون کندلرده کندلی جمعیتلری یارانمالیدیر. بو جمعیتلری کندلیلرین اوزلری ایداره ائتمه لیدیر.

22- کندخودالار کندلیلرین آراسیندا سئچیلمه لیدیر.

فلاحتی معاصیر علم و صنعتین بویوک موفقیتلری اساسیندا قورماق اوچون دؤولت کندلیله تراکتور و سایر فلاحت ماشینلاری ایله کؤمک ائتمه لیدیر.

24- ژاندارم و دؤولت قوللوقچولارینین اوز مقاملاریندا سو ایستیفاده اندیب کندلیلرین وار - یوخلارینی اللریندن آملارینا یول وئرلمه لیدیر.

25- آذربایجان کندلی سینی قوراقلیق و سوسوزلوق قورخوسوندا قورتارماق اوچون دؤولت حسابینا چئشمه ووجودا گتیریب، آرتنیزین قویولاری قازدیرماق و اونلار چاپلار و گؤللرین سویوندان لازیمینجا ایستیفاده ائتمک ایمکانی وئرملی، بو یوللار ایله فلاحت محصولی آرتیریلماق و کندلینین وضعیتینی یاخشیشدیریلمالیدیر.

خالق معاریفی حاقیندا

آذربایجان دموکرات فیرقه سی ساوادیسزلیق و جهالت ایله موباریزه ائتمک اوچون خالق معاریفی حاقیندا آشاغیداکی وظیفه لری ایرلی سورور:

26- مجلس شورای میلی طرفیندن تصویب ائدیلن تعلیمات مجانی و ایجبارینین سریع بیر صورته ایجرا سینی طلب ائدیریک.

27- آنا دیلی میلی مدنیتین ترقیسی اوچون قودرتلی بیر واسیطه دیر.

اونا گوره بالالاریمیزا بیلاتاخیر ایستر دؤولتی و ایستر سه خصوصی مدرسه لرده اوز آنا دیلیمیزده تدریس ائتمه لیدیر. بونون اوچون بیلاتاخیر درس کیتابلاری و سایر تدریس لوازماتی حاضیرلاماق لازیمدیر. آذربایجاندا یاشایان باشقا میلتلر: کوردلر، ائرمیلر، آسوریلرین ده اوز آنا دیلرینده مدرسه آچماق حاق و ایختیاریه فیرقه میز کامیلن موافیق دیر.

28- آذربایجان خالق معاریفینین ترقی و تکاملونو تامین ائتمک اوچون تیریزده میلی دانشگاه ووجودا گتیرمه لیدیر.

29- یاشلیلاری ساوادلاندیرماق و اونلار معین خصوصی ببلیک وئرمک اوچون بوتون شهر و کندلرده آیریجا مکتبلر و صنعت ائولری آچیلما لیدیر. بو مکتبلرده مادی سهولت و تحصیل شرایطی یاراتماق و اونلاری موعلیم جهتیندن تامین ائتمک اوچون خصوصی تدبیرلر گؤرمک لازیمدیر.

30- ایبتیدایی مکتبدن توموش عالی مکتبه قدر بوتون درس کیتابلاری و برنامه لرینه یئیندن باخمالی، ایستیداد و ظولمو تبلیغ ائدن سؤزلر نه وارسا اونلاردان چبخار یلیب آتیلماق و تازا نسلی دموکراسی و آزادیخه روحدا تربیه ائتمک اوچون تازا درس کیتابلاری و برنامه لر یارانمالیدیر.

31- شهرلرده و کندلرده معاریف و علم تشکیلاتلارینین سایب آرتیریلماق، کیتابخانالار، قرائتخانالار تشکیل ائدیلماق، اهالی اوچون مونظم صورته و پولسوز کونفرانسلار وئرملی، علم و فرهنگ واسیطه سیله خالق ایجتیماعی نوقصانلاریمیزی آرادان آپارماقدان اؤترو موباریزه جلب ائتمه لیدیر. یئنی نسلیمیزی محو ائله مین تیریاخانالار، اخلاق سیزلیق ائولری و قومارخانالاری آرادان گؤتورمه لیدیر. بوتون بو ایشلردن مقصد خالقین گؤزونو آچماق، اخلاق و معنویاتی یوکسولتمک، اونی وطنین ایستیقلاقی و آزادیغینی ساخلاماق و قوروماق اوچون جیدی موباریزه لره حاضیرلاماقدان عیبارت دیر.

خالق صحیہسی

- خالقین ساغلاملیغی اونون حیات مباریزهسی اوچون مهم شرطلر دندیر. بونا گوره ده صحیہسی عومومی نین قنیدینه قالماغی آذربایجان دموکرات فیرقهسی بویوک مسالهلردن بیلیر، او خصوصدا آشاغیداکي تدبیرلرین حیاتا کئچیریلمهسینی طلب ائدیر:
- 32- موجود ناخوشلوقلاری ساغالتماق کافی دنییل، امراضین قاباغینی آلماق اوچون جیدی تدبیرلر گؤرمک لازیمدیر.
- 33- کوچهلرده، بازارلاردا، اولورده ناتمیزلیگه، چیرکابا، پینتیلیگه یول وئريلمهک اوچون تدبیرلر گؤرولمهلیدیر.
- 34- قیزدیرما، تیزتمه (مالاریا) علئیهینه جیدی مباریزه آپاريلمالیدیر و بو کیمی مملکت مرضلری توره دن سبیلر آرادان قالدیريلمالیدیر. باتلاقلار قورودولمالی، باغلار و آغاجلارین سایي آرتمالیدیر.
- 35- کئچلیک، تراخوما و سایر مسری ناخوشلوقلاری آرادان قالدیرماق اوچون دؤولت جیدی تدبیرلر گؤرمهلی و بو ایشه مادی و معنوی کؤمک یئتیرمهلیدیر.
- 36- اهالییه گوندهلیک حیاتیندا لازیم اولان بهداشت معلوماتی وئریمک اوچون کونفرانسلار تشکیل ائتمهلی، رادیو واسیطهسینه خالق باشا سالمالی و بو مقصدله خصوصی کیتابچالار نشر اولونمالیدیر.
- 37- گله جک نسلین تربیهسی اوچون شهرلرده و کندلرده کؤرپهلر و یاشلی اوشاقلارا مخصوص جمعیتلر و دؤولت حسابینا تربیه اولوری آچيلمالیدیر.
- ادبیات، اینجه صنعت و مطبوعات
- 38- خالقین معنوی و روحی غذاسی اولان ادبیات و صنایع ظریفه نین ترقیسی اوچون هر بیر شرايطی یاراتماق لازیمدیر. بو مقصدله تبریزده آذربایجان یازبچیلاری و هونرورلر جمعیتی تشکیل اولونمالیدیر. بو جمعیتلرین آذربایجانین باشقا شهرلرینده و کندلرینده شؤعه لری اولمالیدیر.
- 39- یازیچی و هونر صاحبیلرین زحمت و حاقلارینی نیظاما سالان یارادیجیلیق حقوقونو تامین ائتمک اوچون دؤولت بودجهسینده کافی میقداردا کؤمک تخصیص ائدیلمهلی، هونرورلرین وجودا گتیردیگی اثرلره پاداش وئريلمالیدیر.
- 40- نقاشلیق، موجهه سازلیق و موسیقی ساحهسینده آذربایجان خالق یارادیجیلرینی ابدی صنعتلرینی ساخلاماق مقصدیه دؤولت طرفیندن موسیسهلر و کارگاهلار (آنتلیه) وجودا گتیرمهلی و اوستادلارین الینین آلتیندا ایستعدالی جاوانلارا صنعت اؤرگتمهلیدیر.
- 41- آذربایجان دیلینده کیتاب نشرینه مانع اولان آدمالار وطن خانی و خالق دوشمنی کیمی مسولیته آلینمالیدیر.
- 42- موعلیملرین، دؤولت ایدارلرینده ایشلهین خیردا مامورلارین معاشینی تامین ائتمهلیدیر.
- 43- تیاترین بویوک ایجتیماعی تربیه اوجاغی اولدوغونو نظره آلاق تبریز و باشقا آذربایجان شهرلرینده اولان تیاترلارین مخرجی دؤولت طرفیندن تامین ائدیلمهلیدیر.
- 44- آذربایجان تاریخی یادیگارلارینی حیفظ ائتمک اوچون میلی بیر موزه وجودا گتیریمک لازیمدیر.

میلی مساله

- 45- ایران مملکتی نین داخیلینده یاشایان هر بیر میلتن داخیلی موختاریتی و اؤز موختارینی تعیین ائتمک حوقوقی ایالت و اویلایت انجومنلری واسیطهسینه تامین ائدیلمهلیدیر
- 46- آذربایجانلیلار کیمی خصوصیته مالیک اولان ایران خالقلاری ایجتیماعی تشکیلاتلار و دؤولت ایدارلرینده اؤز آنا دیلریندن ایستیفاده ائتمهلی و بو ایدارلرده میلی دیلر مانعهسیز اولاراق ایشلدیلمهلیدیر.

محکمه ایشلری

47- رضاشاه دؤور مسینده حوققبازالیق و زور ایله کنچیر یلمیش بوتون ایرتیجاعی قانونلار لغو اندیلیب اونون عوضینده آزادلیق و دموکراتلیغا اویغون قانونلار وضع اندیلیمهلی. قاضیلرین ایستیقلالی قطعاً صورتده تامین اولونمالیدیر. شهربانی و ژاندارم مامورلارینین ایجتیماعی ایشلره قاریشمالارینا جیدن آخیر قویولمالیدیر.

48- محکمه لر هر جور تضییقدن آزاد اولمالی و آنجاق عدالت و حقه آرخالانمالی، سیاسی و مطبوعات موحاکیمه سی هئیات منصفه حوضور یله ایجرا اندیلیمه لیدیر. محکمه لرده ایشلر چوخ سریع بیر صورتده انجام وئرلیب موتهیملری بیلاتکلیمه ساخالماق جورم محسوب اولونمالیدیر محکمه و مودعی العومومون رسمی امری اولمادان هنج بیر کسین ائوینه گیریب تفتیش ائتمک اولماز. شهربانی و ژاندارم مظنون اولدوغو اشخاصی اینظیباط طریقله 24 ساعاتدان آرتیق توقیفده ساخالایا بیلمز. گوناھسبز حبس و توقیف لر جورم حساب اولونوب اونا مور تکیب اولانلار جزالانمالیدیر.

49- کچن جینایتکارلاری محکمه یه جلب ائدیپ و اولنلارین 24 ایلیک حسابلارینا ینتیشیب جورملری ایثبات اندیلر سه فؤورن ایجرا اولونمالیدیر.

آرتش حاقیندا

50- آرتشین ایصلاحی و اونون دموکرات اولکمه لالیق بیر ارتش کیمی ایداره اولونان مونسایب بیر وضعه سالینمالی، همچنین نیظام وظیفه قانونونو خالق نفعینه دییشمک لازیمدیر.

(«آذربایجان» شوماره 24، مهر 18، اکتیابر 10)

تهران بارماغی

تهران ایرتیجاعی نین قارا بارماغی آذربایجان کندلرینده گؤرسنمگه باشلانیر، بو ایسه کندلرده ساییسز - حسابسیز ژاندارملاردان عیبارتدیر.

کندلیلری گوج ایله چکیب فیتنه و فسادا سؤوق ائدی لر. اربابلارین املاکینی حیفظ ائتمک و بهره آلماق باھاناسیله کندلیلری دؤیور، ازیر، اینجیدیر و ناراحات ائدی لر.

بیز چوخ گؤزل بیلیریک کی، آذربایجان مالیکلری نین بؤیوک بیر قیسمتی صلوح و آرامیش طرفداریدیر لار. ولی موفتینلر اولنلارین آدیندان خلقی ناراحات ائدی ر و جور به جور باھانالار ایله کندلرده حوقوقی ایشلره قاریشیر لار.

فیرقهمیز وار قووه سیله آرامیشی ساخالماغا چالیشیر ولی فیتنه کارلار اؤز منحوس سیاستلریندن ال گؤتورمک ایستهمیر لر.

بونا ایندیکی شرایطه جنگ - اعصاب دئیر لر. کنچمیش موچارویه ایثبات ائدی کی، بو جنگ - اعصاب بیر نتیجه ونره بیلمز.

بیز قانونی یول ایله دادگسترییه موراجیعه ائدی ک. آچیقدان آچیغا دئدی لر کی، بو ایشلر بیزه عاید دئییل، بیز خالقین ایشینه ینتیشه بیلیم ریک.

گؤرور سوز کی، میلت و مملکتین موقدراتی کیملرین الینده دیر؟ او دئییر: بیز حوقوقی ایشلره قاریشا بیلیم ریک، کیم گوجلی ایسه اؤز ایشینی قابقدان آپارمالیدیر.

بیز اوصولن لیقوان حادیه سینه همیشه موخالیف ائتمیشیک. لئیکن تجروبه ده ثابت اولدو کی، دادگستری مأمورلاری اؤزلری بو کیمی حادیه لری عملن وجودا کئیرمگه چالیشیر لار.

ژاندارم و امنیه تشکیلاتی نین باشیندا دورانلارین لیقوان حادثه سینده بویوک جینایتکارلیقلاری اولموشدور. اگر اوگون بونلار مسولیتیه جلب اندیلسه ایدی، بو کیمی حرکتلر اولونمادی و بو گون عدلیه ریپسی و مودعی العموم کندلرده باش وئرن جینایتلری اؤز بویونلاریندان آتماقلا تازا بیر شوریشین مییدانا چیخماغینا یول وئرمز دیلر.

بیز بونیله خلقیمیزی تحملوله، صبره و متانتیه دعوت اندیریک و عئین زاماندا فیتنه و فیساد تولید اندنلرین سیمالارین گؤستریمک اوچون اونلارین نه کیمی ایشلر گوردوکلرینی مداریک و اسناد اوزره یازیب تشکیلاتیمیزا وئریلمهسی تووصیه اولونور.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 26، مهر 20، اکتیابر 12.)

هؤویت هوجره و دوکان ایله تعیین اندیلیمز

دونن گیزلی بیر صورتده باغلانان نامشروع نؤقطه آشکار بیر صورتده دوغرولوب، دونیایا قدم قویدو. بیر آیدان بری حاجی سئید حوسئین کاروانساراسی و باشقا قارائلیق هوجره لرده چالیشان مرموز اللری تاپیب دوزلدیب، ایضا ائتدیکلرینی ایفتیر آمیز تئلقرافین صورتی تئهرانین ایرتیجاع روزنامه لری واسیطه سیله گلیب، تبریزده اینتیشار تاپیدی.

بیز دموکراسی اوصولونون جیدی طرفداری اولدو غوموز اوچون بو کیمی ایشلردن موتاتیر اولمایارق، البتته، هر کس اؤز فیکرینی، اؤز عقیده سینی اینتیشار وئرمکده آزاددیر. بو شرایط کی، اونون اینتیشار وئردیگی سند و مطلب اؤزگه لرین حاقینی پایمال ائتمه سین.

آزادلیق علنییه یازیلان بو تئلقرافدا بو اصل ابدن گؤزله نیلمه میشدی. تئلقرافلاری یازانلار 10 مین نوسخه لرده چاپ و نشر اندیلیمیش رسمی بیر سندی تحریف، تفسیر ائتمک کیمی بو کودکانه یولا قدم قویموشلار.

شهریورین 29-دا (سنتیابرین 19-دا) شیرخورشید سالونوندا ایجتیماع ائتمیش مین بنش یوز نفرلیک جمعیتی تحقیر ائتمک کیشیلره، شرافتلی آداملارا یارماز.

لندن کونفرانسینا بو 1500 نفرلیک جمعیت طرفیندن موخابیره اندیلن تئلقرافدا هر گیز آذربایجانین تفکیکی و تجزییه سی مساله سی باره سینده تئلقراف یوخدور. ایران اوصول-ایداره سینده بحث اندیلیمیش مشروطه و دموکراسی اساسلارینین اورتادان قالدیریلماسی گؤستریلیمیشدی.

بونون علنییه اولارق، تئلقرافی دوشونمهدن ایضا ائدن هموطنلریمیزه و بو خصوصدا آغایی تقی زاده نین لندندن گؤندردیگی تئلقرافلاری اوخوماغی تووصیه اندیریک.

آذربایجان خالقی نین تئلقرافیندا آذربایجانین بر بادلیغی تصویر اولونوب، انجمن ایالتی و ویلایتی واسیطه سیله خالقیمیزین داخللی موختار بییتی نین تامین اندیلیمه سی ایرلی چکیلیمشدیر.

بو حاق و ایختیاری آذربایجان خالقی سیلاح گوجو ایله آلمیشدیر و بو حاقی وار قوووه سیله دیر یلتمگه چالیشاجدیر.

تئلقرافیمیزین ضیدینی ایضا ائندیرن آغالار بونو آذربایجان خالقینا آیری رنگه گؤستریمکله آزادلیغا بویوک ضربه لر ائندیریمگه ایقدام ائتمیشلردیر.

دیل مساله سی بیزیم حیات و ممت مساله میزدیر. بیز جیدی بیر محکمه اولسا ایثبات اندریک کی، موخالیفلریمیزین یوزده اونو بئله فارس دیلینجه دانیشا بیلیمزلر و دانیشدیقلاری حالدا، خالقی گؤلدورمکدن مصون قالمازلار.

دیلی باهانا اندیب خالقی آزادلیق علنییه تحریک ائتمکدن نامردانه بیر ایش اول بیلیمز.

بوندان علاوه آغالار گرک بیلیمزلر کی، تبریز 5-3 بازار کاروانساراسیندان عیبارت دئییلدیر. آذربایجانلی دئینده تک اون-اون بنش نفر تبریز بازارینی اللرینده آلت قرار وئرن ایستیفاده جو مؤحتکیرلر نظرده توتولمور.

آذربایجاندا 5 میلیون نوفوس یاشاییر. بونلارین هامیسی بو تورپاغین صاحیبی اولدوغو اوچون اونون گلهجگی باره سینده دانیشیق حاقینا مالیکدیرلر.

دموکرات اولکلرده رای هوجره و دوکان ایله تعیین اندیلمز. شخصیت، مولک و املاکا باغلی دئییلدیر. هویت تشخیصی اوچون بانکلاردا دا اعتبار آخارمازلار.

آذربایجاندا دوغولوب، اورادا نشو-نوما ائدیپ، یاشایان بوتون اینسانلار اورانین اوولادی حساب اولونور و اونون باره سینده دانیشماغا حاقیدیرلر.

قارالیق هوجرلرده خالقین جیبینی سویماقدان باشقا مقصد تعقیب ائتمهین 5-3 مؤحتکیر 5 میلیونلوق خالق مجهول اولهوییه آدلاندیرا بیلمز و اونون دیلیندن دانیشماقلا دونیانی آداتماغا مووفق اولمازلار.

بونان علاوه فیرقه‌میزین بعضی کارخانا صاحیبلرینین طاماحی نتیجه‌سینده مئیدانا چیخان طبقاتی ایختیلافی یاتیرماق یولوندا مباریزه ائدیپ، آرامیش و امنیتی تامین ائدیگی بیر حالدا، اولرینین پیشیکلرینه قدر تنلقراف ایضا ائدن بعضی ماجراجو سرمايادارلارین بو ایشی آزدلیق صفینده چالیشان قوملره دالان خنجر وورماقدیر.

آغالار بو واسیطه ایله طبقاتی ایختیلافی شیدتندیریرلر. سؤنمکه اولان حریقی ترمه گنیشلندیریرلر. بیز چوخ گوزل بیلیریک، بو کیمی یاراماز ایشلر بیر نچه نفر مرموز آداملارین ناحیه سیندن خالق مسموم ائتمک اوچون اینتیشار تاپماقدادیر، یعنی بازار آداملارینین بنله اولنارین اصلی مقصودونان خبرلری یوخدور. بو تنلقرافلاری ایضا ائدنلرین چوخو گلیب ایداره‌میزده اولرینین ایضا ائدیگی تنلقرافی اوخویوب آنلامادیقلارینی اعتبار ائدییرلر.

آزدلیق علنییه فیتنه و فساد توره‌دن عونصورلرین آزدیخالار الینه وئردیکلری بو مدرک باره‌سینده بیزیم دئیجهک سوزوموز چوخدور. فیرقه میز ایسه بو خصوصدا اوز تصمیمینی اعلان ائده جکدیر.

بیز بو سوزلری فقط روزنامه‌نوئوسلیک وظیفه سی اولراق، یازدیق عقیده‌میزه گوره موخالیفلره دیش سیندیران جاواب فیرقه صفارینی مؤحکم‌لندیرمک و خالقیمیزین ساغلام و فداکار افرادینی اونون باشینا توپلاماقدیر.

بیزیم سوزوموز حاقیدیر، حاق اولمز باطیل ایسه محو اولماغا محکومدور. علنییه‌میزه وئرین تنلقرافلار ایسه دوروست محمدعلی میرزانین طرفدارلارینین لحنینی خاطیره گنیریر و عئینن ایسلامیه‌دن چیخان ضیدی آزادی تنلقرافلارا بنزمیر.

تاریخ تکرار اولونور، حتا بو تنلقرافلاردا ایسلامیه تنلقرافلارینی ایضا ائدنلرین اوولادینین آدی نظره گلیر. او فامیلر آشکار بیر صورتده مئیدانا چیخیر. قوی اولسون آذربایجان آزدیخالاری بیر گون بو پرده لری بیرتیب، بو خاین سیمالاری خالقا گؤسترمه لیدیلر. نه قدر تنز اولورسا، او قدر خالقین خئیرینه‌دیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 24، مهر 29، اکتیابر 21.)

ایفتیرا آمیز تنلقرافی کیم ایضا ائتمیشدیر؟

دونکی نومره‌میزده بازار اهلی‌نین چوخونون بعضی ماجراجولار طرفیندن ایغفال اولوندوقلارینی یازمیشدیم. مقاله‌میز بیر آز اوستو اورتولو اولدوغو اوچون کنچن گون اوخوجولاریمیزدان بیر نچه‌سی ایداره‌یه موراجیعت ائدیپ مؤوضوعون آچیق و صریح بیر صورتده یازیلما‌سینی تقاضا ائدییرلر. بو تقاضای مشروعی جاوابسیر قویماماق مقصدیله ناچار اولدوق الیمیزده اولان معلوماتدان جوزیی بیر قیسمینی اینتیشار وئرک.

قوی اوخویوب، دوشونوب معنا‌سینی درک ائتمهین تنلقرافلاری ایضا ائدنلر گوزلرینی آچیب گورسونلر کیمین ایله تورا دوشموشلر.

تقریباً بیر آی بوندان ایرملی سئیید ضییا دستگاهی نین جیدی، رسمی و فعال اللریندن حساب اولونان فقهی آذربایجاندا فیتنه و فساد تولید ائتمک مقصدیله بؤیوک اعتبار ایله تئهراندان تبریزه گلیر و بورادا گئیردیگی پوللار، و عده- و عیدلرله بازار دلالارینان بیر نئچه سینی اله کئچیریر. سئیید ضییا و سایر مرموز مقامات ایله مربوط اولان بعضی اسرار آمیز شخصلردن کؤمک آلیب ایشه باشلاپیر. ایکی اوزلو و خاین آداملار ایسه بو اودا اتک و ورور، نهایت باشان باشا توهمت و ایفتیرادان عیبارت اولان توهین آمیز و خالقین ایچینه نیفاق سالان تئلقراف، تیمچه و کاروانسار الارین قارنلیق گوشه لرینده حوقابازلیقلا ایضالانیب موخابیره اندیلیر.

سونرا آغای فقهی ماموریتینی آخیرا یئتیرمک اوچون اردبیله، اورادان دا شاهسون انلرینی شرارته سووق ائتمک اوچون اونلارین ایچینه عزیمت اندیر.

بیز بوبارده اوزون- اوزادی بحث ائتمک ایستهمیریک. اگر تئلقرافی ایضا اندنلر دوغروان- دوغرویا فداکار و دوز آدام اولسایدیلر، هامان مین بئش یوز نفر لیک عمومی جلسه ده گرک اعتبار ائده ایدیلر. چونکی، اونلارین چوخو دا اولماسا موهوم بیر قیسمی نین بو جلسه ده حوضور لاری وار ایدی و لندنه موخابیره اولونان تئلقراف ایسه اعتبار سیز و موحدیوالرای بیر صورتده تصدیق ائدیلیمیشدی.

هله موخالفت آمیز تئلقرافی ایضا اندنلر آراسیندا بعضی آداملارا تصادوف اولونور کی، هر ایکی طرفین اسنادینا دخالت ائتمیشلر. بیر آدام کی، اوزو- اوز ریضا و رغبتله انجومن ایالتی و ویلایتی طلب ائدن بیر اعلامیه نی ایضا اندیر، او شرافتینه علاقه مند اولسایدی. اونون خیلافینا گرک تظاهور ائتمیه ایدی.

بوندان علاوه ایضالارین ایچریسینده جانی و قاتیلر ده واردیر. صادیق مجتهدی اوز ایله اوچ نفری قتله یئتیریب، دو ققوز نفری شدید بیر صورتده مجروح ائتمیشدیر. بو کیمی اللری مظلوملارین قانینا بولاشمیش جانلرین ایضاسیله یاناشی ایضا قویانلار، عجباً گوردوکلری ایشین قباحتیله حیس ائتمیرلرمی؟ بیز دونکی نومرهمیزده دئدیگیمیز کیمی اشخاصین شخصییتی ایله ایشیمیز یوخدور. لاکین بعضی شخصلر واردیر کی، اونلاری خالقا تانیتماق اولماز.

بازار جاماعتی اگر فقیه نی تانییا بیله ایدیلر، قطع اونون تورونا دوشمز دیلر. تئلقرافی ایضا ائدن جاوانلار اگر بیلسه ایدیلر کی، اونلارین ایضالاری خاین اللر واسیطه سیله اوغورلوق ایله الده ائدیلیمیش پوللا ساتیلیمیشدیر، ابدن او تئلقرافی ایضالایان آداملارین اطرافینا یاخین دوشمز دیلر. موتاسیفانه بو حقیقتدیر، بیز ایستهدیک اونو آشیکار ائدیب قضاوتی بیطرفلرین و یجدانلارینا حواله اندیریک.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 30، مهر 25، اکتیابر 17.)

چاغر یلمامیش قوناقلار بیلمه لیدیرلر

خالقیمیزین شیدتلی اعتبارینا باخماییب، تئهران بیزه ایگرمی ایل بوتون مملکتی اسارت، قارنلیق و جهالنده ساخلاپیب، اونو فلاکت حالینا سالان ریضاخان رنژی نین قهرامانلاریندن بیر نئچه سینی سووقات گؤندردی.

بیر نئچه گون بوندان اول سئیید ضییا نین اوغروانمیش پوللارین گوجو ایله آز ادیخاهلاری، بلکه بوتون خالقی توهین و تحقیر ائدن تئلقرافین اینتیشاری دا هنوز تازا ایشدیر. باشان باشا آذربایجان کندلرینده بعضی ژاندارملار طرفیندن برپا ائدیلن بؤیوک فیتنه آلاوینین گوندن گونه شیدتلمه سی ده هر کسه بللی دیر.

آز چوخ سییاست ایله آشینا اولانلار بیلیرلر کی بو اوچ بؤیوک ساختا حادثه کامیلن بیر بیری ایله مربوطور.

مرموز اللر بو واسیطه ایله ظاهیری آز ادلیغیمیزی بو غماق، تئهراندا باشلادیقلاری مورجعانه اوینو بورادادا تکرار ائتمگه باشلامیشلار.

خالق بو خصوصدا اوز فیکرینی دئمیش و بو خاینانه سییاستین هر بیر طرفینی واختیندا دونیا اعلان ائدیب اوندان تولید اولابیلن هر بیر سونتیجه نین گوناهینی اوز بوینوندان ائتمیشدیر. بیزه بعضیلری قیصاص قبل از جینایت اولماز متلی موجیبینجه دئییرلر کی، قوی سیزین

اعتراض انديب سئومهدیگینیز مامورلار گلیب ایشه باشلا سینلار. اوندان سونرا سیز قضاوت اندیز. بو آیری اشخاصین باره سینده دوغرو اولابیلردی. اما باشیمیز آتش و پول ایله گؤندرین چاغریلمامیش تازا قوناقلارین چوخونو بیز تانی بیریق. ایمتاحان اولونان بیز ایشی داها ایمتاحان اندنر پشمانلیقدان باشقا بیز نتیجه الدهه ائده بیلمز لر.

بیز بونلاری قیرخ ایل ایمتاحاندان کنچیر میسک و داها تانی بیریق.

علاوه بر این بونلارین بعضی سی حتا آخیر گونلرده بئله ایران خالقینین محوی دئمک اولان بیز طرفلی سیاستین آچیق عامللریندن اولموش، مملکتی قوی پنجه و قهار بیز بییگانه سیاسته تابع دوشمگه چالیشمشلار.

بونلاری آذربایجانا گؤندر مکله، صدر حؤکومتی ایرانی قورخولو پرتگاها سووق ائتمیشدیر.

مملکتین سرنیویشتی ایله اوینایان بئش اوچ مور تجم بو کیمی عنودانه سیاستله اؤزلرینین مملکته خایین اولدوقلارینی بیز داها ایثبات ائدیله. بونلار ایگرمی ایل ریضاخان طرفیندن شیدتلی بیز صورتده تعقیب اولونان بیز طرفلی سیاستین مزه سینی آنلادیقلاری حالدا اگر وطنپرست آداملار اولسایدیلار اونون تکراریندن پرهیز ائتملی ایدیلر. لاکین بونلار اؤز شخصی و طبقاتی منافعی نی حیفظ ائتمک اوچون بؤیوک خیانتدن چکیمه بیب او خطرناک یولو تازادان شیدتلی بیز سورعتله گنتمگه باشلامیشلار.

بیز اؤز سؤزوموزو دنمیشیک. چاغریلمامیش قوناقلارین گلمه سی نتیجه سینده هر بیز سو حادیه اوز وئر سه او اولارین و اولاری پول و سیلاحلار ایله تجهیز انديب اوستوموزه گؤندرلرین عؤده سینهدیر.

قوناقلار اونوتما سینلار کی، آذربایجان، ایسفاهان، یزد و کیرمانا بنزه مز. بئش اوچ بازار دللالاری دا آذربایجان خالقینین نو ماینده سی دئییلدیر. خالق آزادلیغا علاقه مند دیر. یونجا بییب آدیغی قانون اساسینی حیفظ ائده جک، مشروطینین پوزولماسینا یول وئرمه یه جکدیر.

قلم آزادلیغی، دیل آزادلیغی، ویجدان و عقیده آزادلیغی، ایجتیماع و جمعیت آزادلیغینا توخونماق اولماز. بونو بیز کره تازا قوناقلار بیللمی دیر لر. او خالقین ناموسو دور، بونا ال آتاندلارین اللری کسپلر و اؤزلری محو و نابود اولار لر.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان» سوماره 31، مهر 26، اوقتیابر 18

اینتیخابات فرمانینی خالقیمیزین اوزو صادر ائتملی دیر

ایندیکی 14 جو مجلس مملکتیمیزین اساسی قانونلارین پوزوب گولونج باهانالار ایله آزادلیغی محو ائتمگی قرارا آلدی. ایندیکی اکثریتی تشکیل ائدن خاینلر ایکی یول ایریجیندا ایرتیجاع و ایستیبداد یولونو اینتیخاب ائدیله. ایندیکی قوللابی وکیللر کم فورصتلره یاراشان تولکولوک ایله اللرینه دوشن فورصتدن ایستیفاده انديب، خالقین قانونی حاقینی الیندن آلماعا تصمیم توتدولار. بیزیم تکلیفیمیز روشن دیر. بیز وار قوه میز ایله حاقیمیزدان دیفاع انديب، مشروطه نی ساخلا یاجاغیق.

مجلس قانون اساسی موجبینجه تعطیل اولابیلمز، اونو تعطیل اولماعا یول وئره بیلیمزیک. اونا گوره مرکزی کومیتهمیزین ان یاخین زاماندا دعوت اولونموش عومومی ایجلاسی بو خصوصدا جیدی قرار چیخارمالیدیر.

آذربایجان خالق آدیغی آزادلیغی ساخلا ماغا قادیر اولدوغو اوچون جاوانلارینین آل قانی ایله یازیلیمیش مشروطه قانونلارینی محو اولماعا یول وئرمه یه جکدیر. بوتون ایران آزادلیقلارینین گؤزو آذربایجان دیر. بوتون ایران دموکراتلاری بیزدن ایش گؤزله ییر لر. فیرقه میز بو اینتیظار و امیدلرین پوچا چوخماسینا یول وئرمه یه جکدیر. بیز بونا اورگیمیزین درین یئریندن اینانیریق. فیرقه ایرتیجاعی مجلسین خایانه ضربه سینه مردلره یاراشان بیز شو جاعته جواب وئرملیدیر. خالقیمیز مجلس اینتیخاباتینین چوخ تئز بیز صورتده باشلانماسینی طلب ائدیر. فیرقه بؤیوک قدمی گؤتورملیدیر.

حاقی وئرمزله، اونو آماق و ساخلاماق لازیمدیر. خالقیمیز اؤز حاقینی آماغا و ساخلاماغا قادیر اولدوغو اوچون، اونون بؤیوک فیرقهسی چوخ تئز و جیدی تصمیم توتمالی و اونو ایجرا ائتملی دیر.

قوی تئهران مورتجعلری اؤز تکلیفلرینی بیر دفعه دوشونسونلر. اونلار قانونی پوزوب مشروطه‌نی کوللن تعطیل ائتدیلر. اونا گۆره بیزیم آزادلیق و مشروطه‌نی دیرلتمک یولوندا گۆردوگوموز تدبیرلره اعتیراض انده بیلمزله. سنچگی فرماتینی خالقیمیز اؤز و صادیر ائتملی دیر. تئهران بو یولو اؤز ایله بیزیم قارشیمیزا قویموشدور. بونا موخالیف ائدن خاین عونسورلر ده گرک حسابلارینی آنلاسینلار. بورادا تک آذربایجانلی دئییل، بوتون ایرانلیلارین حیات و مومات مساله‌سی حل اولونور. پول گوجو، حیله و نئیرنگ ایله مئیدانا آتیلان حوقابازلار، خالقین آرزوسو موجیبینجه جزالاناجلار.

آزادلیق قوربانلار طلب ائدیر، بیز بو قوربانلاری وئرمگه آماده‌بیک. ایرتیجاع قان تۆکمگه تشنه‌دیر. ولی آزادیخالار اونون بو مقصدله قالخیزدیگی اللرینی کسملی، آرزولارینی پوچا چیخارمالیدیر.

بیز اینتیخاباتی باشلامالی، اونو دموکراتیک بیر طرزده و بیطرفانه بیر صورتده آخیرا یئتییرملی‌بیک. قوی تئهران مورتجعلری خالق طرفیندن سنچیلن و کیلیریمیزی قبول ائتمه‌سینلر. اوندا بیزیم تکلیفیمیز معلومدور. بیز ایرانین آیری یئرلرینده ده بو ایشین باشلانماسینی اومید ائدیریک. لاکین گۆرونور همیشه اولدوغو کیمی بیرینجی قدمی گۆتورمک آذربایجانین عۆده‌سینه دوشموشدور. اولسون، بو ایفتیخارلی ایشی ده بیز باشلاریق.

تکرار ائدیریک، محللرده آپاریلان فیرقه کونفرانس‌لاری تنزلیکله خاتیمه تاپمالی، شهرلرده و کندلردن گلن کومیته عوضولری و مسول فیرقه رهبرلری بو بؤیوک تصمیمی دوشونوب ایجرا ائتمگه حاضر لائمالی‌دیرلار.

بوندان علاوه فیرقه عوضولری وار قوه‌لری ایله بو خیانتی آچیب خالقا گۆستمک، افکار عامه‌نی آزادلیق یولوندا مباریزه‌یه حاضر لاما ق کیمی بؤیوک بیر وظیفه قارشیسیندایدیرلار.

قوی سئید ضبیانین پولو و بییگانه‌لرین تدبیری ایله مئیدانا آتیلان خاین عونسورلر ماسکالارینی بیرتیب اؤز حقیقی سیمالارینی گۆستر سینلر. خالق بو کیمی خاین عونسورلری جزالاندیرماغا قادیر دیر. مورتجعلره و آزادلیق دوشمنلرینه نیجات یوخدور.

میر جعفر پیشه‌وری

(«آذربایجان» شماره 33، مهر 29، اکتیابر 21.)

آذربایجان اوتوز ایل بوندان اولکی مؤوقعینی توتمالیدیر

اگر جاونلار بیلیم‌سه، یاشلیلار بیلیر کی، بیرینجی دونیا موخاریبه سیندن قاباق، آذربایجان، خصوصن تبریز ایرانین، بلکه یاخین شرقین ان بؤیوک تیجارت مرکز لریندن حساب اولونوردو.

گنیش تیجارتین ترقی سی مؤوجبینجه تبریز، اردبیل، اهر، مخصوصن اورمییه گوندن- گونه ترقی ائدیر، بؤیویور، آبادلاشیر، مو عاصیر حالا دوشوردو. آذربایجاندا اوزومچولوک، بادامچیلیق و باشقا دگرلی مئولر ووجودا گنیرمک، کۆهنه و قایداسیز اکیچیلیگی اکیچینی سیرایا سالیر، خالقین ایقتصادی وضعیتینی گوندن- گونه یاخشیلادیریر، اولکهنین عومومی ثروتینی آرتیریدی، تأسوف کی، بیرینجی دونیا موخاریبه‌سی نین مئیدانا چیخاردیگی بؤیوک دییشیکلیک هر بیر یئردن آرتیق آذربایجانین فلاکتینه سبب اولدو. بو واسیطه ایله اونون تیجارت یوللاری کسیدی. نتیجه‌ده ال- قولو باغلاندي. نه تک شهرلر، حتا کندلر بنله بو دییشیکلیگین نتیجه‌سینده بوشالماغا، خارابازارا دؤنمگه اوز قویدو. قییمتلی محصول وئرن اریک، هولو، بادام، حتا اوزوم آغاجلارینی بنله کندلیلر کسید، یاندیردیقدان سونرا باغلارین یئرینده بوغدا، آریا اکمگه مجبور اولدولار.

موخاریبه‌دن سونرا ریضا خان ایش باشینا گلنه قدر آذربایجان خالقی عصرلردن بری بیغیب ساخلادیگی ذخیره ایله باش ساخالییب، تیجارت یوللارینین آچیلماسی اومیدی ایله اولمه‌دیریل بیر صورتده گون کچیریدی.

ريضا خان ايشه باشلاماقلا بو اوميد تاماميله ياسا دوندو. چونكي، اونون تعقيب ائتديگي بير طرفلي سيياست آذربايجان تيجارت مالينين ان مونسب و ان فايدالي موشريسي اولان شورا اولكلهري بازاريني تاماميله ايراندان اوزاقلاديردي. نتيجهده گوزل تبريز تيجارت جهندن ايکينجي، اوچونجو و دوردونجو سيرايا کنجيب، خار بازار بير کند حالينا دوشدو. اونون بويوک تاجيرلري ناچار اولدولار اوز سرمايلريني تهرانا و باشقا تيجارت شهرلرينه کؤچوروب، اوزلرينه تزه بير بازارلار آراسينلار.

پهلوي اوزونون جاهيلانه سيياستي نتيجهسينده مملکته بويوک ضرر ووردو غو حالدا آذربايجاني تاماميله آياقدان ساليب، خالقين ياشايش واسيطهلريني تاماميله محو ائديب اورتادان قالديردي. موخاربييه باشلانان زامان تبريزين، اردبيلين، اورميهين ان فلاکتلي دؤورلري ايدي. موخاربييه ايسه اونو بير قدر ده شيدتلنديردي. هرگاه خالق طرفيندن بعضي جيدي تدبيرلر گورولمهسه يدي و قيزيل اوردو موساعيدت گؤسترمهسه يدي همين دورد ايلين موخاربييه زاماني بورانين بوتون محصولو و آزوقهسي چکيليب آپاريلاجاق و جاماعات تاماميله آجيدان تلف اولوب گندهجک ايدي. هر حالدا ايندي آذربايجانيميز ايقتيصادي جهندن چوخ خطرلي بير حالدادير. اگر وضعيت بنله داوام اندرسه خالق هاميسي ناچار اوز ائو- انشيگيني ترک ائديب باشقا يئرلره کندهجک، گوندن- گونه اولکه يوخسوللاشيپ تاماميله آياقدان دوشهجکدير. بو فلاکتين قارشيسيني آلماق، وطنيميزي فلاکتدن تاماميله نجات وئريب، اوتوز ايل بوندان اولکي مقاما چاتديرماق اوچون فيرقهميز جيدي صورتده دوشونمگه، دوزگون و ساغلام تدبيرلر گورمگه باشلاميشدير.

بو تدبير گوزل نتيجهلر وئرمدکدير. خالقيميز خصوصن، تاجيرلر گرک فيرقهين باشلاديجي بو بويوک ايشي جيدي صورتده ايستيقبال ائديب اونون عملي اولماسينا وار قوه ايله کؤمک گؤسترسينلر.

بیز چاليشاجييق كي، شورا ماللاري آذربايجان يولو ايله گليب، ايرانين باشقا بازارلارينا گوندريلسين. تبريز، اردبيل و اورميه بويوک تيجارت مرکزلي حالينا دوشونلر.

بیزيم اکیچیلیک محصولوموز و همچنین خوشکاریمیز شورا بازارلارينا، همچنین اروپا بازارلارينا يول تاپسين. همچنین اروپا بازارلاري ايله تيجارته گيريشمک اوچون آذربايجان بازارگانلاري شورا دمير يوللاريندان و ساير نقلیات وسايتيندن ايستيفاده ائتمک ايمکاتينا ماليک اولسونلار.

بیز اينانيريق كي، فيرقهين تعقيب ائتديگي بو ايقتيصادي تدبيرلر نتيجهسينده شهرلر و کندلريميز تزدن چيچکلنمگه و گولمگه باشلايلاجاق، خالقا ياشاماق و خوشبخت اولماق اوچون گننیش مئيدان وئريلهجکدير.

موخاربييه آذربايجان تيجارتيني آسانلاشديرماق اوچون طبعي واسيطهلر وجودا گنيرميشدير. بو واسيطهلردن جيدي صورتده ايستيفاده ائتمک لازيمدير.

ايندي بيزيم سرحدديميزه ايکي دمير يولو گليب چيخميشدير. موخاربيهدن اول اولاردان ايستيفاده ائتمک ايمکاني يوخ ايدي. اولارين بيري جولفا ايله باکيني بيربيرينه باغلایان ان قيسا دمير يولودور. ايکينجيسي ايسه آستارادان باکييا چکيلن يولودور. بو يوللار واسيطهسي ايله آذربايجانين تيجارت مالي بوتون شورا بازارلاريندان باشقا، اوروپانين ان اوزاق گوشهلرينه بنله گنديب چيخا بيلر. تاجيرلريميز گوزلريني آچيب دونيايا آچيق بير نظر ايله باخماليديرلار. آذربايجانين گلهجگي بويوکدور.

ايران تيجارتينين ياريدان چوخو هميشه روسيا ايله اولموشدور. بوندان سونرا وضعيت طلب ائدير كي، بو فايدالي آلور داها دا گننیش لنسين.

قباغا چيخان بو فورصتدن ايستيفاده ائتمک لازيمدير. اونا گوره گرک فيرقهين گؤتوردويو بو جيدي قدمي تعقيب ائتمک و ايران تيجارتينين مجراسيني آذربايجاندا سالماق، يوخاريدا قئيد ائتديگيميز دمير يوللاريندان جيدي صورتده ايستيفاده ائتمک لازيمدير.

مير جعفر پيشه وری

(«آذربايجان» سوماره 34، مهر 30، اکتیابر 22.)

دۆلەت موقتدر یعنی چه؟ (1)

كئچن دونيا موچارىبه سى قورتاردىقدان سونرا ايراني غئير رسمي، بلكه رسمي صورتده يابانچى ايستعمارچىلارن آغوشونا آتماغا چالیشان محبت دللاللاري موقتدر حؤكومت شو عاري ايله اورتايلا چىخىب ووثوق دؤوله كابىنهسىنى ووجودا كئير ديلر.

ووثوق دؤوله كابىنهسى، هامى بيلير كي، ايرانين آزادليغىنى پوزوب قانون- اساسىنى آياقلاماق واسيطهسى ايله رىضا خانين موقتى حؤكومتىنىن زمينهسىنى دوزلتمكدن باشقا بير ايش گؤرموش ايسه، او دا مجلسى شورايى مىلىنىن تعطىلى، اينگىلتره دؤولتىندن علنى بير صورتده آلدىغى پوللارن گوجو ايله ايرانا تحمىل ائتمك ايستهدىگى معروف قرار داد ايدى.

تئهران روزنامهلر ينىن موقتدر حؤكومت دئىيب، قولاقلا ريمىزى گورولتو ايله دولدورماقلاري قطعن همين سىياستىن تكرار ايدىر.

تئهران سىياستمدارلاري او قدر كور، او قدر جاهيل و او قدر كؤوندنديلر كي، حؤكومتين قودرتىنى تك- تك شخصلر ن اخلاقىندا آختارير و اون بير وزير واسيطهسى ايله دردلر يمىزه چاره انديله بيله جگينه خالقي ايناندىر ماغا چاليشير لار. دؤولتىن ايقتىدارى وحشت توليد ائتمك، ووروب، بيخىب، خالقي قورخوتماق و آزادليغى محدود ائتمك ايله الدهه انديله بيلمز.

بونو، اؤزلر ينى بوتون ايران جامعاتىنىن آغاسى، باشى و نورچشمى حساب ائدن تئهرانى سىياست دللاللاري بير كره دوشونمهلدير لار.

دؤولتىن قودرتى خالقين اونا اولان مئىل و رغبتىندن آسپلدير. خالقا داىناميان بير حؤكومت داهيلردن و نايىغلردن بئله تشكيل اولونور سا ياشايا بيلمز، ياشاسا دا مملكت و مىلتى فلاكلتره دوچار ائتمكدن باشقا بير نتيجه يه يئتشمگه قادي ر اولماز.

خالقسىز، مىلتسىز بوروكرات بير حؤكومت ايستر- ايستمز قابا ديكتاتور لوغا تشبو ائتمكله، خالقي اؤزونه دوشمن ائدر و اؤزونون قودرتىنى دن وئرمگه مجبور قالار.

خالقين محبت و توجؤهى اولمادان و خالقين دوشمنى سايبلان بير حؤكومت تئز- كئچ روسوايلىق ايله بيخىلماغا مجبور اولار. بو ايچتىماعى طبيعى قانوندور. بىز بونلار ن هامىسىنى دوشونوب نظره آلدىغىمىز اوچوندور كي، خالقين حؤكومت ايشلر نيه ياخىنلاشدىر يلماسىنى ايرهل سوروب انجومنلر واسيطهسىله مىلى بير دؤولت ووجودا كلمهسىنى طلب ائديريك.

اگر بىز يم محلى موختارىت شو عارىمىز ايرانين هر بير ايالت و ويلايتىنده عملى اولور سا مىليونلار ايله شرافتلى اينسانلار دؤولتىن پوشتىبانى اولماغا يول تاپار، بو واسيطه ايله قودرتلى بير حؤكومت مئيدانا چىخىب مملكتين دردلر نيه علاج ائتمگه مووفق اولار. حقيقى مركزىت ايسه بو واسيطه ايله ووجودا كلمگه باشلار.

ياريم مىليون ريبالا اؤزلر ينى ساتان تئهران مطبوعاتى بيلمهلدير كن، ايرانين حقيقى ساحىبى اونون كندلىسى، زحمتكئشى و ويلايتلرده ياشايان شريف اهالىسى دىر. بو قوملر ي نظره آلمايىب اونلار ن احتياجىنى تامين ائتمگه قادي ر اولمايان بير دؤولت ياشاماغا قادي ر اولماز.

تئهران يازىچىلاري ناحاق باشىمىزى آغرىتماسىنلار. بىز ده قودرتلى بير دؤولته طرفدارىق. بىز ده هر بير جمعيت و هر بير كسدن آرتىق ايراندا امين امانلىق طرفدار لار ينىن ايش باشىنا كئلمهلر نيه طاليب ايك. بىز ده وار قووتىمىز له اولكه مىز ين قانونى دموكراتىك بير اولكه اولدوغونو آرزو ائدير و بو يولدا مال و جانىمىز لا چاليشىرىق. بونولا بئله تئهرانى سىياستمدار لار ينىن خاين، يالانچى و نالايىق اولدوقلار ينى هر كىز اونودا بيلمىريك. بىز اينكار ائتمىريك، تئهراندا دا آزادىخاه و شريف آدمالار تاپىلا بيلر. لاكين اونلار ن بوگونكو سىياست بازار نيا پوللاري يوخدور. اورا، ايندى جاهيل موتعصب و ساتىلمىش هوچولار ن بارماغى ايله رقص ائدير.

تئهران يالان دانىشير، حوقابازلىق ائدير، آزادليغا مايل دئىيل. ايران خالقلار ينىن هامىسىنى جهالنده ساخلايب زلى كيمى اونلار ن قانىنى سورماقلا شىشمار قارنىنى داهدا بوغونلاتماغا چاليشير.

تئهرانىن باشچىلاري ويلايت و ايالت اهالىسى اوچون حاق- حيات قايىل دئىيللر. اونلار اؤزلر ينى اشرف مخلوقات حساب ائدير، اونلار اؤز نظرلر نيه قىلين بورنوندان دوشموش بؤيوك آدمالردان عىبارتديلر. بو سفىل و جاهيللر آنلامىر لار كي، ويلايتلر ي برباد ائديلب مملكتين

اهالیسی کور، جاهیل و اسیر حالیندا قالمغا محکوم اولورسا، اونلارین قودرتی و خانلیغی اللرینده قالا بیلمز. بو صورتده اوزگه‌لر اونلارین باشلارینا ووروب چورکلرینی اللریندن آلا. قارینلارینین بییی ده چوخ تنزلیکله اری بیب گندر.

ایران بویوک بیر مملکتدیر. اونون طبیعی ثروتی اون بئش میلیون دئییل، الی بلکه یوز میلیونلوق بیر جاماعتین حیاتیینی تامین ائده بیلر. بو مملکتین ساحیبی بوخدور. اونون حقیقی صاحیبی اولان محلی خالقارین ال- قوللارینی تئهران موختورلاری باغلامیشلار.

تئهران هوچولاری دوروست حرمسرا خاجه‌لرینین اخلاقینی بوروزه وئریرلر. اوزلرینین گوزلردن ایستیفاده ائتمک ایستعدادلاری بوخدور، اوزگه‌لری ده حرمسرایه یول وئرمک ایستهمیرلر. بو، اوزون مودت داوام ائده بیلمز، تنز یا گنج سوتوهه گلیب، جانی بوغازینا بیغلمیش خالق اوزونه چاره آختارماغا مجبور اولار. او واخت ایسه خاجه‌سرالار اوچون ال- اله سورتوب افسوس دئمکدن باشقا بیر چاره قالماز. تئهران بونو دوشونمیلی، بونو آنلامالیدیر. گوج ایله ایش کئچمز.

چو در تاس لغزنده اوفتاد مور، رهاننده را چاره باید نه زور (2).

چاره ایسه لجاجت آتیندان دوشوب، خالقا آز ادلیق وئرمک، ایالت و ویلایت انجومنلرینی دعوت ائدیپ جاماعتین ایختیارینی اوز الینه تاپشیرماق و بوتون ایران ایالتلرینده یاشایان شریف و پاک عونصورلرین کومگی ایله مملکتی ترقی‌یه دوغرو آپارماقدان عیبارتدیر.

کور موستبیدلر بوندان باشقا هر بیر کوزمیه ال آتمیش اولسالار، قولبو اللرینده قالا جاقدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 35، آبان 1، اکتیابر 23.)

1. «قودرتلی دولت نه دئمکدیر». بو باشلیق ایران مورتعجیلرینین شوعارینا ایشاره‌دیر.

2. قاریشقا سوروشکن تاسا دوشدوکه، خیلاصکار زور ایشلتمک دئییل، چاره تاپمالیدیر.

حقیقی سیاسی ایشچیلر تربیت ائتملی

فیرقه بویوک بیر سیاسی تشکیلاتدیر. او، بیر دسته بیساواد و معلوماتسیز آدمالارین بیغینجاغیندان عیبارت اول بیلمز. سیاسی بیر تشکیلاتین پایسی یالیز احساسات اوسته دورارسا، او، تشکیلات اوزون مودت داوام ائدیپ، بویوک سیاسی ایشلرین یوکونه دوزمز. احساسات و آنی منفعتلر دیشیب تغیر تاپار. اونلارین سایه‌سینده توپلانان جمعیتلر ده ناچار پوزولوب اورتادان گئتمگه مجبور اولار. اساسلی بیر فیرقه دوشونجه، اتلاق و سیاسی معلومات اوستونده قورولمالی، عوضولرینین بیلگینه دایانمالیدیر.

مینلرجه معلوماتسیز و سیاسی بیلکسیز آدمالاری بیر نئجه فایدالی شوعارلار ایله بیغماق مومکوندور. لاکین اونلاری اوزون مودت ساخلاماق او واخت مومکون اولار کی، فیرقه یوزلرجه اتلاقی، باجاریقلی، سیاسی جهندن معلوماتلی آدمالار ینتیشدیرمگه موقوف اولموش اولار.

بونسوز ایش قاباقدان گنده بیلمز. فیرقه باشچیلاری اوردولارین افسرلرینه بنزر. نیظامی و حربی معلوماتی اولمایان بیر افسر هئج بیر واخت قوشونو فتح و ظفره نایل ائده بیلمز.

ایشیمیزین اولی اولدوغو اوچون بو واختا قدر گوبلک کیمی یاغیش نتیجه‌سینده چیخیب فوریتله محو اولوب گندن سیاسی فیرقلردن عیبارت اولونمالیدیر.

ایستر آذربایجان، ایسترسه ایرانین آیری نوقطه‌لرینده بو گونه قدر یوزلرجه فیرقلر و جمعیتلر وجودا گلیمشدیر. ایندی ایسه اونلارین اکثریندن قورو بیر آد بئله قالمیشدیر. نه اوچون؟ اوندان اوترو کی، او فیرقلری تشکیل ائدیپ اونلارین باشیندا دورانلار سیاسی معلوماتا مالیک دئییلیمیشلر.

بیز بو نوقصانی جیدی بیر صورتده رف اندیب فیرقه عوضولرینین احساساتینی تحریک ائتمکدن آرتیق اولارین معلوماتینی آرتیرماغا چالیشمالی بیق.

هله لیک گنیش و علمی-سییاسی بیر مدرسه آچماق ایمکانیمیز یوخدور. لاکین الده اولان واسیطه لر دن حداکثر ایستیفاده ائتمکدن صرف نظر ائتمک اولماز.

سییاسی فیرقه لرین یوزولمالارینین عیلتینی خالقین طبیعی اخلاقیندا و اولکهنین آب-هاواسیندا آرییب آختارانلار ایشتیباہ ائدیرلر. دونیادا جهالت، اینفیرادی حیات سوروب غنیر مومتمدین بیر حالدا ابدی اولراق قالمایا محکوم بیر میلّت یوخدور. بشر موعین شرایط آلتیندا ترقیه دوغرو یئریمگه مجبور دور. ایجتیماعین قانونلاریندا دخی طبیعتین قانونلاریندا اولمادیگی کیمی ایستیتنا یوخدور. بورادا ساده بیر سبب وار. او، فیرقه وجودا گتیرمک ایستهنلرین سییاسی ساوادیسیزلیگی و فیرقه لری ایداره ائتمک اوچون لاییق باشچیلار یئتیرمگه اهمیت وئرلمه مہ سیدیر.

بیزیم فیرقه میز عومومی ساواد جهندن فقیر دئییلدیر. لاکین عومومی ساواد کیفایت ائتمز. سییاسی ایشله مشغول اولان اشخاص بو ایشده بصیر و موسلطان اولمالیدیر.

فیرقه میز توده تشکیلاتیندان گنیش کندلی و فهله دسته لری آلمیشدیر. بو دسته لرین چوخو احساسات اوزرینده جلب ائدلمیش حساس و ساده آدمالاردان توپلانمیشدیر.

کندلی و فهله یه آنی منفعت گؤستریب، جلب ائتمک موشکول بیر ایش دئییلدیر. لاکین اولاری تشکیل اندیب سییاسی موباریزه مومتمدین بیر صورتده چالیشدیرماق، بو آسانلیق ایله مومکون اولما بیلمز.

ایندی ایستر مرکزده، ایسترسه کند و شهرلرده فیرقه ایشچیلریمیزین و اختینین هامیسینی ایشغال ائدن کندیلرین شیکایت مساله سیدیر. البته، بونون آیری سبب لری ده وار. مثلن، ژاندارملارین باشلادیقلاری وحشیانه حرکتلر ده وار. لاکین اساس سبب دؤرد ایل مودتینده کندلییه وئرین ساییسیز-حسابسیز و عدله ر دیر.

اولارا بو عدله رین یوزده اونو قدر سییاسی بیلک و فیرقه یی تربیبت وئرلسه ییدی ایندی قاباغا بو بؤیوک موشکولات چیخماز دی. سییاسی موباریزه اود یاندرماق، توفان چیخارماق دئییلدیر. اودو و حریقی یاندرماق آساندیر. لاکین اونو سؤندورمک، یا ایستهنیلن مقصد اوچون اوندان ایستیفاده ائتمک کوچ، بیلک و آنلاماق ایستر...

بیزیم سییاسی جهندن ساوادیسیز اولان ایشچیلریمیزین چوخو اود یاندرماق، حریق وجودا گتیرمک، یعنی ایشین آسان قیسمنده چوخ چالاک و اوستاددیرلر. لاکین سؤندورمگه یا مقصده آپارماغین فیکرینده بنله اولمامیشلار.

اونا گوره کندیلر آراسیندا چالیشان فیرقه عوضولری بنله آنی ایستیفاده گؤرمه دیکلری حالدا مایوس اولور، ال-ایاقلارینی ایتیریر، حتا بعضاً فیرقه دن کنار دورماق ایستهنیرلر.

لیقوان حادیثه سی، همچنین کندلرده باش وئرن ایندیکی حادیثه لر ایثبات ائدیر کی، کچمیش تشکیلات خالق اوز دالینجا آپارماق عوضینه جریانا تابع اولوب اونون آردینجا گنتمگه مجبور ایمیش. بنله بیر تشکیلات اوزون مودت داوام انده بیلمز.

فیرقه باشچیلاری بو ناخوش و یاراماز ایشه آخیر قویمالی. کوتله نی اینتیظام و رهبرلیک آلتینا آماق اوچون فیرقه شؤعه لرینی دوزگون اساس اوستونده قورمالیدیرلر.

عوامفریبلیق، کندلینین آنی منافعی اوزرینده احساساتینی تحریک اندیب، یامان گونده باشینا بوراخیب کومیته لرین قاپیسینا چکمک خیانتدیر.

بیز سیزدن یوز مینلرجه عضو طلب ائتمیریک. بیز سیزه ایجازه وئر میریک بی طرف کندلینین خوشونا گلکم اوچون باجاریب وئرہ بیلمه دیگیمیز بذل و بخشیشلر ایله اولاری ایغفال اندیب فیرقه یه یازدیراسیز. بیزه یوز نفر آنی منفعت اوچون گلن آدمالاردان ایسه بیر نفر فیرقه میزین مرام، نیظام و مقصدینی آنلایان عوضون فایداسی داها آرتیق اولما بیلر.

چالیشین عوضولرین سییاسی بیلگینی آرتیرین. اوزونوز یعنی فیرقه باشیندا دورانلار سییاسی بیلک ایله موجهز اولون. فیرقه میزین مرانماه سینده بؤیوک سییاسی و ایجتیماعی مساله لره ایشاره ائدلمیشدیر.

کومیته عوضولریمیزین اکثری اگر او دایرهده سیاسی معلوماتا مالیک اولا بیلسه، فیرقه چوخ بویوک قدملر گۆتوره بیلر. اوندان علاوه، مملکتین قانون- اساسی، اونون یاخشی و پیس طرفلری فیرقه باشچیلاری طرفیندن دقیق بیر صورتده خالقا آنلادیلمالیdır.

دموکر اتلیق و دونیادا اولان دموکرات دؤولتترین قورولوشو و دموکراتیزم یولوندا آپاریلان تاریخی موباریزملر گرک فیرقه باشچیلارینین نظریندن اوزاق قالماسین. شیکایتلر، خصوصی داوالار، شخصی موناقیشه و اینفیرادی عریضه‌لر تشکیلاتی بوغوب ایشدن سالماقدادیر. بونا آخیر قویماق اوچون اقلن فیرقه عوضولرینه فیرقه‌نین مقصدینی قاندرماق لازیمدیر.

کندلرده آت اوینادیب یالان و عدملر وئرن ساوادسیز، معلوماتسیز عوامفریب تعلیماتچیلارا کندلرده یول وئرمه‌لی بیک. بونلار فیرقه‌نین باشینا بلا آچماقدان باشقا بیر ایش گۆره بیلیمه‌میشلر.

قابقدا دوران فیرقه وظیفه‌سی، سیاسی بیلیم، حقیقی تشکیلات یارتماقدان عیبارتدیر.

بو یولدا هر بیر ساوادلی و معلوماتلی فیرقه عوضو سفربرلیگه آلمالی، بئرلی کومیته‌لر وار قوولماری ایله ایشه گیشمه‌لیدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 37، آبان 3، اکتیابر 25.)

هارا گنډیرسین دورون!

فیرقه‌میز ایشه باشلادیقدان سونرا تئهران ایرتیجای چوخ برک تکان بییب عجیب و قریب تدبیرلر گۆرمکده‌دیر.

بیر طرفدن کیچیک، آچاق و دالدا قالمیش یازیچیلاری ایت کیمی هورمگه وادار اندیب، شرفسیزلیک، ناموس سوزلوق و یالانچیلیق لوغنتامه‌سینده ایفتیرا، توهمت، ایدورما و مؤهوم جینایتلری آندیرا بیلن نه قدر لوغت و ایصطیلاح وارسا بیزیم تک-توک عوضولریمیزه نسبت وئرمگه جان آتیر. دیگر طرفدن بیزیم حاق سؤزوموزه قولاق آسماق عوضینده خالقیمیزین نیفرتنی قازانان موردار عونصورلری بیزه حاکیم گؤندرک، پول و سیلاح گوجو ایله سسیمیزی بوغماغا چالیشیر. اوچونچو طرفدن ایسه ژاندارم قوه‌سینی کندلره داغیدیب، صنوعی صورتده شولوقلوق اندیب، آر آغاریشدیرماق واسیطه‌سی ایله خالقی یاغی گۆستورمک ایستیهیر.

بیز بو موردار و آچاقلارا یاراشان سییاستین ایچ اوزونو چوخ یاخشی بیلیریک. اونا گۆره ده ایندییه قدر اونلارا اعتینا ائتمه‌ییب اؤز توتدوغوموز یولا داوام اندیب، ایره‌لی گنډیریک. لاکین هر ایشین بیر اینتیهایسی و آخیری واردیر.

تئهران روزنامه‌لری بیلاخره ایختیراع انندیکلری توهمت و ایفتیرالاری تکرار اندیب یورولاجاقلار. خالق دا او قدر جاهیل دئییل، نئز یا گنج دوشورن، آنلار، غرض ایله حقیقی تشخیص وئرن. دؤولتین آچاق مأمورلاری ایسه اگر بئش- اوچ گون حؤکومت سورمگه موفق اولسالار بئله، نهایت، خالق اؤز باشلادیغی ایشی آخیرا بئتییریب اولکهنین حاکیمی اولا بیلن ایالت و ویلایت انجومنلرینی ووجودا گنډیرمکله اونلارین خیانتلرینین قباغینی آلا. ایندی ژاندارم مسالسه‌سی اهمیتلیدیر.

ایش بئله گنډیرسه آذربایجان کندلی‌سی‌نین قباغینی ساخلاماق اولماز. ایندییه‌دک فیرقه‌میز مرکزده و محلله‌رده وار قوه‌سی ایله کندلینی صبر و متانتده دعوت اندیب، امنیتی ساخلاماغا موفق اولموشدور. لاکین بو اوزون مودت داوام انده بیلیمز. بوندان باشقا وانگهی بیزیم ویجدانیمیز ایجازه وئرمز ملتین قان تری ایله قازانیب وئردیگی وئرگی اونون حیثیت و ناموسونو تاپدالاماق اوچون امنیه شکلینه دوشوب کندلره گؤندرلیسین.

ایگیرمنجی عصرده خالقین مال، جان و ناموسونا تجاویز ائتمک اولماز. داغ باسماق و شاللاق آلتیندا اولدورمک، آغیز تیکمک، دوداق کسمک زامانی کنجیمیشدیر.

بیز آچیق دئییریک، اگر ژاندارم رییسلری باشلادیقلاری جینایتلردن ال گۆتورمزسه، فیرقه کندلرده چیخا بیلیمک توقوشمایا، ایختیلالا جاوابده دئییلدیر.

کندلینین صبر و طاقتی توکنمیشدیر. مالیکلر ایسه بو ایشه ابدن راضی اولا بیلیمز دیلر. مالیک دئییر: ژاندارم کنده آفاق قویوقدا او کند اون ایله‌دک آباد اولا بیلیمز.

ژاندارم هم کندلي، هم اربابین وار یوخونو سویوب قورتارماسا ال گوتورمز.

ژاندارم رییسلری تقصیری مرکزی دولتین بوینونا آتیپ (المامور، معذور 1) مساله‌سینه چوخ دا بئل باغلاماسینلار. بیلاخره محلین امنیتی اونلار تاپشیریلیمیشدیر.

اونلار هر بیر تک- تک ژاندارمین گوردیو ایشه مسؤلدورلار. اونلار چوخ گوزل بیلیرلر کی، مملکتین افرادینین مال، جان و حیثیتی قانون مؤوجبینه موقدسیدیر. اونا هنج بیر کس ال اوزادا بیلمز. کندلینین ائوینه رسمی محکمه و دادستان امری اولمادان گیرمک اولماز. ژاندارم و یا باشقا دولت مأمورلارینین حقوقی ایشلره قاتیشمالاری قانونن قاداغان ائدیلیمیشدیر. کندلینی دؤیمک یا اونون محصولونا ال آتماق جورمدور. کیم اولورسا اولسون اونو جزالاندیریر.

کم فرصتلیک و مظلوم کوشلوق، فقیر و ضعیفلرین حقوقونو پایمال ائتمک بؤیوک ایران مملکتینی فلاکت و اینقیراضا سووق ائتمیشدیر. موقوللار، عربلر و سایر میلتلرین ایران شاهلاری اوزرینده غلبه چالمالاری هامیسی بوندان ایرملی گلیمیشدیر.

بو گون مینلرجه مظلوم آذربایجانلیلارین نیجات تاپماق اوچون خارجی تبعه‌سی اولماغا چالیشلارینا آیری بیر دلیل یوخدور.

بیلاخره کندلی ده اینساندیر. باشماق و اوز الینین محصولوندان ایستیفاده ائتمک ایسته‌ییر. الینه کنچیردیگی بئش- اوچ توفنگه مغرور اولوب، ظولم و وحشتلر توره‌دن جلالدارلار کور گوزلرینی آچیب باخسینلار. بو گون کندلی- ارباب مساله‌سی آرتیق مئیداندان چیخیب تاریخه کنچیمیشدیر. بئله بیر دؤورده آناسی‌نین امجکلرینی کسن جلالدارلاری توفنگ و امنیه ایله موجهز ائدیپ کندلره گوندرمک جزاسیز قالماز. فارسلا رین بیر مثلی واردیر دئییرلر:

«گر نکند شاه خدا میکند» (2).

ایندی ایسه مساله داها آیدیندیر. اگر دولت مأمورلاری یئرلرینده اوتورمازسا، خالق اوزو قالخار، اونو یئرینده اوتوردار. او واخت خالقین اینتیقامی شدید و رحیمسز اولار. یانغین کی، باشلاندي، یاش و قورویا باخماز، قاباغینا چیخانی یاندیریب، یاخیب، محو و نابود ائدر. ژاندارم رییسلری اود ایله اویناماسینلار و هر ج مرچ سالماغا چوخ دا هوس گوسترمه‌سینلر. فیرقه بوندان سونرا مسؤلیتی اوز بوینوندان آتیر.

عئین زاماندا ژاندارملار اونوتماسینلار کی، فیرقه عوضونو تحقیر ائتمک، فیرقه بیناسینا یاخین دوشمک اولماز. تنز- گنج بو ایشه قاریشان اللر کسیرلر. بیزیم آخیر سؤزوموز بو ایدی.

قوی بوتون دونیا بیلسین کی، تهرآن ژاندارم واسیطه‌سی ایله آذربایجان کندلرینده صونعی شولوقلوق و اوزباشینالیق یاراتماق ایسته‌ییر.

قوی بوتون دونیا بیلسین کی، آسییا دئسپوتیزمی روحو ایله روحلانان مرکزی حؤکومت مملکتی صلح و آرامیش یولو ایله ایداره ائتمگه قادیر دئییلدیر.

قوی بوتون دونیا بیلسین کی، آذربایجان خالقی بو جینایتکار دولتین منحوس سییاستی نتیجه‌سینده نه بلالار چکمیش، نه سببه اوزونو ایداره ائتمک اوچون چاره آختارماغا باشلامیشدیر.

بونونلا بیز اوز ویجدانی وظیفه‌میزی یئرینه یئتیریب اونلاردان سوروشوروق: هارا گندیرسین؟ دورون! باشلادیغیز اویونون آخیرینی دوشونوب پاپاغیزی قاضی ائدین! بو ایشین دالیسی یاخشی چیخماز.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان» سوماره 38، آبان 4، اکتیابر 26.

1 ترجمه‌سی مأمور اولان عوذورلودور.

2 ترجمه‌سی: شاه دا ائتمه‌دیگی تقدیرده آلاه ائدر.

كوردوستان دموكرات فيرقهسى نين بيرينجي كونقرهسى

انشىدېگىمىز گۆره كوردوستان دموكرات فيرقهسى نين بيرينجي كونقرهسى بو گونلرده ماھاباددا تشكىل اولونموشدور.

بو كونقره واسيطهسىلە كورد خالقي اوزونون موقددراتيني تعيين اندهجكدير، بير نچە گون بوندان اول بو فيرقه نين بياننامەسى گليب ايدارەمىزە چاتمىشدي.

بو بياننامەدە كوردوستان دموكرات فيرقهسى اوز پرىنسىپلريني شرح وئردىكەن سونرا ايرانين ايستىقلالينا علاقه مند اولدوقلاري حالدا اوزلرينين داخيلي ايشلريني ايدارە انتمك و اوز انا ديللريندە مدني و فرهنگي جهتدن ترقي و تكامل يوللاريني اراماق شو عاريني مئيدانا اتمىشلاردىر.

بىز كورد خالقي نين فرهنگ و سياسي يول ايله اوز حوقوقونو مودافيعە انتمگە چالشماسيني ان طبيعي عاقيلانە بير يول حساب انديب اوميدوارىق كي، آذربايجان خالقي ايله بو قهرمان خالقين آراسيندا صميميت و قارداشلىق رايپطە سي گوندن گونە مؤحكملشەجك و بو واسيطە ايله ايران خالقلار نين حقيقي آز ادليغي عملي اولاجاقدىر.

ياشاسين كوردوستان خالقي نين رهبري اولان كوردوستان دموكرات فيرقهسى نين بيرينجي كونقرهسى.

گونون وظيفه لرى

ويلايت و محلى كونفرانسار خاتيمە تايماقلا تشكىلاتيمىز مونظم و طبيعى حالدا دوشموشدور. چون نئز بير زاماندا مركزى كومىتە نين گننىش عومومى ايجلاسى اولاجاقدىر. بو ايجلاسدا بيرينجي كونقره ميمىزىن قرارلاريني حياتا كچيرمك اوچون عملي تدبيرلر گورولمى دىر. ويلايتلردە و محللردە اولان مركزى كومىتە عوضولرى و تشكىلات رهبرلرى بو جلسە يە حاضيرلىق ايله گللمى دىرلر.

مجلسين وضعيىتى و ايش شرايطى گرک مركزى كومىتە نين نظريندە قطعى صورتدە معلوم اولسون. بو اولمازسا گورولن تدبيرلردە سهو و تقاضا اولاي بىلر.

عومومى ايجلاسين ان چوخ مشغول اولاجاغى مسالەلر، ايالت و ويلايت انجومنلرى اينتيخابى و 15 جى مجلس سنجگىلر يندن عيبارت دىر.

بو ايكى مسالە نين هر ايكيسى اساس مسالە دىر كي، كومىتە گرک اونلار ين عملي يوللاريني موعين انديب، عوموم فيرقە كومىتە لرينە قطعى و آچىق دستورلار وئرسين.

فيرقە ايشچىلارى اونوتاماسينلار كي، اينتيخاب مسالەسى عومومى و مىلى بير مسالە دىر. اونا خالقين موھوم بير قيسى گرک ايشتيراك انتسين.

اىستىباد و ديكتاتورلوق اساسى اوزرە يئر يندە قورولان رنژيمدە خالقين اينتيخاباتدا شيركتينه اهمييت وئرمە ييب، اونا اورت باسدىر انتمكلە خالا خاطر ين قالماسين دئيب ظاهيرى و پوچ شكىلدە انجام وئيريدىلر و بو واسيطە ايله اىستەديكلرى نامزدلر كنجە بيليردى، همى دە ظاهيرى قانونو موراعات انتميش اولوردولار.

بىزيم وظيفە ميمىز ايسە تامامىلە بونون عكسینه دىر. بىز گرک چالشيپ عوموم ميلتين بار ماغىنى دؤلت قورولوشوندا و قانون قويان مقاماتدا دخالت وئرك. مجلسين و انجومنلر ين قوتى اونلاردا شيركت ائدن خالقين ماهييت و عددجه قوى وضعييت - چوخ و آزليغىندان آسلى دىر.

دموكراتيزم حقيقي مفهومو خالق حاكيميىتى دنمكدىر. هر بير ايشي و هر بير سببى اوز خصوصى و طبقاتى نفعينه تطبيق ائدن تنهران بوروكراتلارى بو گوزل آدى و درين پيرنسىپى دە خالقين نظريندن ساليب اوز منفعتلرى (اوچون) اوبونجاق قرار وئرميشلر. بىز ايسە بو عالى پرىنسىپى دىر يلدىب، عملن اونون معناسىنى خالقا آناتمالى اولدوغوموزدان، قاباقدان دوران سنجگىلر بىزيم اوچون چوخ بويوك واسيطە اولاي بىلر.

بیز گرک خالقا عملده ایثبات ائدک کی، اگر ایراندا حقیقی دموکراتیزم طرفداری وارسا او دا بیزیک. بیز چوخ گوزل بیلیریک کی، بو ایکی بویوک وظیفه‌نی انجام وئریب مؤیدانا چبخارماق چوخ موشگول و آغیردیر. لاکین اونو دا بیلیریک کی، مال و جان ایله موباریزه حاضیرلاشان بیز فیرقه هر جور موشگولاته فایق گله بیلر. فیرقه‌میز بو یولدا ایمتاحان وئریش آداملاردان تشکیل اولونموشدور.

بونونلا بنله، ایشی سهل سایماییب عمومی ایجلاسا حاضیرلیق ایله گلکم لازیمدیر.

مرکزی کومیتة بوتون فیرقه‌نین باشی و رهبری اولدوغو اوچون اونون گوزو آچیق، هدفی معلوم، یولو دوزگون و ایشین وسایطی سینانمیش اولمالی‌دیر. بو دا اونون عوضولرینین حاضیرلیغیندان آسیلی دیر.

سنید جعفر پیشه وری

«آذربایجان» سوماره 39، آبان 6، اوقتیابر 28

فیرقه‌میزین شهر کونفرانسی مونسبتیله

دوغرودور کندلی ایله ارباب مساله‌سینی دستاویز ائدنلر، کندلی بیرینجی سیرایا چکیب فیرقه افکار عامه‌سینی تیریزین خاریجینه موتوجه ائتمیشدیر. بونونلا بنله شهر فیرقه تشکیلاتینین آرتیق درجه اهمییتی اولدوغونو فیرقه عوضولری اونودا بیلملر.

شهر، مخصوصن تیریز شهری آذربایجانین دوشونن باشی و گورن گوزودور. اونا چوخ دیقتلی بیر صورتده موواطیب اولماق لازیمدیر.

کندلی بیزیم دؤنم اوزوموز و بوکولمز قوللاریمزدیر. اونا یوزده یوز اینانیب بئل باغلا یا بیلیریک. اربابلار ایله خیردا مالیکلر گنت گنده بیزیم حوسن نییتمیزی گوروب، بو واختا قدر دوچار اولدوقلاری وحشت و ایظطیرابدان خیلاص اولوب، بیزیمله یاخیندان تشریک مساعی ائدجکلر. بونا بیزیم شوبه‌میز یوخدور. لئیکن شهر بنله دئیلدیر. دوشمنلریمیزین صرف ائتدیکلری پوللار و مالیک اولدوقلاری واسیطه‌لر اورادا تاثیرسیز قالا بیلر. بوندان علاوه شهرده ایرتیجعی سیاستدن ایستیفاده ائدیپ خالق سویماقلا طوقئیلی حیات سورن یوزلرجه لشکری و کنشوری مامورلار واردیر کی، اونلارین اللرینه آدیقلاری ایدارملر افکار عامه‌نی آسانلیقلا زهرله‌ییرلر.

بو نوقطه‌یی نظرین، بنله اولسا شهر تشکیلاتینین وظیفه‌سی بویوک و آغیردیر.

بو واختا قدر بو تشکیلاتا کیفیت قدر اهمییت وئرلمه‌دیگینی خصوصی صورتده قئید ائتمک لازیمدیر.

توده ایستر- ایستهمز طبقاتی بیز تشکیلات حالینا دوشدوگو اوچون فقط کارگر و زحمتکش طبقه‌یه دایانیب باشقا طبقه‌لری: مثلن کسبه، توجار، خیردا مالیک، روشنفیکر و دؤولت مامورلارینی جلب ائتمگه تشبوت ائدریسه آز موفق اول بیلیردی. فیرقه‌میز وار قووسیله بو نوقصانی رفع ائتمگه چالیشمالی دیر. شهرده فیرقه ایشینده چالیشان ایشچیلریمیزه گرک بونو جیدی صورتده قاندریاق کی، دموکرات فیرقه‌سی میلی بیز فیرقه‌دیر، مورتجعلر و آذربایجان خالقین طبیعی و میلی حقوقونو تاپدالاماغا چالیشان خاین عونسورلردن باشقا هر بیز آذربایجانلی و آذربایجاندا یاشییان ایران تبعه‌سی بیزیم بیرینسپیلریمیزی قبول ائتمک شرطی ایله اونا عوضو اول بیلر و گرک هر بیز آذربایجانلی، ایستر کارگر اولسون، ایستر رعیت و یا مالیک و یا ارباب، بیلسین کی، میلی آزادلیق و عمومی آسایش اولماسا طبقاتی آزادلیق اول بیلر.

ایندی بیزیم مملکتیمیزین ایختیاری وحشیلر، اوغرولار، جلدلار و خالقین حاق و ایختیارینی پایمال ائدن مستبیدلر الینده دیر. بیزیم خالقیمیز اروپا میلترینین کنچریدیگی قورون ووسطا شرایطی آلتیندا یاشاماغا محکومدورلار. بویوک فرانسا اینقیلابینین نشر ائتدیگی اینسان و هموطن حقوقو اعلامیه‌سی‌نین وئریدیگی آزادلیغا نایل اول بیلیمیشیک. بیزده فرد آزادلیغی، مسکن آزادلیغی، ایجتیماع و عقیده آزادلیغیندان هنج بیز اثر یوخدور. کیم گوجلو ایسه، ایستهدیکلرینی گوجسوزلره تحمیل ائدیر. کیمین قودرتی آرتیق ایسه، قودرتی آز اولنلاری آیقلاقی آلتیندا محو و نابود ائدیبیلر. کیچیک بیز پاسبان، اهمییت‌سیز بیز ژاندارم دونیادا موتمدین میلتر آراسیندا ان بویوک، ان موقدس سابییلان قانونلاری بیزده واهیمه‌سیز و قورخوسوز بیز صورتده آیقلاقیب اورتادان آپارا بیلیر. بنله بیز اولکده آزادیخاه، بشر دوست و ساغلام فیکرلی شخصلرین طبقاتی موباریزه شوکاری ایله مؤیدانلار دوشمه‌لری موفید اولان ایشلردن دئیلدیر. بو سوزلری اورتایا آتانلار قطعن تجروبه‌سیز، معلوماتسیز و دنیا سیاستیندن اوزاق آداملاردیر. شهر کونفرانسیمیز قطعن میلی و عمومی آزادلیق

شوعاری ایله باشلانیب قورتالمایدیر. بونلا بیز هرگیز میلیمیزین اکثر بیتینی تشکیل ائدن زحمتکشلری اونودا بیلیمریک. اونلارین منافعی داهدا دوزگون بیر صورتده تامین ائتمک اوچوندور کی، بیز میلی ترقی و دموکرات بیر رژیم یار ائتمک شوعاری ایله چالیشیریق.

شهر تشکیلاتیمیز گوندن گونه آرتماقدا و خطرناک حالا دوشمکده اولان ایشسزلیک مساله سینه بیقئید قالا بیلیمز. همچنین شهر صنایعین ترقیسی و تیجارت یوللاری آرماق واسیطه سیله بازارین خطر دن نجات وئر یلمه سه ده شهر کونفرانسیندا نظر ده توتولماسی لازیم اولان مساله دیر.

بیز اوصولن کارخانالاردا فیرقه حوزملرینه دایانیریق. بو حوزملرده سییاسی معلومات جهندن چوخ آز ایش گورولموشدور. کونفرانس شهر کومیتةسی اوچون ائله شخصلر اینتیخاب ائتملی دیر کی حوزملر و سازیماتلاریمز سییاسی غذا وئر مگه قادیر اولایلیسن.

هر حالدا بیز شهر کونفرانسینا بویوک سییاسی بیر حادیتة کیمی باخیریق و اومیدوار یق فیرقه میز بو بویوک مسالهنی ده دوزگون بیر صورتده حل ائتمگه موفق اولاجاق.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان» شماره 41 ، آبان 8 ، اوقتیابر 30

حوزملر فیرقه نین اساسی دیر

بیرینجی شهر کونفرانسیمیز گوستردی کی، شهرده حوزملره توجه ائدیلمه میس، نتیجه ده فیرقه نین اینتظامیندا سوستلوق ووجودا گلیمشدیر. بو کونفرانسیمیزین ان بویوک خدمتیندان دیر. بیز هنجواخت عئیب و نوقصانلاریمیزی دئییب و یازماقدان قورخمالی دئییلیمک. نوقصانی اورت باسدیر ائدیپ، عئیب و ایرادلارینی اوز عوضولریندن گیزلدن بیر تشکیلات یاشاماز و هدفه یئتمگه موفق اولایلیمز.

کونفرانس بو ساحه ده دموکراتلار یاراشان بیر دیل ایله شهر تشکیلاتیمیزین رهبرلیگینی تنقید ائدیپ چوخ شیدتلی بیر صورتده بو نوقصانین اورتادان قالدیر یلماسینی مرکزی کومیتة و شهر تشکیلاتینا تاپشیردی.

کونفرانس تام معناسیله شهر حوزملرینین ایچ اوزونو آچیب مئیدانا قویدو. خوشبینلیک و ظاهریری یاخشی گوسترمگین خطرلی اولدوغو بو واسیطه ایله مئیدانا چیخدی.

ایندی بیز اوز ایشیمیزین طرفلرینی آنلاماقلا و اونلارین قوه تلمه سینین چارلرینی اختاریب تاپماغا موفق اولدوق. اونا گوره اونو چوخ سورعتله ایصلاح ائدیپ، تشکیلاتیمیزی کوللی کونفرانسا دک مونظم و جاتلی بیر حالا سالایلیجه مییمک.

حوزملرده فعالیت گوستریب مستقیم خالق ایله تاماسدا اولان فیرقه عوضولری اوز تجربهلرینه دایناماقلا بیزه اولدوقجا قییمتلی یوللار گوستریب اوزلرین سادهلرین سادهلرین معنالی سوزلری ایله گوزلریمیزی آچدیلا، حقیقتی اولدوغو کیمی مئیدانا چیخاریب بیزی گنیش معلومات ایله سیلاخلاندیردیلا.

بیزه سادهلرین عوضولرین اوز گونده لیک فعالیتلری حاقیندا وئر دیکلری معلومات بویوک فیلسوفلار و یوکسک ساوادلی اوستادلارین قالین کیتابلاریندان داهدا فایدالی و داهدا دگرلی اولدو.

عاقیل و تجربهلر فیرقه عوضولری بو معلوماتدان جیدی صورتده ایستیفاده ائتملی دیرلر.

بیرینجی کونفرانس واسیطه سیله شهر تشکیلاتیمیزین پایاسی قویولموش ایدی. بو کونفرانسا حیزب توده یی ایران تشکیلاتی تامامیله فیرقه میزه مولحق اولماقلا بوتون آزادیخواه قوه ملره رهبرلیک ائتمک و بویوک مقصده یئتیشمک اوچون واحید بیر تشکیلات ووجودا گلیمکله، باشسزلیغا و تکلیف سزلیگه آخیر قویولدو.

بو جهندن ده شهر کونفرانسیمیزین قییمتی چوخ چوخ بویوکدور. کونفرانسین اینتیخاب ائدیگی تازا کومیتة کنچمیش موقتی کومیتة نین ایشتیباهلاریندان عبیرت آلیب حوزملریمیزه آرتیق درجه دیقت ائتملی دیر.

حوزہ سیز کومیٹہ فوشونسوز ژنرال بنزر. فوشونسوز ژنرال تک باشینا موچاربیہنی قازانماغا موفق اولایا بیلرسه، انله ده حوزہ لری غئیر موزوم و عوضولری غئیر موتشکیل اولان سییاسی بیر فیرقه اؤز موباریزه سینده انلییه بیلر موفقیت قازانسن.

تازا کومیٹہ اؤزونو آلداتماق، نوقصانلاری اؤرتوب باسدیرماق کیمی خطرلی ایشدن دایمن پرهیز انتملی دیر. ایش نه قدر یاخشلی اولورسا نوقصانسوز اولماز. اونا گؤره مسول ایشچی دایمن گرک نوقصانلار ایله موباریزه حاضیر و آماده اولسون.

نوقصاندان قورخاملی، نوقصانی رفع انتمگه چالیشماق قورخولودور. نوقصان همیشه اولاجاقدیر. اونسوز ایجتیماعی ایش اولماز. لاکین اونا رفع انتمک، اوندان عبیرت آماق، اونا تکرارینا یول وئرهمک ایشین اساسی شرطی دیر.

کونفرانسیمیز ایثبات انتمدی کی، فیرقهنین ارکانینی تشکیل ائدن علاقه مند عوضولر بو مسالهنی چوخ گؤزل بیر صورته دوشونموشلر. اونا گؤره شهر تشکیلاتیمیزین تاریخینده کونفرانس قورتارماقلا تازا بیر دؤور باشلانیر. بو دؤور بیز جوراتله موفقیت دؤور و آدلاندیرا بیلریک.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان» شماره 43، آبان 10 نوایر 1

گونون مساله سی حاقیندا

فیرقهنین شو عارلاری گنت- گنده ایران آزادیخاهلاری طرفیندن آنلاشیلماقدادیر. ایرتیجاعی مطبوعاتین های- کوی سالماسینا و حقیقی جورجور رنگلر ایله بویاییب منیدانا چیخارماسینا باخماییب، ایرانین سییاسی محیطی چوخ سورعتله بیزیم خئیریمیزه دیشمکده دیر.

تئهراندان و ایرانین آیری شهرلریندن آدیغیمیز مکتوبلاردان معلوم اولور کی، فیرقهنین جامعده گنت- گنده اؤز حقیقی یئرینی توتوب آزادلیغین دایاغی، دموکراسی اصولونون ضامینی اولماغا باشلامیشدیر.

ایرانین ایستیفلا لیتینی بی طرف و مولاییم بیر؛ سییاست یئریتمکله ساخلاماغا چالیشان وطنپرست عونصورلر گؤزلرینی آچیب، بیزی گؤتوردیوموز بؤیوک و مردانه قدمین بو یوللا ناگاهانی بیر وسیله اولدوغونو اعتراف انتمگه مجبور قالمیشلار.

صدرین سوقوط، فرروخون تامام وسایل ایله موجهز اولدوغونا باخمایاراق، اونا آذربایجان والی لیگینه حسرت قالماسی ایثبات ائدی کی، فیرقهنین قودرتی بیر طرفلی سییاستی تیرهدیب سیندیرماغا باشلامیشدیر.

وطنپرست و آزادیخاه کیشیلر آچیق صورته بیزدن امید گؤزلهدیکلرینی یازیر، بیزی باشلادیغیمیز ایشی آخیرا یئنی مگه تشویق ائدی و اؤزوموز و عوموم مملکت سییاستینده موثر بیر عامل اولدوغونو گؤستریر.

بو حقیقتدیر. اونا لری حوسن نیتی بیزه ایرتیجاعین دیوانه لره یاراشان واسیطه لری ایله دوننه کیمی آدینی بنله انشیتیمک ایستمدیگی آذربایجانا ال آتماسی چوخ آدین بیر صورته گؤستر مکده دیر.

اگر اوجولاریمیز روزنامه میزی دیقله تعقیب انتمیش اولسالار، تصدیق ائدرلر کی، بیز هئج وخت تئهرانا یعنی ایرتیجاعین باشینا و بیگانلرین آغوشونا آتلان هرزه و هر جایی سییاست اویونچولارینا موراجعت انتمیب، اونا لردان هئج بیر امید گؤزلمه میشیک. اونا لری اوینادیقلا ری خیانتکار اویونلار دا بیزیم نظریمیزی جلب انتمیر. کابینه لری دیشمه سی، وزیرلری بیر به بیر عوض اولماسی بیزیم ایشیمیزه بؤیوک یئر توتماییب و توتمایا جاق. لاکین تئهران ایندی بیزیم فیرقهنین اطرافیندا فیرلانیر و بیزیم ساده و طبیعی سیمیزدن وحشته دوشموشدور.

ایران جامعاتینین قانینی سوروب، اونا فقر و فلاکته سالان موسستیدلری ارتیق بوخوسو آپارمیر. بونلار میلیونلار خالقین وارلیغینی غارت ائدی، اونا نلا ووجودا کثیردیکلری جنتلرده راحت دورا بیلیرلر. نه اوجون؟

اوندان اؤترو کی، آذربایجاندا خالقین آزادلیق و دموکراتلیق موباریزه سینره رهبرلیک انتمگه قودرتی اولان بؤیوک بیر فیرقه ووجودا گلیب، میلتن اؤز گوجو ایله ایشی قاباغا آپارماغا باشلامیشدیر.

گونون فیکری، گونون مسالہسی، مطبوعاتین حرارتله تعقیب ائتدیگی موضوع ایندی بودور.

فقط بونا گوره کیسملرین باشی آچیلیب یالانچی پهلو انلارین بازار ی رواج تاپمیشدیر. آختاریب گوشه و کنار دان اوزونو آذربایجانا علاقهدار گؤسترن چوروموش کور و کارلاری تاپیب اونلارین وجودونان ایستیفاده ائتمک ایسته بیر لر.

آذربایجان خالقینین سیاسی حاقینی خاینانه یوللار ایله آیقلایب مجلس کورسولرینی ایشغال ائدن ایرتیجاعی نومایندهلر ده بیر آن حرکتدن ال چکمیر لر. سیاستین مرکزی چوخ قورخولو یئرله کئچمیشدیر. ریضا خانین گوردویو ایشی تکرار ائتمکده دیر لر. وزیر لر هئیاتی و مجلس ایکینجی و اوچونجو سیرایا کئچمیش، داخلی ایشلره قاریشماغا صلاحیتی اولمایان حربی اورقانلار، حاکمیت سورمگه و اویوندا بیرینجی رولو اویناماغا باشلامیشدیر. مرکز و شمال اهالیسیندن توتولان ژاندارم و نیظامی قوهلرله بئله اعتماد یوخدور. جنوبدان مرکزی شهرلردن قوه گتیریب تهرانی بو واسیطه ایله بوغدوغونان سونرا بیزیم قاباغیمیزا مانیعه چبخارماغا جان آتیر لار.

بیز کندلر ده ژاندارم مأمورلارینین یانددیقلا ری اودون اساس مقصدینی بیلدیگیمیز حالدا، امنیتی ساخلاماغا وار قوه میزله چالی شیر یق. ژاندارم باشچیلاری دیله امنیت طرفداری اولوب، مسالهنین صلوح یولو ایله حل ائدیلمه سینه حاضیر اولدوقلارینی بیان ائدیر، عملده ایسه بو گونه قدر بیر قدم بئله گؤتورمگه حاضیر اولمامیشلار. بیز مو عین ژاندارم رییس لری حاقیندا بیر سؤز دئمک، یا توهین و تحقیر آمیز سؤزلر ایشلتمک فیکرینده دئییلک. لاکین عومومیتله، ده اولان دلیل و مدرکلر گؤستریر کی، بو واسیطه ایله کندلیلریمیزده هر جمرج و شوریش یاراتماق یولو ایله ایشه باشلامیشلار.

کندلیلری ووروب. دؤیمک، حبس و تبعید ائتمکله جانا دویوروب امنیتی پوزماغا وادار ائتمک ایسته بیر لر. اگر بئله اولماسایدی، اونلارین وئردیکلری مینلرجه عریضه لری تاثیر سیز قالماددی.

بو چوخ حساس و جیدی بیر مسالهدیر. بونا خالقیمیز چوخ دیقتله یاناشمالیدیر. فرورخون گوره بیلمه دیگی ایشی ژاندارم و کیلباشیلارینین ایله گؤرمگه چالی شیر لار. بونو دوشوندویوموز اوچوندور کی، توهین و تحقیر لره اهمیت وئرمه ییب، کندلر ده وجودا گلن بؤیوک ناراضیلیغین قاباغینی آلمایا بو گونه قدر موفق اولموشوق. بوندان سونرا دا بو سیاستی بیز تعقیب ائده جیبیک. لاکین اود ایله اوینایان شولوق سالانلار آپاردیقلا ری سیاستین نتیجه سینی دیقتله دوشونمهلیدیر لر. کندلینی ناراحت ائدیپ، اونو سیخیب آیاقدان سالماق اود ایله اویناماقدا ن داها خطر لیدیر.

هر جمرج سالانلار اؤزلری ده اونون قوربانی اولماقدان یاخا قورتارا بیلمز لر. سعدینین حکیمانه سؤزونو یاددان چبخار مایین.

اگر صد سال گبر آتش فروزد، اگر یکدم در او اوقد بسوزد1

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 45، آبان 21، نوایر 3.)

1 ترجمه سی: آتشپرست یوز ایل اود یانددیر سا دا، بیر آن اونون ایچینه دوشدو کده یانار.

دردی دئییر چاره نی دانیر لار

تهرانی افکار عومومیه سی هله ده بیزیم شوعارلاریمیزین حقیقی روح و معناسینی دوروست آنلامامیشدیر.... اونون آدیغی معلوماتین سرچشمه سی هامان شابعه لر دیر کی، بیگانه لره ساتیلیمیش جاسوسلارین موردار ورقهارلرینده بیشیریپ، مجهول ایضالار آلتیندا ائشیکه چبخاردیر لار. موترقی و آزادیخواه روزنامه لره هله ده باغلیدیر. نشر اولونانلار ایسه، اؤزلرینه زحمت وئریپ بیغرض موخبیرلرینی آذربایجانا گؤنر مک، وضعیت یئرینده یوخلا ییب اوخوجولارا چاتدیرماق ایسته میر لر. مرکزین "دموکرات" دؤلتی ده "آذربایجان" روزنامه سینی خالقین ایله چاتماغا قویمور. ایرانی شهر یوردن سونرا تام معناسی ایله روسوای ائتمیش آلتچیلیک و اورتولو سیاست ایسه تهراندی حؤکمر مادییر. بونا گوره ده تهرانی اهالیسی بیلیر کی، بیز نه ایسته بیریک و نه اوچون مومکون قدر تنز زاماندا ایالت و ویلایت انجومنلرینین تشکیل ائدیلمه سینه چالی شیر یق.

بو آن بؤیوک خیانتدیر کی، تهرانی دؤلتی نامردجه سینه ایجرا ائتمکده دیر.

بونولا بئله هر دن بير حقيقت نوري مؤهومات و خورافاتين قالين بولودلاري آراسيندان گۆرسهنيپ. تظاهور ائدير. تئهران روزنامه لر ينده غئيري ايرادي اولاراق بعضي مقاله لره تصادوف اولور كي، اگر اوخوجو موصيف اولار سا بو مقاله لر دن حقيقتي بير درجه يه قدر باشا دوشه بيلر.

مثلا "داريا" روزنامه سي عوضينه چاپ اولونان "مظفر" روزنامه سينين 110 جو شوماره سينده "آذربايجانين ماجراسي" سرلؤو حطلي مقاله سيني گؤتورک، اگر مولا حيطه انتسه نيز، همين مقاله باشدان باشا انله حقيقتلر له دولودور كي، او حقيقتلري اينكار ائتمک هنج کيمه مومکون دئييلدير. لاکين يازيچي بو مقاله سينده دردلري سايماعا ايکتيفا ائديپ اولارين علاجين آختارمير.

علاج ندير؟

بو باره ده صؤحبت ائتمه ليدير. علاجي بيز تاپميشيق. داها ايندي دردلري سايماق دؤورو کچميشدیر. جريان ايکينجي مرحله يه چاتميشدیر. بو مرحله ده اختي دردلري سايماعا گيلنيگوزار ائتمگه صرف ائتمک اولماز. نه ائتمک لازيمدير؟ اونو دئمه ليدير كي، ناخوش تنزليله ساغالسین و اولوم ياتاغيندان دورسون.

بوندان باشقا آغالار چوخ نازیک بير نؤقطنه ي ياددان چيخاردير لار. بو حال بيزيم اؤز يازيچيلار يميز آراسيندا دا واردير. او دا بوندان عييار تدير، انله خيال ائدير لر كي، اگر بو دردلر اولماسا يدي آذربايجان اؤز سياسي و مدني حوقوقلار يني آلماعا ايقدام ائتمه يه جک و بورو کراتيزم و مؤهوم مرکزينين منحوس رنژيمينه دؤزوب دا يانا جاق ايدي.

مساله نين کؤکو بورا ددير. بيز موختار يتي يالنيز خرابچيليقلار ين عوضيني چيخماق اوچون ايسته مير يک، بيز ايرانين ترقيسي و آذربايجانين سعادت ي اوچون بو يولو ينگانه علاج يولو بيلير يک.

بيزه آيدين اولموشدور كي. اگر آذربايجان خالقي مستقيم و مستقيل اولاراق اؤز داخيلي ايشلريني ايداره ائتمزه، هنج وخت سعادت و خوشبختليک گؤرمه يه جکدير. بيز مو عين ائتميشيک كي، اگر آذربايجان ايرمه يه آديملاماز سا، ايران خالقي ايستيدادين زنجير يندن خيلاص اولاي بيلمه يه جک و دموکراسي اوصولو عملي اولما ياجا قدير.

دانيشغي ميز بونون اوستونده دير. يازيچيلار يميز دا بونو اونوتما ليدير لار.

البته هاميميز ايرانلي بييق و ايرانا علاقه مند يک. لاکين بيز انده بيلمه يک كي، ايران ليليق نامينه ايجازه وئرک كي، دؤرد نفر موسنييد بيلديگيني ائتسين و آذربايجان خالقينين باشينا اولمازين بلالاري گنير سين.

دفعه لر له يازديغي ميز کيمي، ينه ده دئيير يک بيز اولجه اؤز ائوميز ين ايچيني ايصلا ح ائتمک، سونرا ايسه بوتون مملکتين ايشلرينه بير چاره آختار اريق. درديميز بودور.

(«آذربايجان» شوماره 46، آبان 14، نويا بر 5)

مصنوعی تعصوب

ائشيتيديگيميزه گؤره مورتعلر و سئييد ضيبا دسته سي تئهراندا مصنوعی صور تده تعصوب ايجاد ائتمک فيکر ينده دير لر. حسين اتکا، زهتاب و بو کيمي شيبادلاري پول واسيطه سي ايله توپلا ييب، آذربايجان ناميندن هايهوي سالماق فيکر ينده دير لر.

جمال امامي، سرتييز اده، تقه الاسلامي نين بدبختليگي او يئره چيخميشدير كي، کور، کار، کثيف، تيريه كي و اوزون مودت دلخانادا عؤمور سورن حسين اتکا ايله ماجراجو، آنلاماز، لجوج، طاماحکار، کچخيال و نجيسدن نجيسراق اولان غلام حسين رضازاده نين اتگيندن ياپيشما غا و اوندان کؤمک گؤز له مگه مجبور اولموشلار.

فير قه ميز ين مؤحکم سيلله سي يالانچي په لوانلاري بير لشدير ميشدیر.

امير نوصرت اسکندر ينين کنچن گونهدک سرتييز اده ني گؤرن گؤزو يو خ ايدي. سرتييز اده ايسه بورنوو آشاع ي ساليب «امير نوصرت ايله سالام علنيک ائدن آداملار ايله، من دانيشمار ام» دئيير دي. دوکتور مو جته دي ايله تقه الاسلامينين تاريخي دشمن اولدوقلار يني آذربايجاندا

بیلیمین یوحدور. بونلارین فامیلی یاریم عصر تامام بیر- بیر ی ایله شدید و قانلی موباریزه آپارمیشلار. بو فامیلر بیر- بیرینین آداملارینی کافیر و قانی حالال بیلیر و هنج و اخت بیر- بیر ی ایله تماس توتمازلار. سرتبیزاده ایسه بو اشخاصین نظرینده ایلیسدن منفور حساب اولونوردو. اما ایندی بونلارین هامیسی البیر اولوب حسین اتکا و زهتاب واسیطهسی ایله آذربایجان خالقین سسینی بوغماق و قانونی حاقینی آیاقلار آلتینا سالماغا چالیشیرلار. بیز بو تشبوثلر، بو رجزخانلیقلارا، بو یالان بیرلیکلره گولوب اؤز ایشیمیزی تعقیب ائدیریک و بیزه ثابت اولموشدور کی، ایش تشکیلاندان، صداقت و ایمان اوزره توپلانان بیرلیکن آسلیدیر.

سرتبیزاده، امیر نصرت، ثقه الاسلامی و دوکتور موتهدینین ایتیحادی باش توتسا دا، مشهور روس تمثیلنویسی کریلوون یازدیغی (بالیق، اوردک و خرچنگین) بیرلیگی کیمی، آرابانی یئردن تکان وئره بیلمز. چونکی، اونلارین هر بیر ی بیر آیری مقصد تعقیب ائدیر و آرابانی اؤز یولونا طرف چکمگه چالیشیر.

بیزیم فیرقه تشکیلاتیمیز ایسه همفیکیر، همسلک و هم عقیده آداملاردان تشکیل اولوموشدور. بیز فیرقه میزین بیرینجی کونقره سینده چوخ آچیق و ساده بیر دیل ایله دئمیشیک: فیرقه بیر مقصد و بیر هدف تعقیب ائدنلرین تشکیلاتیدیر.

اونون مرام و نیظامنی قبول ائده بیلیمینلر، بویوروب گنده بیلرلر. بیز کیمسه نی ایکراه و گوج ایله فیرقه یه چکمک فیکرینده دئییلیک. بو ساده و طبیعی سیاست نتیجه سینده فیرقه میز گوندن- گونه مؤحکم لشیب، متین و مؤحکم قملرله ایره لی گئدیر.

بیز تئهراندا هایکوی سالان آغالارا دئییریک، اگر سیزین دوغوردان دا آذربایجانا اورگینیز یانیرسا، بویورون، بو گوی، بو منیدان. بورادا خالقین ایچریسینده چالیشیب اؤز فیکرینیزین دوغرولو غونو ایثبات ائدین. دالدان بامباچا چیخارماغین معناسی یوحدور. آذربایجان مسالہسی آذربایجاندا حل اولونا بیلر. تئهران اگر زیرک و چوخ قوچاق ایسه بویوروب اؤز کثافتکارلیغینی تمیزله ییب، دوزگون بیر دؤولت وجودا گئیرسین. اوندان علاوه حقیقی آذربایجانلیق تعصبو تئهراندا یاشایان زحمتکش و کسبه آراسیندا آختار یلمالیدیر.

بیزیم دقیق حسابیمیزا گور، اورادا یوز میندن زیاده آذربایجانلیلار صمیم- قلبدن بیزیم طرفداریمیز دیرلار. سیز اونلارین آراسیندا گئدین، فارسجا نیطقه باشلا یین، گورون سیزه نه جاواب وئریرلر. اگر آذربایجانلی دیلی ایله دانیشماغا باشلا ساز اوندا اونلارین سیزه نیسبت بسله دیکلری احتیرامین لذتینی آلا سیز.

سیز مصنوعی فارسلیق تعصبو ایله نیفرتدن باشقا خالق آراسیندا بیر نتیجه ائده بیلمز سیز. هله اؤزونوز بئله یاخشی فارسی دانیشماغا قادیر دئییل سیز. سرتبیزاده غلط دانیشماق قورخوسوندان بئش کلمه ده اولسا مجلس تریبونوندا صؤحبت ائتمگه جورأت تاپمامیشدیر.

جمال امامی ایسه فارسلا شمش، بلکه اینگیلیس لشمیش بیر آدم دیر، ثقه الاسلامی نین لهجه سی اوزاقدان فارس اولمادیغینی بیلدیریر. امیر نصرت فارسی دانیشا بیلیمک قورخوسوندان سسینی چیخارمیر. بو آداملارین فارس موتعصبی کیمی مئیدانا آتیلمالاری عجا مسخره بازلیق دئییلدیر، ندیر؟

بیز فارس جاماعاتینی بیگانه لره اسیر ائدن استخر کیمی، یا لوبناندان ایرانا موهاجیرت ائدن جواهر الکلام کیمی یازچی لارین دردینی آنلامامیش دئییلیک. اونلارین داد- فریادی طبیعیدیر. چونکی، سوت وئرن آذربایجان ادلی اینکلری، آرتیق اونلارا سوت وئریمک ایسته میر. سوتونو اؤز عزیز بالاسینا صرف ائتمک ایسته بیر. لاکین بیزیم فارس لار دئمیشکن (کاسه از آش داغتر) 1 وکیل جیغاز لاریمیزین فارسلیق تعصبو مزه لیدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 47، آبان 15، نوایر 6.)

1 ترجمه سی: آشدان ایستی کاسا.

خالق اوز باشينا چاره اندير

بئش- اوج نفر ايستيفادهچي اونسوز دا آجلىق و ايشسيزلييه محكوم اولان خالقين آزوقه سيني چكيب آپارماقلا مصنوعى قحطلىك ياراتماق ايسته ييرلر. بو خصوصدا شهرىستانلاردا و تبريزين اوزونده فيرقه موزه موراجيعت انديب چاره ايسته ييرلر سايي گوندىن- گوناه آرتيب، وحشتناك بير وضعيت آلميشدي. اونا گور، دفعه لرله فيرقه طرفيندن دولت ايدارلرينه موراجيعت انديلدي. موتاسيفانه ايدارلرين باشيندا دورانلاردان، عيجز و گوز ياشلاريندان باشقا بير جاواب آلمادى. نهايت، ايشين قورخولو اولدوغونو نظره آليب اهالييه اوز واسيطه لري ايله بو خطرلي اويونا خاتيمه وئرمه لري تؤولصيه اولوندو.

اوغوندىن اعتيبارن، آذربايجان حودودونان ياغ، پندير، اون، بوغدا، قويون، ات، تويوق كيمي خاربار شئيرلرين چيخاريلماسى نين اهالي طرفيندن قاباغى آلماسى باشلادى. انشيتديگيميزه گوره بو شئيرلر چوخوسو حتا ايران سرحديندن ده خاريجه گوندريلير ميش. صلاحيتدار اولان شخصلرين وئردىگي رقملىر چوخ قورخولودور. ايش بئله داوام ائتسه يدي، ياغين باتماني يوز تومنه ده تاپيلمادى. هله ايندي بازاردا يئمه لي تميز ياغ تاپماق مومكون دنيلدير. قلوبچيلر پيبي و باشقا ياغلاردان تجاوز انديب وازنلرين، پارافين و گرچك ياغينا دا ال آتميشلار. پندير، سوت، قاتيق قابيلي ايستيفاده دنيلدير. ياغ باها اولدوغو اوچون سوتو چرخه وئرير، اوزونو كره اوچون گوتورور، اونون دادسيز- تامسيز سويوندان پندير و يوغورت دوزلديب باها قيميته خالقا ساتماقدادير لار.

ميانادا مينلر ايله قويون، ميليونلارلا يومورتا، تويوق و كاميونلارلا ياغ و پندير ساخلانيلميشدير. مثلن اورانين كاروانسارالاريندا اوج ميليون يومورتا موجوددور كي، كندليلردن چوخ اوجوز قيميته آلب تئهرانا حمل انديرميشلر. ايندي تبريزين اوزونده يومورتانين بيري بير ريبالان يوخاريدير.

هئچ بير يئردن گليري اولمايان خالق بو مصنوعى باهاليجا دوزه بيلمز. تئهراندا موفته پول چوخدور. بوتون ايراني غارت انديب اورادا خرجه مين موفتخورلار هر قيميته اولسا يومورتا تاپيب زهرىمار انده بيليرلر. بيز گوزوموزون قاباغيندا خالقيميزين آجيدان اولدورولمه سينه دوزه بيلمريك. احتيكار و خالقي آجلىغا محكوم اندنلرين جاوابي اودور كي، بوستاناباد و واسمينج، توركمناچاي و مييانا اهاليه سي وئريرلر. بير ميتقال ياغ، بير باتمان بوغدا، بير باش قويون، بير حلبى پندير خاريجه چيخماياقدير.

بودور خالقين آرزوسو. بودور بيچاره لري آجيدان اولدورمك ايسته ين ايستيفاده چيلرين جاوابي.

تيجارت مالينا ايسه، اگر اهتتيكار و آزوقه جنبه سي اولمازسا، مانع اولونماماليدير. مثلن، فرش، خوشكبار، بادام و بو كيمي شئيرلي آزاد بير صورتده آپاريب دونيا بازارلارينا يئتيرمگين ضرري يوخدور.

مير جعفر پيشه وري

(«آذربايجان» شماره 47، آبان 15، نوياير 8.)

دوشمنين حيله سيني آلاماق لازيمدير

فيرقه ميزين شديد موقابومتي و جيدي متانتي سايه سينده خاريجده قوپاردىقلاري مصنوعى توفاندان مايوس اولان دوشمنلريميز آخير گونلرده سيياستلريني ديشمگه مجبور اولموشلار.

بونلار تشكيلاتيميزي ايجريدن گوجدن ساليب، داغيتماق فيكرينده ديرلر.

بيز بو كئيف سيياستي آتلاديگيميز اوچون اونون دا چوخ تنز بير زاماندا ساده واسيطه لر ايله قاباغيني آلماسا ايمكانيميز واردير.

بونولا بئله يئرلرده فيرقه رهبرلرينين گوزونو آجيب اولناري باشا سالماق لازيمدير.

سئييد ضيائين گوندرديگي پوللارا ساتيلميش آچاق عونصورلر مملكتي هر جمرج و قولچوماقليغا چكمله چالیشان بعضي مقاملارين سايلهري ايندي بير يئره البير اولوب چاليشماقدا ديرلار.

الديغيميز معلوماتا گوره تهراندان غير نيظامي لياسدا مزاجي قولدورلوق و ديكتاتورلوقا ماييل اولان نئجه افسر گلميش، فيرقهميزه ياخين اولان آداملارا ياناشيب، بو واسيطه ايله موحيطي زهر لهمله چاليشيرلار. سئييد ضييا آداملاري مخصوصن بو آخير گونلرده بو افسرلر ايله سيخ رابيطه گيريب، فيرقهميزه سوخولماغا تشبوث انديرلر. بونلاردان علاوه شهر يميزي تاني ييب فيرقه نين مهشور عوضولري ايله سايقه و آشياليغي اولان بير چوخ ناجاوانمرد آداملارين تزليله و اريد اولدوغونو و اولارين جورجور واسيطه ايله اوزلرينين شو عارلار يميزين بعضي سينه طرفدار گؤستر مهلري فيرقه نين نظر بندن گيزلي ساخلانيللا بيلمه ميشدير.

بونلاري تانماق فيرقه ايشچيلري اوچون چوخ مو شكولدر. اولار چوخ يومشاق و حاق به جانيب لحن ايله سيزه ياناشير. مثلن، انجمن ايلتي و ويلايتي، يا مجلس اينتيخاباتيني تمجيد اندير. اونون باشلانماسي حاقيندا حرارتلى دليلر گتيرير، فقط ديل مساله سينين لازيم اولما ديغيني مندانان چكيب، اوندان تجزيه كيمي، يا آذربايجانين ايراندان آيريليپ باشقا بير اولكه يه ياپيشديريلماسي كيمي معنالار چيخارير. بو واسيطه ايله سيزين قلبينيز ده شوبه يار اتماق ايسته يرلر.

يا بر عكس، ديل مساله سي ايله يوزده يوز طرفدار ليق انديب مجلس اينتيخاباتيني و ايالت انجوميني آيري معنادا تفسير انديب، اوزو اوچون بارماق يئري قويور و قولاق آسانلارين ذهني قارالديب فيكريني زهر لهمله چاليشير.

حتا، اليميزه مدرک و دليل وار كي، تهراندان گولو ميقداردا پول آليب گلن ماجراجولار فيرقهميزه چوخ سول سوزلر ايله سوخولوب فيرقه رهبرلريني ساغ و مو حافيطه كار سيياست آچارماقدا موته يم انديرلر.

بونلار يئر بؤلگوسو، جومهوريت و سرمايدارلاري مو ائتمك شو عاري ايله فيرقهميزين ايجينه سوخولماغا، فيرقه نين ساده عوضولريني ناراصي سالماغا چاليشيرلار. مخصوصن ژاندارملارين كندلرده گوردوكلري ايشلر نتيجه سينده كندليلر آراسيندا چيخان ناراضيليقدان خاينانه بير صورتده سو ايستيفاده اندنلر ده آز دئييلدير.

بير آياغي شيد، كولا هبردار ليق ايله اوزونو تبليغات ايدار مسي نين نومائنده سي آدلانديران كاتوز يانين خيانت دوكانيندا، بير آياغي دا فيرقهميزين بينالاريندا اولان آداملارين گوردوكلري ايشلر و اينتيشار و نرديكلري خبرلر ده بيزيم نظر يميزدن مخفي دئييلدير...

آذربايجانين چورگيني ينيب آذربايجان خالقينين و نرديكلي مالييات ايله فاحيشلر كيمي بزنيب- دوزه نيب كوچه يه چيخان خاين مأمورلارين دانيشيقلاري غير رسمي اولسا دا، بيزيم اوچون مدركدير. گورونور، دوولت دستگاهي اوز وظيفه سيني تاماميله اونودوب، بي طرفليگيني الدن و نر ميش، سياسي بير فيرقه حالينا دوشوب بيزيمله بير فيرقه كيمي موباريزمه باشلاميشدير.

بو كيمي وظيفه سيني تانمايان مأمورلارا بيز بو گونه قدر هئچ بير سوز دئمه ييب، اولارين ايشلريني فقط يادداشت انديب ساخلا ماغا قناعت ائتميشيك. اولار ايسه بيزيم متانت يميزدن و اعتينا ائتمگ يميزدن سوايستيفاده انديب جريلشمكه داوام انديرلر. ايش بئله گندرسه بيز ناچار اولوب اولارين گوردوكلري ايشلري آچيب مندانان قويمماغا مجبور اولاجاييق.

بيز فيرقهميزين صلاحيتدار ايجلاسارلاردا آچيق و آيدين بير ديل ايله دئمشيك: هموطنلر يميزين هاميسي هر لياسدا، هر شوغل و هر ايشده اولور- اولسون دوست توتوروق. سرباز، افسر مادام كي، اوز وظيفه سيندن كنارا چيخماييب، بيزيم قارداش يميزدير. بيز آرزو انديريك، آرتن شيميز فقط خارجي دوشمنلر علني هينه ايشله ديله و مملكتين سرحديني ساخلا ماغا قادي ر اول. آرتن شي مملكت اهالي سي و هموطنلر علني هينه ايشلتمك، اوندان بو و يا ديگر فيرقه ضيدينه ايستيفاده ائتمك خيانتدنر...

موتاسيفانه بعضي مقامات بونون خيلا فينا اولراق آرتنش دستگاهيني سياسي بير فيرقه شكلينه ساليب، اوندان ايرتيجا عي ايستيفاده لر ائتمكه ديرلر.

ريضا خان بو بويوك بيدعتي قويماقلا ايرانا بويوك خيانت ائتميشدي. همين بيدعت نتيجه سينده ايدي كي، كريم آغالار، خدايار خانلار و احمديلر كيمي اوغرو لار بوتون ايراني سويوب، غارت ائتمكه ميليار دلار الده ائتديلر و او ميليار دلاري ساخلا ماغا علاقمند اولوب سرباز ليق وظيفه سيني ياددان چيخارماقلا اولكه نين حياتيني تهلكه يه سالديلر.

ريضا خان سيياستيني تكرار اندنلر گنچميشدن عيبرت آلماليديرلار. افسرلري غير نيظامي پالتار گنيديريب دمورات فيرقه سي ايله سييا سي موباريزمه گوندرمك آرتنش خيانتدير. بو ايشي گورن خاينلري خالق اوزو آراييب، تاييب، روسوي ائتمه ليدير.

بو سوزلري يازماقدان مقصد كيمسه ني تحقير ائتمك دئييلدير. بيز ايسته ييريك، فيرقه عوضولر يميز بو ايشلري بيلسينلر.

ایکینجی دؤوره نین شو عارلاری

مرکزی کومیتەنین عومومی ایجلاسی اوچ جیدی جلسەدن سونرا خاتیمه تاپدی.

بو ایجلاس یئرلرده کومیتەلریمیزین نیظامنامه اوزره تشکیلی نین قورتارماسینی قئید ائتدی. ایندی تشکیلاتیمیز آذربایجانین بوتون شهر و قصبه لرینده قانونی مرکز لر ووجودا گنیردیگینی اعلان انده بیلر. کندلرده ایسه حومه کومیتەلریمیز وه حوزملریمیز آزدئییلدیر. لئیکن بو حوزره و کومیتەلرین تامامیلە مؤحکملاشیب اینتیظاما دوشه بیلمەدیگینی نظرده دوتماق لازمدر.

بونا تشکیلات ایشلری ایله مشغول اولان فیرقه ایشچیلری آرتیق جیدیتله دیقت اندیب چوخ تنز بیر زاماندا اونلاردا نظره چارپان نوقصانلاری رفع ائتمەلیدیرلر. بیز ایندی دئییه بیلریک کی، فیرقەنین ایسکلنتی یا چوبندلیگی مؤحکم بیر صورتده قورولوب قورتارمیشدیر. لئیکن بو کافی دئییلدیر. بینانین تامامیلە قورولوشو، اونون خلقي تشکیلات آلتینا آماق، اونا رهبرلیک ائتمک واسیطه لری ایله مومکون اول بیلر. بو چوخ بؤیوک و چوخ آغیر بیر وظیفه دیر. بو وظیفه نی انجام وئریمک اوچون فیرقه "حوزملره دوغرو" شو عارینی مئیدانا آتیر. مخصوصن کند حوزملرین چوخ جیدی صورتده نظرین کنچیریب بیر آیا دک بوتون فیرقه عوضولری عوضولوک حاقلارینی ادا ائتمکله بر ابر عوضولوک ورقه سی اله ائتمەلیدیرلر.

فیرقەنین داخلی ایشلره مشغول اولماسیندان سوا ایستیفاده ائدن ژاندارم و مورتجع قورولمیرین بعضی کندلرده فیرقه تشکیلاتینی فیشار آلتینا آلیب، حوزملریمیزین تعطیلینه سبب اولموشلار. بو حوزملری تازادان مؤحکم اساس اوستونده قورولوب ایشه باشلامالی و اونلارین قاباغینا چیخا بیلن هر بیر موشگولاتی رفع ائتمک اوچون جیدی تدبیرلر گؤرمەلیدیر.

بیز موکرر یازمیشیق کی، حوزمه سیز ایش قاباقدان گنتمز. مخصوصن قصبه لر و شهرلرده بو ایشی بیرینجی فیرقه وظیفه سی حساب ائتمەیلر فیرقه یه بؤیوک ضربه وورورلار. کارخانا حوزملری ایسه بونلاردان داها موهمدور. حوزمه سی اولمایان کومیتەلر سرباز سیز افسر کیمی ایسمی- شریفیندن باشقا بیر قوه یه مالیک دئییلدیر. بیزیم گوجوموز خالقدا اولدوغو اوچون خالقی فیرقه یه باغلابان فقط حوزملر اول بیلر.

بوندان داها بؤیوک، داها موهم و داها آغیر وظیفه میز خالقین تقاضالارینی انجام وئریمکدن عیبارتدیر.

حوزملرین مؤحکملمه سی و فیرقەنین تکاملی فقط مئیدانا آتیلان شو عارلارین ایجرا سینی تقاضا اندیر.

بو گونکو شو عارلاریمیز انجوملرین تشکیلی و اون بنشینجی مجلس سنچگیلری نین سریع بیر صورتده باشلانماسیدیر. بو ایش بؤیوک سیاسی بیر ایشدیر. او، فیرقەنی خلق ایله یاخینلاشدیریب، اونون حقیقی رهبری مقامینا یئتیرمیلن بیر ایشدیر.

هئج بیر سیاسی فیرقه تک اوز عوضولری نین ایله ایستەدیگینه نایل اول بیلمز. داها آرتیق خلق ایشلرینه قاریشیب خلقین آرزولارینی داها دا گنیش داییره ده آنلابیب اونلارین عملی اولماسینا چالیشارسا، او فیرقه خلقه داها یاخینلاشیب، اونون بیتمز- توکنمز قودرتیندن ایستیفاده انده بیلر.

ایکینجی دؤوره ده فیرقه ایشچیلریمیزدن بونو طلب اندیریک.

سۆزون قيساسي داها ياخشى اولار: بيزيم ايکينجي دؤورده انجام وئرمجگيميز وظيفه لرین بيرينجيسي يئرلرده آشاي تشکيلاتي يعني حوزة و حومه کوميته لريني مؤحکمتک.

ايکينجي بؤيوک ميتنقلر و گننیش کونفرانسلا واسيطه سيله انجمنلر و مجلس اينتخاباتي نين معناسيني آنلا ديپ و اولار ی بو يولدا موباريزه يه حاضيرلاماقدان عيبارتدير.

بیر سؤزله قورولوش دؤورہسی خاتيمه تاپيب و تبليغات و عمل دؤورہسی باشلانميشدير.

بو گوندن اعتبارن فيرقه سياسی قودرت کسب انتمک يولوندا موباريزه اندير. سياسی قودرت انجمنلر و مجلس نوماينده لرین نين آز ادیخاه و دمokrat شخصلردن اينتخاب اولونماسی سایه سينده کسب انديله بيلر. بونو هئچ بير فيرقه عوضو اونودا بيلمز.

مير جعفر پيشه وری

(«آذربايجان» شماره 47، آبان 20، نوياير 11.)

آذربايجانين ثروتي آذربايجاندا قالمالدير

بیزيم مؤحکم و عملي شو عارلاريميز ميلنيميزين محوبنه چالیشان دوشمنلري آجيقلانديریب اولار ي ديوانه لر کيمي معناسيز حرکتلر بوروزة وئرکم و منطبقسيز سؤزلر دانیشماغا وادار انتمکدهدير.

انشيتيديگيميزه گؤره سئييد ضيبا دستهسي و آذربايجانا اوزونو کفيل گؤسترکم ايستهين بئش- اوچ يالانچي پهلوان آخير واختلاردا سادلؤوح و هئچ بير سياسي ايش ايله علاقهسي اولمايان بازار جاماعاتيني چکيب تهرانا آپارماغا چالیشيرلار. بيز البته ائويني، زيندگانليغيني، کسيبي تيجار تيني ترک انديپ تهراندان مورجع فارسلا رين توهيني و تحقير آميز حرکتلريني اوز خالقينين قارداشليغينا ترجيح وئرن ادمالارين گنتمه سيندن چوخ دا تأسوف انتميریک. اولار چوخ تئز بير زماندا گوردوکلري ايشين ضرريني حيس انديپ، پئشمان اولاجاقلار. بو پئشمانليق اولار اوچون فايداسيز اول بيلر. بو بيزه مربوط دئييلدير. بيزيم نظريميزي جلب ائدن ايشين آيري جهنيدير. تهران بيزيم ثروت و ارليغيميزي بو واسيطه ايله اليميزدن آماق، اولکهنی فقر و- فلاکت سؤوق انتمک ايستهيبير. فيرقه ميز بو جيدي مسالهنی نظرده توتماليدير.

بیز ايشه باشلاديغيميز زمان دوشمنلريميزين گؤسترمجکلري عکسول عملي اونوتماميشديق. چوخ گؤزل بيليرديک کي، اولار بيزيم قاباغيميزا جوربجور انگلر چيخارا بيلرلر. مخصوصن، مصنوعی ايشيسيزليک ياراديب، خالق آراسيندا وحشت ياراتماقلا اللرينه باهانا ساليب خالقين مالينا و حئيثيتينه ال آتماقلا سودان باليق توتماق کيمي آچاقليقدان اولارين ماهير اولدوغونو موکرر ايمتاحان انتميشديک. اونا گؤره امنيتي ساخلاماغي، خالقين مال، جان و حئيثيتيني قوروماغي اساس بير شوعار اولاراق تعقيب انديپ عملن هر يئرده باش وئرن هر جمرجين قاباغيني آماغا اولدن تدبيرلر گؤرموشدوک.

آذربايجان خالقينين دوشمنلري ايسه بو زحمتي پوچا چيخارماق يولوندا ايکي آي تامام وار قوملريني صرف انديپ جوربجور اويونلار اوينديلار. لاکين بيزيم تصميميز خللناپزير ايدي. ايندي دوشمنه هئچ بير باهانا وئر مهيب، باشلاديغيميز بؤيوک ايشي متانت و خونسردليک ايله تعقيب انديپ فيرقه ني مؤحکم يابه و اساس اوستونده قويماغا موفوق اولدوق.

ايندي خالقي قورخودوب بو واسيطه ايله ثروتميزي چکيب آپاران خايانه سياست ايله جيدي صورتده موباريزه انتمک زمانني گليب چاتميشدير.

بو ايشده دخي متانت و خونسردليگي حيفظ انتمک لازيمدير.

دوشمنلرين تۇرتديكلري وحشت و قورخونو اورتادان قالديرماق و خالقي فيرقهميزين شوعار لارينين حقيقتينه اينانديرماق اوچون شهرلرده تېليغات ايشيني گوجلنديرمك لازيمدير.

بو ايش چوخ ضعيف بير حالدادير. مركزي كوميتهميزين عومومي اجلاسي كونفرانسلار و منتينقلر تشكيلييه اجازه وئرميشدير. آرتيق فيرقه داخيلي ايشلريني يولونا قويوش، كافي ميقداردا فيرقه سياسي ايله آشينا اولان آداملار يئتميرمگه موفوق اولموشدور.

بو گوندن اعتيبارن تېليغاتا گيريشيب، شوعار لاريميزي خالق اوچون بۇيوك اجلاسلار و گنئيش ميتينقلر واسيطهسي ايله ايضاح ائتمهلي و خالقين گوزونو آچيب اونو پئشمانليق توره دن ايشلردن قايتارماليدير.

هرگاه بو ايش بير قدر جيدي شكل آلاسا، يعني خالقي وحشته سالان عونصورلر وطنميزين ثروتنيني چكيب اپارماقدان ال گوتورمز لرسه، اونها خالق اوز گوجو ايله بو ايشين قاباغيني آلماليدير.

آذربايجانين توليد ائنديگي ثروت اونون دوغما خالقينين احتياجلاريني رفع ائتمگه صرف اولونماليدير. بونون علئيهينه چالیشان خاينلره دنئين: بيز اولومه محكوم اولساق دا اوز وطنميزده، اوز آنا يوردوموزدا دفن اولماغا ايقتيخار ائديرىك.

مير جعفر پيشه ورى

(«آذربايجان» سوماره 52، آبان 21، نوياير 12.)

كارلار ائشيتسين، كورلار دا گورسون

بير آيين اچريسينده فيرقهميزين دفترينه و روزناملر يميزين ايدار سينه ميندن آرتيق شيكايت عريضه لري گل ميشدير. بو عريضه لرده دولت مأمورلارينين و اونلارين تجهيز ائنديكلري اشرار و جلاد دستلرينين آذربايجان خالقي ايله ائنديكلري وحشيانه رفتار چوخديري و جانلي بير صورته تنظيم ائديليب، خالقميزين گوز ياشلاري ايله زيبنتلنميشدير. سيز اگر بير و يا ايكي گون ايدارلر يميزه گليب، بو عريضه لري كتيرن آذربايجانلار يرين قياقه لرينه باخساز اونها بيزيم قلبميزين يانديغي، ويجدانيميزين عوصيان ائنديگينين سببلريني آتلا رسيز.

آذربايجان خالقينين ديليني باغلاييب، اونو ظولم و فيشار نتيجه سينده محو ائتمك فيكر ينده ديرلر. دموكرات دنيا و اونون شهر يميزده اولان نومائنده لري بو فجائيعى و وحشيليك لري اگر گوره بيلمير لرسه، اونها اوز آزاديخواه و دموكرات خالقلا رينين اونلارا تاپشير ديقلا ري وظيفه ني لاييقبنجه يئر ينه يئتمير مه ديك لري اوچون ويجدانن و اخلاقن بشريت موقابيلينده مسؤلدور لار. اگر گوروب، ائشيدير لر سه بس نه اوچون اونو اوز ميلتلا رينين و اوز روزناملر ينين نظرينه يئتمير مك ايسته مير لر.

خالق محو اولونور. اينسانلارين وارليغي و حئيئتي آياقلار آلتيندا تاپدالانير. بو اينديكي عصر اوچون ننگدير. بو عصرده مومتمدين ميلتلا رين عاليمقام نومائنده لر ينين ياشاديغي بير اولكده خالقين دوداقلار يني كسير، دريلريني سويور لار. كچن نومرده اوچ يا دورد ياشلي قيزين ژاندارم سرنيزه سي ايله اولدور ولموش جسدينين قراوورونو اينتيشار وئرديك. او بير يري گون ژاندارم مأمورلارينين بير كندليني چكمه آلتيندا ازيب حياتينا خاتمه وئرديك خبري يازديق. اوچ نفر ي اولدور وب، دوققوز نفر ي آغير صورته يارالايان صاديق موجهدي آزاد بير صورته تبريزين كوچه و خيابانلار يندا گزيب، سينه سين ي داه قباغا وئرمكده دير. عدليه پول آليب بۇيوك جينايتكار ي بور اخميش، دادسيان ايسه، ميزينين داليندا كاغيز لار و پرونده لر اچريسينده غرق اولوب قالميشدير.

سردوددا بربريت دورمه سين نين آغير وحشيتيني آنديران جاوان اوشاقلارين دوداقلار ينا داغ باسماق افسانه دنيل، حقيقتدير. بو حقيقتي اورتوب باسديرماق اوچون تهران دولتي آذربايجان روزنامه سين نين تهراندا اينتيشارين قدهن ائدير و خالقين گوزونو باغلاييب، قولاغيني كار ساخلاماق ايسته ير.

قوي بوتون دونيا بيلسين و آذربايجانين مركزينده ياشايان موتمدين دؤولتlerin نومائندهلري گؤزلريني آچيب گؤرسونلر كي، تئهران دؤولتي آذربايجان خالقيندان اينتيقام چكير، اونا آز ادليق عوضينده جلالداردان، قاتيلردن حيمائت ائدن، اونلارين جينايتلرينين اوستونو اورتن خاين عدلييه مأمورلاري، جاني ژاندارم رييسلري، وحشي و قانايچن بخشدار و دهدارلار وئر مكدهدير.

بيز بو گوندن اعتبارن جينايت قوربانلارين موتمدين اولكلهlerin نومائندهلرينين قابيلارينا گؤندرمگه مجبوروق. قوي بوتون دونيا بيلسين كي، آذربايجاندا قانون و عدالتدن بير اثر يوخدور. تئهران حؤكومتی و آز ادليغي محو ائتمگه چالیشان مورتجملر خالقيميزي آياقلار آلتيندا محو، نابود ائتمک فيكريندهديرلر. قوي هامي بيلسين كي، آذربايجان خالقي اؤزونون داخيلي ايشلريني ايداره ائتمگه بشريت موقابيلينده مسؤلدور.

قوي منشور آتلانتیک كيمي ميلتئر آز ادليغينين اساسيني تعقيب ائدن سندلرده بو جينايتلري تبرئه ائتمک اوچون مادهلر و دليللر تاييب گؤسترسينلر. آذربايجان خالقي بو وحشيلكلره باخماييب ياشاياجاق، اؤزونون رهبري اولان دمokrat فيرقهسینين بايراغي آلتيندا ظولم و آثارت خاتيمه وئر مكدهدير.

مير جعفر پيشه وری

(«آذربايجان» شماره 53، آبان 22، نويابر 13.)

بیز اؤز آناديليميز ايله اوخومالی ييق

يولداشيملا خياباندا گؤروشدوك. اونون ايله برابر يول گئدرکن، اينتيفاقن سياستدن سؤز آرايا گلدي. منيم بو يولداشيم بير آز جورأتلي اولدوغونا گؤره او بيرري آداملار كيمين سياسي سؤز دانيشماقدان او قدر چكينمز. يولداشيم آذربايجان دمokrat فيرقهسینين باره سينده اؤز علاقه سيني دئيرك فقط بو جهتنن كي اؤز آناديليميز ايله دانيشماق و يازماق ايسته ييريك بير آز اعتبار ائتمگه باشلادي.

- آخي جانيم! توركوجه كي، ايش اولماز! مثلا توركوجه سيز نئچه كيتاب يازا بيلرسيز، نئجه اوخوماق اولار؟

سونرا موغولون ايستيلاسيندان بير شمه دئيرك گيلايه ائلمگه باشلادي... من چوخ تاسوفله ايسته ييرم بو باره ده اؤز آنا ديئلرينه بدبين اولان آداملار اعتبارن ائتمكله برابر بو جور قورخولو بير فيكردن عمله گلن پيس نتيجه ني شرح وئر. تاسوفلي يم بو بابتدن كي، بو جور سؤزلري دانيشان آداملار آذربايجانلي اولار. اول اؤز ميلي خصوصيتلرين آياق آلتينا سالماق ايسته ييرلر...

ريضاخان دؤوره سينين سياستي آذربايجان باره سينده ايستعماري بير سياست ايدى. بيت آز ديفت ائله سك بو موضوع كاميلن آيدينلاشار:

كئچميش بين الميلا موحاربه قورتارديقدان سونرا دونيادا بؤيوك بير تغييرات اوز وئردي، روسيه اولكله رينده تئزارين مطلق حؤكومي محو اولراق سوسياليزم اوصولي روسيه اوزرينده حياتا كئچدي و يئني بير سياست دونيادا اينكيشاف ائتمگه باشلادي.

ايمپرياليسيت دؤولتلر اونون اينكيشاف و توسيعه سينين قاباغين ساخلاماق اوچون مجبور اولدولار اؤزلرينه بير امنيت حريمي دوزلديب و آرادا بؤيوك سرحدلر ايجاد ائتسينلر. مثلا سوسياليزم اوروپادا نوفوذ ائتمه مگيندن اؤترو آلمانيدا نازيسمي وجودا كئيرديلر...

همين مقصدي نظره آلراق ريزاخان موعين بير شرايطه مخصوص دستورلار ايله ايرانين حؤكومتين غصب ائندي. گوردوبوموزه گؤره ريزاخان دؤورونده مشروطيت تعطيل اولدو، آذربايجان خالقي بو مشروطه ني اؤز جاوانلارينين قانلاري موقابيلينده آديسا اونلاري ريزاخان حؤكومي تمام ميلي حوقوقلاريندان محروم ائندي، بونون ايكي عيلتي وار ايدى:

اول با اينكي ايراندا سوسياليزم وجودا گللك اوچون هئچ بير شرايط يوخدور، يئنه ده بعضيلري بونو دوشونمه ييرك اؤز عالمرينده خالقي فيشار آلتيندا ساخلاماغينان سياسي نوفوذلارين قاباغيني آماق ايسته ييرديلر.

ایکینجی، تاریخی مدرکلره گۆره آذربایجان خالقی تامام غاصیب حؤکومتلرین نیفرتلی رژیمنه قارشی عوصیان ائتمیشدیر و دونیالارجا زحمت ایلن آدیغی مشروطه‌نین آسانلیق ایله تعطیل اولماغینا راضی اولماییردی.

ریضاخانین حؤکومتی آذربایجانین اؤز حوقوقونو اله گتیرمک اوچون قیام ائتمکدن جین دمیردن قورخان کیمین قورخوردو. بونا گۆره آذربایجان باره‌سینده ایستعماری شوم سییاستلری ایجرا ائتمگه باشلادی، مدرسه‌لرده تورکی دانیشماق شرعی بیر مانعه اولدو. فارس دیلینده مدرسه‌لردن اوتری یازیلان کیتابلار باشدان-دیبه یالان، موزخرف کیتابلار اولدوغو اوچون گون-بگون بیزیم موحصلیلریمیز حقیقی تاریخی وقایعدن اؤز آنادیللرینده اولان ادبیاتدان اؤز یئرلرینده یاشایان بؤیوک قهرمانلارین و پیشوالارین شرعی حالین بیلمکدن خیرسیز اولاراق ققری سیاسی و مدنی طرفینه سؤوق اولدولار...

بیز آذربایجانجا یازماغا و اوخوماغا مآدون اولماق اوچون اؤز میلی نوبوغوموزو، ایستعدادیمیزی بو ایگیرمی ایلین عرضینده دن وئردیک.

آذربایجان باره‌سینده ایستعماری سییاست بو باره‌دن صیدق اندیر کی، 5 میلیون فعال، موستعد آذربایجان خالقینی اهانت و تحقیر ائتمک بیر اندازه چاتمیشدی کی، اولناری اؤز آنادیللرینی دانیشماقدان ممنوع ائتمیشدیرلر، یعنی دیلیرینی باغلامیشدیلار.

آچیق دئییم: بیزی اؤزلرینه نؤکر حساب ائدرکن آنامیزین قوجاغیندا اؤیریشدیگیمیز دیلیمیزی، گنیش و ووسعتلی ادبیاتیمیزی توقیف ائتمیشلر...

آیا بو اهانت دئیلمی؟!

چون بیلیردیلر بو جینایتدیر، بونا بینان آیری بیر سیاسی عملر ایله اؤز مقصدلرینی ایجرا ائدیله:

مدرسه‌لرده اولونان تعلیمات هر بیر جهتدن موستقیل بیر میلت اوچون فایداسیز اولماغینا گۆره بیزیم حقیقتی درک ائتمگه ایمکانیمیز یوخ ایدی، بیزیم موحصلیلر 12 ایل بورادا زحمت چکندن سونرا مجبور اولدولار تئهرانا گئتسینلر.

تعلیمات بورادا و تئهراندا بو اساس اوزرینده عمله گلیرده کی، هامینین دیلی فارسیدیر! اگر بیر میلت فارس دا اولماسا گرک اونو فارس ائتمک، مصنوعی فارسی زبان دوزلتمک!..

بونلار مووفق اولدولار کی، بو جور طرز- تعلیمات و تبلیغات واسیطه‌سی ایله بیزیم میلی شعوروموزو محو ائتسینلر و حتی بیر عیده نی اؤز ایچیمیزدن ووجودا گتیردیله کی، اولنار اؤز میلی ووجدانیمیزی آرادان آپارماق اوچون پارازیت اولسونلار و بیر اندازه کیمین نتیجه آدیله. اولنارین مقصدلری بو ایدی کی، بو واسیطه ایله آذربایجان خالقینین نیفرتی‌نین اینفیجاریندان جیلووگیرلیک ائتسینلر، آذربایجانین تاریخی شرفین، میلی آداب و روسومونو پرده دالیندا ساخالسینلار. چونکی ریضاخانین ایستعماری نیتلرینه آذربایجان خطرناک ساییلیردی و اونون اربابینین منافعی خطرده واقع اولوردو...

منیم بولداشیم ف... او ایجتیماعی پارازیتلردن بیریدیر. آیا اونون تقصیری وار دیرمی؟ منیم نظریجه یوخ! اما منیم بو بولداشیم و آیری بو جور آدمالار اؤز میلی وظیفه‌لرین، تاریخلرینین موقابیلینده موقصیر اولما بیلرلر، بیز گرک میلی ایستعدادیمیزین اینکیشافیندا جیدی بیر صورتده چالیشان اؤز ووسعتلی معاریفیمیزدن و ادبیاتیمیزدان ایستیفاده ائدرک، میلی ووجدانیمیزی تقویبت ائدرک گلهجک نسلیمیز اوچون گنیش و مطلق آزاد بیر شراییط یاراداق!

بیزیم جوانلار دا گلهجکده آذربایجان خالقینین نظرینده نیفرتلی اولماق اوچون گرک اؤز میلی بورجلارینی ادا ائتسینلر، بیزیم اوچون بؤیوک عار دیر کی، اؤز-اؤزوموزه دوشمن اولوب و تاریخده پیس آد قازاناق. بیز تامام میلی و ایجتیماعی حوقوقلاریمیزی تحصیل ائتمکله برابر اؤز شیرین دیلیمیزی ووسعتلندیره‌رک اونو حیفظ ائده‌جگیک. آذربایجان خالقی بیزدن چوخ چوخ وظیفه‌لر گؤزله‌یر. بو وظیفه‌لری ایجرا ائتمکده قوصور ائتسک تاریخ بیزی سرزنش ائده‌جکدیر...

فتحی خوشگنابی

("آذربایجان" شماره 53، آبان 22، نوایر 13)